

E-ISSN: 2717-7351

Cilt / Volume: 3

Yıl / Year: Mart / March 2022

Sayı / Issue: 1

Külliye

ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

kulliyedergisi@ybu.edu.tr

KÜLLİYE

Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi
International Journal of Social Sciences

Cilt/Volume 3 ▪ Sayı/Issue 1 ▪ Mart/March 2022

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ, İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT UNIVERSITY, FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Külliyeye

Cilt/Volume: 3 ▪ Sayı/Issue: 1 ▪ 2022

KÜLLİYE

ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi tarafından yayımlanan **Küllîye**, sosyal bilimler alanında makalelere yer veren, çift kör hakemli bir uluslararası dergidir.

Mart ve Eylül aylarında olmak üzere yılda iki sayı yayımlanır.

Küllîye, published by Faculty of Humanities and Social Sciences at Ankara Yıldırım Beyazıt University, is a double-blind peer-reviewed international journal that publishes articles on humanities and social sciences.

It is published twice a year in March and September.

Küllîye'nin tarandığı dizinler / Küllîye is indexing by: MLA (Modern Language Association) International Bibliography, Index Copernicus, İdealonline Veri Tabanı, Research Bible, Asos İndeks, Google Scholar, Scilit.

Dergide yayımlanan yazıların, her türlü bilimsel, etik, imlâ ve hukukî sorumlulukları yazarlarına aittir. Yazıların yayın hakları Dergimize devredilmiş sayılır. Bu devir her türlü yayınlanmayı kapsar.

All scientific, ethical, spelling and legal responsibilities of the articles published in the journal belong to the authors. Publication rights of the articles are deemed to transfer to our Journal. This transfer covers all kinds of publications.

Soru, görüş ve önerileriniz için editörlerimizle iletişime geçebilirsiniz.

For questions, comments and suggestions you may contact with our editors.

Küllîye

Cilt/Volume: 3 • Sayı/Issue: 1 • 2022

KÜLLİYE

Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi
International Journal of Social Sciences

DANIŞMA KURULU / ADVISORY BOARD*

- Prof. Dr. Adnan KADRİC (Bosna-Hersek Tarih Enstitüsü, Bosna-Hersek)
Prof. Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU (Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale)
Prof. Dr. Ali TEMİZEL (Selçuk Üniversitesi, Konya)
Prof. Dr. Cem Şafak ÇUKUR (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
Prof. Dr. Cevat ÖZYURT (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
Prof. Dr. Erol KÜRKÇÜOĞLU (Atatürk Üniversitesi, Erzurum)
Prof. Dr. Halil Rahman AÇAR (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
Prof. Dr. Hayri BOZGEYİK (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
Prof. Dr. Hysen MATOSHİ (Albanoloji Enstitüsü, Kosova)
Prof. Dr. İrina YUHNova (Nijniy Novgorod Lobaçevskiy Ulusal Devlet Araştırma Üniversitesi, Rusya Federasyonu)
Prof. Dr. İsmail ÇAKIR (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
Prof. Dr. Kerima FİLAN (Sarayova Üniversitesi, Bosna-Hersek)
Prof. Dr. Larisa RATSİBURSKAYA (Nijniy Novgorod Lobaçevskiy Ulusal Devlet Araştırma Üniversitesi, Rusya Federasyonu)
Prof. Dr. Marijan PREMOVİC (Karadağ Üniversitesi, Karadağ)
Prof. Dr. Murat DEMİRKOL (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
Prof. Dr. Musa Kazım ARICAN (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara)
Prof. Dr. Mustafa ERDOĞAN (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
Prof. Dr. Numan ARUÇ (Makedonya Bilimler ve Sanatlar Akademisi Üyesi, Makedonya)
Prof. Dr. Rahim AY (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
Prof. Dr. Rahman ADEMİ (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
Prof. Dr. Sait UYLAŞ (Atatürk Üniversitesi, Erzurum)
Prof. Dr. Semra TUNÇ (Selçuk Üniversitesi, Konya)
Prof. Dr. Yusuf ÖZ (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
Prof. Dr. Yusuf Ziya TAŞKAN (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
Doç. Dr. İsmail BAYER (Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin)
Dr. Leon GOLDSMİTH (Otago Üniversitesi, Yeni Zelanda)
Dr. Mohammad AL-AHMAD (Georgetown Üniversitesi, ABD)
Dr. Saeedeh DASTAMOOZ (Alzahra Üniversitesi, İran)
Dr. Thomas PİERRET (Aix Marseille Üniversitesi, Fransa)

BU SAYININ HAKEMLERİ / REFEREES OF THIS ISSUE

- Doç. Dr. Betül CAN (Selçuk Üniversitesi, Konya)
Doç. Dr. Erdinç DOĞRU (Gazi Üniversitesi, Ankara)
Doç. Dr. Meryem NAKİBOĞLU (Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın)
Doç. Dr. Şahbender ÇORAKLI (Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ)
Doç. Dr. Ufuk BİNGÖL (Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, Balıkesir)
Doç. Dr. Volkan IŞIK (Hacettepe Üniversitesi, Ankara)
Doç. Dr. Zeynep BALKANAL (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu)
Dr. Öğr. Üyesi Hatice GENÇ (Akdeniz Üniversitesi, Antalya)
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ELİTOK (Atatürk Üniversitesi, Erzurum)
Dr. Öğr. Üyesi Yakup EROĞLU (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı)
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf TEMEL (Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman)

* Bu sayıda yer alan Hakemler, Danışma ve Yayın Kurulu unvan ve alfabetik olarak sıralanmıştır.

KÜLLİYE
Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi
International Journal of Social Sciences

Sahibi / Owner
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi adına
Prof. Dr. Sait OKUMUŞ
Dekan V.

Yayın Kurulu / Editorial Boards
Prof. Dr. Larisa RATSİBURSKAYA (N. Novgorod Lobaçevskiy Ulusal Devlet Araştırma Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet VURAL (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Prof. Dr. Münire Kevser BAŞ (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
Doç. Dr. Musa ÖZTÜRK (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Doç. Dr. Arif BAKLA (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Nuri SALIK (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Saeedeh DASTAMOOZ (Alzahra Üniversitesi)

Baş Editör / Editor-in Chief
Doç. Dr. Reşat ŞAKAR

Editör Yardımcıları / Co-Editors
Dr. Kamil KARASU

Yabancı Dil Editörleri / Foreign Language Editors
Öğr. Gör. Dr. Yahya AYDIN (İngilizce)
Arş. Gör. Özge SEBAT (Rusça)

Dizin Sorumlusu / Index Manager
Arş. Gör. Esat TOSUN

Adres / Address
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Esenboğa Külliyesi, Dumlupınar Mah.
06760, Çubuk / ANKARA

İletişim / Contact
Doç. Dr. Reşat ŞAKAR 03129061425
Dr. Kamil KARASU 03129061441

Yayın Türü / Publication Type
Sürelili Yayın / Periodical
Yılda İki Sayı Çıkar / Published Twice a Year
E-ISSN: 2717-7351

Yayınlanma Tarihi / Publication Date
Mart / March 2022

Dergi Tasarım / Journal Design
Dr. Kamil KARASU

Kapak Tasarım / Cover Design
Arş. Gör. Özge SEBAT

SUNUŞ

Değerli bilim insanları, kıymetli okuyucular,

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi bünyesinde çıkardığımız *Külliye* dergisinin altı aylık bir aranın ardından beşinci sayısını sizlerle buluşturmanın mutluluğu içerisindeyiz. *Külliye* dergisi olarak bilim dünyasına nitelikli yayın sunma arzusu ve uluslararası standartlarda yayın yapma gayreti içerisindeyiz. Bu bağlamda, küreselleşen dünyada yerelden evrensel doğru yayılan ve insan faktörünü temel alan, niteliği önceleyen, alanında kuram ve yöntem çerçevesinde sosyal bilimlere katkı sağlayacak bir dergi olmayı önemsiyoruz. *Külliye*'nin önceki sayılarında olduğu gibi, tarafımıza gelen çalışmalara titiz ve nesnel bir şekilde yaklaşarak, alanında uzman hakemlerin incelemesi sonucunda 3 araştırma makalesi, 1 derleme makale ve 1 kitap değerlendirmesini okurlarımızın istifadesine sunuyoruz.

Dergimizin bu sayısının çıkarılma aşamasında önemli desteklerini gördüğümüz dergi yayın kuruluna, editoryal süreci azami dikkatle takip eden editör ekibine, yazarlarımıza, hakem olarak katkıda bulunan değerli akademisyenlerimize ve DergiPark'a, kısacası gayret gösteren, katkı sunan herkese teşekkür eder saygılar sunarım.

Doç. Dr. Reşat ŞAKAR

Külliye Dergisi Editörü

KÜLLİYE

Cilt/Volume 3 ▪ Sayı/Issue 1 ▪ Mart/March 2022

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

1. Araştırma Makaleleri / Research Articles

Yabancı Dilde Dinleme Öğretimi ve Önemi [1-19]
Teaching Listening in a Foreign Language and Its Importance
Demet ÇELİK KUL

Ilse Aichinger'in "Ayna Hikâyesi" Adlı Kısa Öyküsünde Ölüm Olgusu [20-30]
The Phenomenon of Death in Ilse Aichinger's Short Story "The Mirror Story"
Merve KARABULUT

15. Yy. – 19. Yy. Osmanlı Dönemi Kütahya Çinileri [31-55]
15. Century – 19. Century Ottoman Period Kütahya Tiles
Hadiye KILIÇ

2. Derleme Makale / Review Article

Evrensel Temel Gelir ve Dünyada Örnek Uygulamalar [56-73]
Universal Basic Income and Best Practices in the World
Pınar SALİH & Süheyla ERİKLİ

3. Kitap İncelemesi / Book Review

el-Müfredü'l-'Alem fi Resmi'l-Kalem [74-81]
al-Mufrad al-'Alam fi Rasm al-Qalam
Osman AKTAŞ

DergiPark
AKADEMİK

<https://dergipark.org.tr/tr/>

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, *Külliyeye*'nin dijitalleştirilmesi, korunması ve erişimi için DergiPark'tan altyapı desteği almaktadır.
Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Humanities and Social Sciences receives infrastructure support from DergiPark for the digitization, protection and access to the Külliye.

Külliyeye

Cilt/Volume: 3 ▪ Sayı/Issue: 1 ▪ 2022

KÜLLİYE

Yayın İlkeleri

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi tarafından yayımlanan *Külliyeye*, sosyal bilimler alanında makalelere yer veren, hakemli bir uluslararası dergidir. Mart ve Eylül aylarında olmak üzere yılda iki sayı yayımlanır. Yayımlanacak yazılarda bilimsel araştırma ölçütlerine uygunluk, alana bir yenilik getirme ve başka yerde yayımlanmamış olma şartı aranır. Bilimsel bir toplantıda sunulmuş bildiriler, yayımlanmamış olmak şartıyla kabul edilebilir. Soru, görüş ve önerileriniz için editörlerimizle iletişime geçebilirsiniz.

1. Kör Hakemlik ve Değerlendirme Süreci

Kör hakemlik, bilimsel yayınların en yüksek kalite ile yayınlanması için uygulanan bir yöntemdir. Bu yöntem, bilimsel çalışmaların nesnel (objektif) bir şekilde değerlendirilme sürecinin temelini oluşturmaktadır ve birçok bilimsel dergi tarafından tercih edilmektedir. Hakem görüşleri, Külliye Dergisi'nin yayın kalitesinde belirleyici bir yere sahiptir.

Külliyeye'ye gönderilen tüm çalışmalar aşağıda belirtilen aşamalara göre **çift-körleme yoluyla değerlendirilmektedir**. Çift-körleme yönteminde çalışmaların *yazar ve hakem kimlikleri gizlenmektedir*. **Bu sebeple yazarlardan sisteme makalelerini yüklerken isimlerini silmeleri talep edilir.**

1.1. İlk Değerlendirme Süreci

Külliyeye'ye gönderilen çalışmalar ilk olarak editör tarafından değerlendirilir. Bu aşamada, derginin amaç ve kapsamına uymayan, Türkçe, İngilizce ve diğer dillerde dil ve anlatım kuralları açısından zayıf, bilimsel açıdan kritik hatalar içeren, özgün değeri olmayan ve yayın politikalarını karşılamayan çalışmalar reddedilir.

Reddedilen çalışmaların yazarları, gönderim tarihinden itibaren en geç bir ay içerisinde bilgilendirilir. Yayın Kurulu tarafından uygun bulunan çalışmalar için ön değerlendirme süreci başlatılır.

1.2. Ön Değerlendirme Süreci

Ön değerlendirme sürecinde editör çalışmaların, giriş ve literatür, yöntem, bulgular, sonuç, değerlendirme ve tartışma bölümlerini dergi yayın politikaları ve kapsamı ile özgünlük açısından ayrıntılı bir şekilde inceler. Ayrıca Külliye, yazar rehberine göre makaleyi şekil açısından inceler. Düzeltmesi gerekenler için makale yazarı ile iletişim kurarak talep edilen düzeltmeleri en geç 7 gün içerisinde göndermesini ister. Verilen sürede gönderilmeyen çalışmalar sistemden silinir. Uygun bulunan çalışmalar ise hakem atama sürecine alınır.

1.3. Hakem Atama Süreci

Çalışmalara içeriğine ve hakemlerin uzmanlık alanlarına göre hakem ataması yapılır. Çalışmayı inceleyen editör ve yayın kurulu, Külliye Bilim Kurulu veyahut Hakem havuzundan uzmanlık alanlarına göre en az iki hakem önerisinde bulunur veya çalışmanın alanına uygun yeni hakem önerebilir.

Alanına uygun hakem önerileri editör tarafından değerlendirilir ve çalışmalar hakemlere iletilir. Hakemler değerlendirdikleri çalışmalar hakkındaki hiçbir süreci ve belgeyi paylaşmayacakları hakkında garanti vermektedir.

1.4. Hakem Değerlendirme Süreci

Hakem değerlendirme süreci için hakemlere verilen süre **6 haftadır**. Hakemlerden veya editörlerden gelen düzeltme önerilerinin yazarlar tarafından "düzeltme yönergesi" doğrultusunda 10 gün

içerisinde tamamlanması zorunludur. Hakemler bir çalışmanın düzeltmelerini inceleyerek uygunluğuna karar verebilecekleri gibi gerekliyse birden çok defa düzeltme talep edebilir

2.Yazar Rehberi:

a. Külliye (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi) Dergisi uluslararası hakemli bir dergi olup, özel sayılar dışında yılda 2 sayı yayınlanır.

b. Külliye, sosyal bilimler araştırmaları üzerine yazı yayınlayan bir dergidir.

c. Çalışmalarda özgünlük ve alana katkı sağlama ölçütleri aranır.

d. Dergimize makale gönderen/gönderecek üyelerin, kullanıcı kimlik bilgilerine **Orcid Numarası'nı** da eklemeleri gerekmektedir.

e. Külliye Dergisi'ne gönderilen makaleler, daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere kabul edilmemiş olmalıdır.

f. Külliye Dergisi'ne yayımlanması için makale göndermek isteyenlerin, çalışmalarını <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aybukulliye> adresinde yer alan Makale Takip Sistemi'ne üye olarak, buradan göndermeleri gerekir.

g. Editör Kurulu'nun özel kararı dışında, özetleri 130 kelimedenden az, 200 kelimedenden fazla; ana metni 2200 kelimedenden az, 5000 kelimedenden fazla olan makaleler değerlendirmeye alınmaz.

h. Makalelerle birlikte <http://www.ithenticate.com/> sitesinden alınacak benzerlik raporu (hiçbir filtreleme yapılmamalı) da ek dosya olarak yüklenmelidir. (Yüksek Lisans / Doktora öğrencileri danışmanları aracılığıyla veya herhangi bir öğretim üyesinin hesabı ile benzerlik raporu alabilirler. Bağlı bulunulan üniversitenin iThenticate aboneliği varsa söz konusu siteden ücretsiz olarak benzerlik raporu alınabilir).

i. Herhangi bir yazının **Külliye** Dergisi'nin elektronik sistemine eklenmesi, yazının yayımlanması için başvuru olarak kabul edilir ve yazının değerlendirilme süreci başlar. Yazılar için telif ücreti ödenmez.

j. Külliye elektronik bir dergidir. Bu yüzden başvurunun yapılmasından yazının yayımlanması aşamasına kadar uzanan süreçteki tüm işlemler elektronik ortamda DergiPark sistemi içerisinde gerçekleşir.

k. Yayınlanması için **Külliye** Dergisi'ne gönderilen yazıların basım ve yayın hakları dergiye devredilmiş olur. Bu yazılar dergi yönetiminden izin alınmaksızın bir başka yayın organında yayımlanamaz, çoğaltılamaz ve kaynak gösterilmeden kullanılamaz. Bunun için talep edilen telif hakkı formunun da sisteme ek dosya olarak yüklenmesi gerekmektedir.

l. Külliye Dergisi'ne gönderilmiş yazılardan kaynaklanması muhtemel herhangi bir yasal, hukuksal, ekonomik ve etik sorumluluk, söz konusu yazı yayımlanmış olsa bile yazarlarına aittir. Dergi herhangi bir yükümlülük kabul etmez.

m. Külliye Dergisi'nin yayın dili Türkçedir. Ancak İngilizce, Rusça, Almanca, Fransızca, Arapça, Farsça dillerinden gelen yazılar da değerlendirmeye tabi tutulur. Hakemler ve yayın kurulu tarafından yayımlanması uygun görüldüğü takdirde yayınlanır.

n. Makale takip sistemine yüklenecek olan makalenin başında **en fazla 200 kelimedenden** oluşan **Türkçe ve İngilizce özet**, 3-5 kelimelik anahtar kelime / keywords; **Türkçe ve İngilizce başlığa** yer verilmelidir. Türkçe ve İngilizce öz çalışmanın amacını, kapsamını ve sonuçlarını yansıtmalı, okuyucunun makalenin içeriğini kısa zamanda belirlemesine imkân vermelidir. Yabancı dilde yazılan makalelerde – Türkçe ve İngilizceye ek olarak – makale dilinde başlık, öz ve anahtar kelimeler yer almalıdır. Yabancı dildeki özetlerde dil yanlışları olmamasına özen gösterilmelidir. Özet içinde, yararlanılan kaynaklara, şekil ve çizelge numaralarına değinilmemelidir. Özet, 10 punto olarak yazılmalıdır. Öz ve Anahtar Kelimeler uluslararası standartlara uygun olmalıdır. Bu noktada örnek olarak “TR Dizin Anahtar Terimler Listesi, Medical Subject Headings, CAB Thesaurus, JISCT, ERIC v.b.” gibi kaynaklar kullanılabilir.

- o.** İçerikle uyumlu, onu en iyi ifade eden bir **başlık** olmalı, büyük harflerle 12 punto **koyu** yazı karakteriyle ortadan hizalanarak ve **paragraf başı** ve **girinti** olmadan yazılmalıdır. Başlığın mümkün olduğunca kısa olmasına özen gösterilmelidir.
- p.** Makale içerisindeki başlıklar koyu, her bir kelimesinin sadece ilk harfi büyük, sola dayalı olmalı, başka hiçbir biçimlendirmeye yer verilmemelidir.
- q.** Ana metin, IBM uyumlu bilgisayar ve Microsoft Word yazılım programı kullanılarak **beş bin** kelimeyi geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
- r.** Bir makalede sıra ile öz, İngilizce özeti, İngilizce genişletilmiş özet (Extended Abstract), ana metnin bölümleri, kaynakça ve (varsa) ekler bulunmalıdır. “Giriş” ve “Sonuç” bölümleri mutlaka bulunmalıdır. “Sonuç”, araştırmanın amaç ve kapsamına uygun olmalı; ana çizgileriyle ve öz olarak verilmelidir. Makalenin hazırlanmasında geçerli bilimsel yöntemlere uyulmalı, çalışmanın konusu, amacı, kapsamı, hazırlanma gerekçesi vb. bilgiler yeterli ölçüde ve belirli bir düzen içinde verilmelidir. Metinde sözü edilmeyen hususlara “Sonuç”ta yer verilmemelidir. Belli bir düzen sağlamak amacıyla ana, ara ve alt başlıklar kullanılabilir.
- s.** Makale **yayıma kabul edildikten sonra**, çalışmanın sonuç bölümünden sonra makalenin yaklaşık %5-15'i (500-750 kelimedenden oluşan) kadar İngilizce genişletilmiş özet (extended abstract) bulunmalıdır. Genişletilmiş özet, “öz”de olduğu gibi araştırma ile ilgili amaç, problem, yöntem, bulgular ve sonuç bilgilerini içermelidir. Yayımlanan makalelerin yurt dışında atıf alabilmesi için bu önemlidir. Araştırma metninde yer almayan herhangi bir bulgu veya sonuç bulundurmamalıdır. Genişletilmiş özetle metin içindeki bilgilere göndermede (Örn. Sayfa 2’de belirtildiği gibi; giriş kısmında da dile getirdiğimiz gibi vs.) bulunulmamalıdır. İngilizce yazılan makalelerde Extended Abstract (Genişletilmiş İngilizce Özet) bulunmasına gerek yoktur.
- t.** Bir araştırma kurumu/kuruluşu tarafından desteklenen çalışmalarda (BAP, TÜBİTAK, Kalkınma Bakanlığı vb.), söz konusu kurumun/kuruluşun ve projenin adı, varsa, tarihi ve sayısı dipnotla belirtilmelidir.
- u.** Kongre ve sempozyum bildirimlerinde toplantının adı, yeri ve tarihi belirtilmelidir.
- v.** **Kitap tanıtımı** ve **çevirilerde** “başlık, anahtar kelimeler ve öz”ün İngilizcesi mutlaka bulunmalıdır. Kitap tanıtımlarında yazının başında, tanıtılacak kitabın kapak resmi ve künyesi (basım tarihi, kaçınıcı baskı olduğu, basım yeri bilgileri) bulunmalıdır. Çevirilerde çeviri yapılan kitabın/yayımların künyesi dipnotla belirtilmelidir.
- w.** Atıf ve kaynakça yazımında dergimizin kurallarına göre hazırlanmayan makaleler düzeltilmedikçe **kabul edilmeyecektir.**

3. Yazım Kuralları

a. Yazılar, Microsoft Word programında yazılmalı ve sayfa yapıları aşağıdaki gibi düzenlenmelidir: Kaynak göstermede kullanılan format, APA (American Psychological Association) Style 6th Edition’dir. Gerek alıntılamaalarda gerekse de kaynakça kısmında yazarlar, Amerikan Psikoloji Derneği’nin yayımladığı Amerikan Psikoloji Derneği Yayım Kılavuzu’nda belirtilen yazım kurallarını ve formatını takip etmelidir. Ayrıntılı bilgi için lütfen aşağıdaki internet adresine bakınız: <http://www.apastyle.org/learn/tutorials/basics-tutorial.aspx>. APA 6’nın Türkçe tercümesi için lütfen tıklayınız.

Kâğıt Boyutu	A4 Dikey
Üst Kenar Boşluk	3 cm
Alt Kenar Boşluk	3 cm
Sol Kenar Boşluk	4 cm
Sağ Kenar Boşluk	3 cm
Yazı Tipi	Times News Roman
Yazı Tipi Stili	Normal

Yazı Boyutu (normal metin)	12
Yazı Boyutu (dipnot metni)	10
Tablo-grafik	10
Paragraf Girintisi (İlk Satır)	1 cm
Paragraf Aralığı	Önce 6 nk, sonra 0 nk (Tablo ve grafiklerde önce ve sonra 0 nk)
Satır Aralığı	(1,15)
Kaynakça	Asılı ve girinti 0,63 cm, Hizalama: Her iki yana yasla, Aralık önce 6 nk, sonra 0 nk, satır aralığı 1,15 cm.

b. Özel bir yazı tipi (font) kullanılmış yazılarda, kullanılan yazı tipi de, yazıyla birlikte gönderilmelidir.

c. Satır sonunda heceleme yapılmamalıdır. Paragraf başlarında “TAB” tuşu yerine “ENTER” veya “RETURN” tuşu kullanılmalıdır. Noktalama işaretleri kendilerinden önceki kelimelere bitişik yazılmalıdır. Söz konusu işaretlerden sonra bir harflik boşluk bırakılmalıdır.

d. Yazılarda sayfa numarası, üst bilgi ve alt bilgi gibi ayrıntılara yer verilmemelidir. Dipnotlar, sadece yapılması zorunlu açıklamalar için kullanılır ve “DİPNOT” komutuyla otomatik olarak verilir. Buradaki atıflar da parantez içinde yazarın soyadı, eserin yayım yılı ve sayfa numarası gelecek şekilde düzenlenmelidir. **Örnek:** (Kaya, 2000, s. 15). Dipnotta kullanılan eser kaynakçaya mutlaka konulmalıdır.

e. Alıntılar: Makalede birebir yapılan alıntılar tırnak içinde verilmeli ve alıntının sonunda kaynağı parantez içinde APA kurallarına göre belirtilmelidir. **Beş** satırdan az alıntılar cümle arasında italik olarak, **beş** satırdan uzun alıntılar ise sayfanın solundan 1 cm içeride ve satır başı girintisi 0,5 cm olacak şekilde blok hâlinde **italik** olarak verilmelidir. Birebir olmayan alıntılarının sonunda sadece parantez içerisinde kaynak gösterilmelidir.

f. Resimler parlak, sert (yüksek kontrastlı) olmalıdır. Ayrıca şekiller için verilen kurallara uyulmalıdır. **Şekil, tablo ve fotoğraflar** yazım alanı dışına taşmamalı, gerekiyorsa her biri ayrı bir sayfada yer almalıdır. Şekil ve tablolar numaralandırılmalı ve içeriğine göre adlandırılmalıdır. Numara ve başlıklar, şekillerin altına ve tabloların üstüne gelecek biçimde yazılmalıdır. Tablo ve şekillerin başlıklarının yalnızca ilk harfleri büyük olarak yazılmalıdır. Tablolar, “Microsoft WORD” programındaki tablo komutuyla yapılmalıdır. Zorunlu durumlarda ise “Microsoft EXCEL” tabloları kullanılabilir. Gerekliğinde açıklayıcı dipnotlar veya kısaltmalar, şekil ve tabloların hemen altında verilmelidir. Şekil, tablo ve resimler **on sayfayı** aşmamalıdır.

g. Kısaltma kullanılacaksa Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu’nda belirtilen kısaltmalar esas alınmalıdır.

h. Makalede atıf sistemi olarak APA7 kullanılmalıdır. Makalenin sonunda mutlaka kaynakça bulunmak zorundadır.

4. Kaynak Gösterme

Metin içi göndermelerde (atıflarda) ve kaynakçada **APA7 sistemi** esas alınmıştır.

Doğrudan Alıntı (Metin İçi Alıntı)

Bir kaynaktan doğrudan alıntı yaptığınızda (herhangi bir değişiklik yapmadan bütün sözcükleri kullandığınızda), alıntı yaptığımız kısmı tırnak içine alınız ve metin içi alıntıya sayfa numarasını ekleyiniz. Kullanılabilecek iki temel biçim vardır:

Metin İçi Alıntı 1:

Evsizler, "genelde sorunlar ve evlilik uyumsuzluklarıyla dolu ailelerden geldikleri" için büyürken tipik olarak ihmal edilmişlerdir. (Rokach, 2005, s. 477).

Metin İçi Alıntı 2:

Rokach'ın (2005) belirttiği gibi, evsizlerin "çoğu zaman bakacak kimseleri yoktur ve hiç kimse onları yakından tanımaz" (s. 477).

Birinci seçenek, standart APA metin içi alıntı biçimidir. İkinci seçenek, alıntı yapılan eser için yazarın adı alıntidan önce cümle başında yazıldığında kullanılır.

Uzun Doğrudan Alıntılar

Alıntınız kırk kelimedenden fazlaysa, uzun bir alıntı olarak kabul edilir. Bu aynı zamanda bir blok alıntı olarak da ifade edilebilir.

Uzun Alıntı Kuralları

Normal alıntılardan farklı olan uzun alıntılar için geçerli 4 kural vardır:

1. Uzun alıntıyı göstermek için yazdığınız satırın sonuna iki nokta üst üste koyunuz.
2. Uzun alıntıyı metnin geri kalanından 0,5 cm girinti yaparak yazınız, böylece bir metin bloğu gibi görünür.
3. Uzun alıntıya tırnak işareti koymayınız.
4. Alıntı sonundaki noktayı, normal alıntılarda olduğu gibi, metin içi alıntınızdan hemen sonra değil, atıf parantezinin sonuna yerleştiriniz.

Uzun Alıntı Örneği

Sineklerin Tanrısı'nın sonunda çocuklar davranışlarının farkına vararak şaşırırlar:

Gözyaşları akmaya başladı ve hıçkırıklar onu sarstı. Adada ilk kez kendini onlara teslim etti; tüm vücudunu kasıp kavuran büyük, titreyen keder spazmları. Sesi, adanın yanan enkazının önünde kara dumanın altında yükseldi; ve bu duygudan etkilenen diğer küçük çocuklar da titremeye ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladılar (Golding, 1960, s.186).

Açıklama

Kullandığınız bir kaynaktan kendi kelimelerinizle bilgi yazarken, aşağıdaki gibi başka sözcüklerle ifade edilen kısmın sonuna bir metin içi alıntı ekleyerek kaynak belirtiniz:

Açıklama örneği:

Anne-bebek bağlanması, John Bowlby'nin çalışmalarının yayınlanmasının ardından gelişimsel araştırmaların önde gelen konusu haline geldi (Hunt, 1993).

Not: Yazarın adına bir cümle içinde atıfta bulunursanız, metin içi alıntı parantezinde yazarın adını yeniden eklemek zorunda değilsiniz, bunun yerine yayın yılını adından sonra ekleyiniz:

Hunt (1993), John Bowlby'nin çalışmalarının yayınlanmasından sonra anne-bebek bağlanmasının gelişimsel araştırmaların önde gelen konusu haline geldiğini belirtmiştir.

Açıklama Örneği:

Orijinal bir kaynak:

Evsiz bireyler genellikle sorunlar ve evlilik uyumsuzlukları içinde olan ve ebeveynlerine yabancılaşmış ailelerden gelmektedir. Sık sık fiziksel ve hatta cinsel istismara uğramış, yer değiştirmiş ve birçoğunun evi terk etmesi istenmiş olabilirler veya gerçekten evden kovulmuş ya da alternatif olarak bakım evlerine veya koruyucu ailelerin yanına yerleştirilmişlerdir. Genellikle onlarla ilgilenecek kimseleri yoktur ve hiç kimse onları yakından tanımaz.

Kaynakça:

Rokach, A. (2005). The causes of loneliness in homeless youth. *The Journal of Psychology*, 139, 469-480.

Yanlış açıklama örneği:

Evsizler sorunlu ailelerden gelir. Sıklıkla fiziksel veya cinsel istismara uğramışlardır ya da bakım evlerinde yaşamışlardır. Genellikle kimse onlarla ilgilenmez veya onları yakından tanımaz (Rokach, 2005).

Not: Yukarıdaki yanlış örnekte, yazı orijinal kaynağa çok benzemektedir. Yazar sadece birkaç kelimeyi değiştirmiş veya çıkarmış ve fikirleri yeni bir şekilde ifade etmemiştir.

Doğru Açıklama örneği:

Pek çok evsiz, kısmen çocukluklarında istismara veya ihmale maruz kaldıkları için tecrit yaşarlar (Rokach, 2005).

Not: Örnek, orijinal yazı fikrini korur, ancak onu yeni bir şekilde ifade eder.

Tek Yazarlı Kitap (Kütüphane Veritabanından Basılı veya e-Kitap)

Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci İlk Harf. (Yayın yılı). Kitabın adı: Verilmişse alt başlık (verilmişse baskı -ilk baskı hariç-). Yayınevi (genellikle kısaltılarak).

Kaynakça

Watson, J. (2012). *Human caring science: A theory of nursing* (2nd ed.). Jones & Bartlett Learning.

Karahan, L. (1996). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Açıklama: (Yazarın soyadı, Yıl)

(Watson, 2012); (Karahan, 1996)

Metin İçi Alıntı: (Yazarın soyadı, Yıl, s. Sayfa Numarası)

(Watson, 2012, s. 70)

İki Yazarlı Kitap (Kütüphane Veritabanından Basılı veya e-Kitap)

İlk Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi & İkinci Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Yayın yılı). Kitabın adı: Varsa alt başlığı (varsal baskısı -ilk baskı hariç-). Yayınevi (genellikle kısaltılarak).

Not: Yazarların adları virgülle ayrılır. Alıntı yapılan son yazarın adının önüne virgül (,) ve ampersand işareti (&) konulur.

APA 7. baskı kullanılırken yayın yeri gerekli değildir. Kütüphane e-Kitapları için veritabanı gerekli değildir.

Kaynakça:

Taner, R. & Bezirci, A. (1981). *Edebiyatımızda Seçme Hikâyeler*. Gözlem Yayınları.

Açıklama

(Taner & Bezirci, 1981)

Metin İçi Alıntı

(Taner & Bezirci, 1981, s. 57)

İkiden Fazla Yazarlı Kitap (Kütüphane Veritabanından Basılı veya e-Kitap)

İlk Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi, İkinci Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi., & Son yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Yayın yılı). Kitabın adı: Varsa alt başlığı (varsal baskısı -ilk baskı hariç-). Yayınevi (genellikle kısaltılarak).

Not: Yazarların adları virgülle ayrılır. Alıntı yapılan son yazarın adının önüne virgül ampersand işareti (&) konulur.

APA7 baskı kullanılırken yayın yeri gerekli değildir. Kütüphane e-Kitapları için veritabanı gerekli değildir.

Kaynakça:

Case, L. P., Daristotle, L., Hayek, M. G., & Raash, M. F. (2011). *Canine and feline nutrition: A resource for companion animal professionals* (3rd ed.). Mosby.

Açıklama:

(Case vd., 2011)
Metin İçi Alıntı:
(Case vd., 2011, s. 57)

Grup veya Kurumsal Yazarlı Kitap (Tüzel Kişi/Kurum) Yazarlı Kitaplar:

Kurumsal Yazar Adı. (Yayın Yılı). Kitabın Başlığı: Varsa Alt Başlığı (Varsa baskı sayısı -ilk baskısı hariç). Yayınevi (genellikle kısaltılarak).

Not: Kurumsal Yazar aynı zamanda kitabın yayıncısıysa, Yayıncı adı gerekli değildir. APA 7. baskı kullanılırken yayın yeri gerekli değildir.

Kaynakça:

American Psychological Association. (2010). *Publication manual of the American Psychological Association* (6th ed.).

Türk Dil Kurumu. (2012). *Yazım Kılavuzu* ().

İlk Açıklama (kısaltmayla birlikte): (National Institute of Mental Health [NIMH], 2003)

Sonraki Açıklama (kısaltılarak): (NIMH, 2003)

İlk Açıklama (kısaltmasız): (University of Pittsburgh, 2005)

Sonraki Açıklama (kısaltmasız): (University of Pittsburgh, 2005)

Metin İçi İlk Alıntı (kısaltmayla): (National Institute of Mental Health [NIMH], 2003, s. 5)

Metin İçi Sonraki Alıntı (kısaltmayla): (NIMH, 2003, s. 5)

Metin İçi Alıntı (kısaltmasız): (University of Pittsburgh, 2005, s. 2)

Editör(ler)i Olan Fakat Yazar(lar)ı Olmayan Kitap

Editörün Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Ed.). (Yayın yılı). Kitabın adı: Varsa alt başlığı (varsayı baskısı -ilk baskısı hariç-). Yayınevi (genellikle kısaltılarak).

Birden fazla editörü olan kitaplar için iki veya üç editörlü kitap atf kurallarına bakınız.

Kaynakça:

Leitch, M. G. (Ed.). (2019). *A new companion to Malory*. D. S. Brewer.

Açıklama:

(Editörün soyadı, Yıl) (Leitch, 2019)

Metin İçi Alıntı:

(Editörün soyadı, Yıl, s. sayfa numarası) (Leitch, 2019, s. 55)

Bir kitap (antoloji ya da koleksiyon) içinden giriş, önsöz, sonsöz, bölüm, kısa hikaye, deneme veya makale

Yazarın soyadı, Adının ilk harfi. Varsa ikinci adının ilk harfi. (Yayın yılı). Giriş, önsöz, sonsöz, bölüm, kısa hikaye, deneme veya makalenin başlığı. Editörün adının ilk harfi. Varsa ikinci adının ilk harfi. Editörün Soyadı (Ed.), Kitabın Başlığı (varsayı baskısı -ilk baskı hariç-, s. ilk ve son sayfa numarası). Yayınevi.

Not: Birden fazla editör varsa ilk editörün ardından diğerlerinin adının ilk harfini ve soyadını sıralarınız, sonuncusunun adından önce ampersand (&) işareti ekleyiniz.

Bir editör olduğunda (Ed.) olarak belirtilen editörün kısaltılmış biçimi birden fazla olduğunda (Eds.) olarak belirtilir.

Kaynakça:

Stockert, P. A. & Taylor, C. (2014). Sleep. In P. A. Potter, A. G. Perry, J. C. Ross-Kerr & M. J. Wood (Eds.), *Canadian fundamentals of nursing* (5th Cdn. ed., pp. 993-1016). Elsevier.

Not: Herhangi bir editör belirtilmemişse bu kısmı boş bırakabilirsiniz.

Açıklama: (Yazarın soyadı, yıl)

Örnek (İki Yazar): (Stockert & Taylor, 2014)

Metin İçi Alıntı: (Yazarın soyadı, yıl, s. sayfa numarası)

Örnek (İki Yazar): (Stockert & Taylor, 2014, s. 998)

Ceviri Kitap

Çeviri bir kitap söz konusuysa çevirenin/çevirenlerin adı eser adından sonra “Çev.” kısaltması, adının baş harfi ve soyadı ile belirtilir.

Kaynakça:

Fischer, S. R. (1999). *Dilin Tarihi*. Çev. M. Güvenç. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Açıklama: (Yazarın soyadı, yıl)

(Fischer, 1999)

Metin İçi Alıntı: (Yazarın soyadı, yıl, s. sayfa numarası)

(Fischer, 1999, s. 76)

Tek Yazarlı Bir Web Sitesinden e-Kitap

Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Yayın yılı). Kitabın adı: Varsa alt başlığı (varsayı baskı sayısı -ilk baskı hariç). Yayınevi. URL

Kaynakça:

Nightingale, F. (1860). *Notes on nursing: What it is, and what it is not*. Harrison and Sons. <http://www.gutenberg.org/files/17366/17366-h/17366-h.htm>

Açıklama:

(Yazarın soyadı, Yıl) (Nightingale, 1860)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın soyadı, Yıl, s. Sayfa Numarası) (Nightingale, 1860, s. 157)

İki Yazarlı Bir Web Sitesinden e-Kitap

İlk Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi & İkinci Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Yayın yılı). Kitabın adı: Varsa alt başlığı (varsayı baskı sayısı -ilk baskı hariç-). Yayınevi. URL

Not: Yazarların adları virgülle ayrılır. Alıntı yapılan son yazarın adının önüne virgül ve ampersand işareti (&) konulur.

APA 7. baskısını kullanırken yayın yeri gerekmez. 20 yazara kadar olan yayınların kaynakçasında TÜM isimlere yer verilmelidir.

Kaynakça:

Allen, G. M., & Tozzer, A. M. (1910). *Animal figures in the Maya codices*. Salem. <http://www.gutenberg.org/ebooks/19042>

Açıklama:

(Allen & Tozzer, 1910)

Metin İçi Alıntı:

(Allen & Tozzer, 1910, s. 61)

Üç veya Daha Fazla Yazarlı Bir Web Sitesinden e-Kitap

İlk Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi & İkinci Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Yayın yılı). Kitabın adı: Varsa alt başlığı (varsayı baskı sayısı -ilk baskı hariç-). Yayınevi. URL

Not: Yazarların adları virgülle ayrılır. Alıntı yapılan son yazarın adının önüne virgül ve ampersand işareti (&) konulur.

APA 7. baskısını kullanırken yayın yeri gerekmez.

20 yazara kadar olan yayınların kaynakçasında TÜM isimlere yer verilmelidir.

Kaynakça:

Price, P.C., Jhangiani, R., & Chiang, I. A. (2015). *Research methods in psychology* (2nd Canadian ed.). BCcampus. <https://opentextbc.ca/researchmethods>

Açıklama:

(Price vd., 2015)

Metin İi Alıntı

(Price vd., 2015, s. 57)

Aık Ders Kitabı (Ücretsiz Çevrimii Ders Kitabı)

İlk Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi, & İkinci Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Yayın yılı). Kitabın adı: Varsa alt başlığı (varsâ baskı sayısı -ilk baskı hariç-). Yayınevi. URL

Not: APA stili, bir e-Kitap biçimini tanımlamanızı gerektirmez (PDF, Kindle, ePUB). Ancak, derginin bunu veya başka herhangi bir ek bilgiyi eklemenizi istemesi durumunda, yönergeleri dikkatlice okuduğunuzdan emin olunuz.

20 yazara kadar olan yayınlar için referans listesinde TÛM isimleri içermelidir.

Kaynaka:

Price, P.C., Jhangiani, R., & Chiang, I. A. (2015). *Research methods in psychology* (2nd Canadian ed.). BCCampus. <https://opentextbc.ca/researchmethods>

Aımlama:

(Price, Jhangiani, & Chiang, 2015)

Metin İi Alıntı:

(Price, Jhangiani, & Chiang, 2015, Ch. 1, Understanding section, para. 5)

Not: Aık ders kitapları genellikle birden çok biçimde (web, PDF, ePUB, Kindle) bulunur. Sayfa numarası olmayan (web) veya yeniden boyutlandırılabilir metin içeren (ePUB, Kindle) bir sürüm kullanıyorsanız, sayfa numarası olmadan alıntı yapınız: yukarıdaki örnekte bölüm, kısım ve paragraf numarası verilmektedir.

Yazarı Olmayan Kitap

Yazarı veya yayıncısı belirtilmemişse, alıntıya alıntı yaptığımız içeriğın başlığı/adıyla atıf yapınız. İeriğın başlığını/adını takiben yayın tarihi ve diğeri alıntı ayrıntılarıyla devam ediniz.

Hatırlatma: bir yazar/yayıncı, örneğın Health Canada gibi bir kuruluş veya şirket olabilir. Eğer yazar olarak bir kişinin adı yoksa, ancak bir kurum veya kuruluşun adı varsa, yazar olarak o kurum/kuruluşun adını yazınız.

Anonim

Eğer bir içeriğın sadece Anonim olarak oluşturulduğu belirtilmişse, normalde yazarın adını koyduğunuz yere "Anonim" ibaresini kullanınız.

Metin İinde

Herhangi bir yazar veya yayıncı verilmediyse, normalde yazarın soyadını gireceğınız yere başlığın kısaltılmış halini kullanınız.

Bir magazinden, gazeteden, dergiden veya ansiklopediden bir makale veya bir kitaptan bölüm ya da kısa hikaye gibi daha büyük bir çalışmanın parçası olan bir kaynaktan alıntı yapıyorsanız, metin içi alıntınızda kısaltılmış başlığı tırnak içine alınız.

Aımlama:

Örnek: ("Birkaç kelime", 2014)

Bir kitap, web sitesi, video vb. gibi bir çalışmanın tamamından alıntı yapıyorsanız, metin içi alıntınızda kısaltılmış başlığı italik yapınız.

Aımlama:

Örnek: (*Birkaç kelime*, 2014)

Aynı Yazarın Aynı Yıla Ait İki veya Daha Fazla Eseri

Bir yazarın aynı yıl yayımlanmış birden fazla çalışmasını ayırt etmek için yayın yılından sonra (a, b, c, vb.) harfleri eklenir. Bu harfler başlıkların alfabetik sırasına göre verilir. Bu harfler hem metin içi atıflarda hem de kaynakçada belirtilir.

Kaynakça:

Daristotle, J. (2015a). *Title of book used as first source*. Toronto, ON: Fancy Publisher.
Daristotle, J. (2015b). *Title of book used as second source*. Toronto, ON: Very Fancy Publisher.

Metin içi alıntı ve açıklama örneği:

Bu kısım, bu yazar tarafından birincil kaynaktan açıklama yapılmış içeriktir (Daristotle, 2015a).

"Şimdi aynı yazara ait ikinci kaynaktan alıntı yapıyorum." (Daristotle, 2015b, s. 50).

(Klobukov, 2016a, 25), (Klobukov, 2016b, 78); (Klobukov, 2016a), (Klobukov, 2016b)

Bir Web Sitesinden Dergi Makalesi - Tek Yazar

Yazarın soyadı, Adının baş harfi. Varsa ikinci adının baş harfi. (Yayın yılı). Makale başlığı: Varsa alt başlığı. Derginin adı, Cilt numarası (sayısı -verilmişse-). URL

Kaynakça:

Flachs, A. (2010). Food for thought: The social impact of community gardens in the Greater Cleveland Area. *Electronic Green Journal*, 1(30).
<https://escholarship.org/uc/item/6bh7j4z4>

Açıklama:

(Yazarın soyadı, Yıl) (Flachs, 2010)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın soyadı, Yıl, s. sayfa numarası) Örnek: (Flachs, 2010, sonuç bölümü, para. 3)

Not: Bu örnekte sayfa veya paragraf numaraları bulunmuyor, bu nedenle nereden alıntı yaptığınızı belirtmek için bölüm başlığını ve o bölümdeki paragraf numarasını belirtebilirsiniz.

Bir Web Sitesinden Dergi Makalesi

Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Yayın Yılı). Makalenin başlığı: Varsa alt başlığı. Dergi Adı, Cilt Numarası (Varsa sayısı), varsa ilk sayfa numarası-son sayfa numarası. URL

Kaynakça:

Freedman, D. H. (2012, June). The perfected self. *The Atlantic*.
http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2012/06/the-perfected-self/8970/4/?single_page=true

Not: Cilt, sayı ve/veya sayfa numarası verilmemişse, alıntıda bunlara yer verilmeyebilir.

Açıklama:

(Yazarın Soyadı, Yıl) Örnek: (Freedman, 2012)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın Soyadı, Yıl, s. Sayfa Numarası veya Paragraf Numarası ya da Bölüm Başlığı)

Örnek: (Freedman, 2012, para. 1)

Not: Bu veride sayfa numarası yoktur, bu nedenle sayfa numarası yerine paragraf numarası kullanılır.

Basılı Dergi Makalesi - Tek Yazar

Yazarın soyadı, Adının baş harfi. Varsa ikinci adının baş harfi. (Yayın yılı). Makale başlığı: Varsa alt başlığı. Derginin adı, Cilt numarası (sayısı), ilk ve son sayfa numarası.

Kaynakça:

Jungers, W. L. (2010). Biomechanics: Barefoot running strikes back. *Nature*, 463(2), 433-434.

Açıklama:

(Yazarın soyadı, Yıl) Örnek: (Jungers, 2010)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın soyadı, Yıl, s. Sayfa numarası) Örnek: (Jungers, 2010, s. 433)

Aynı Yazarın Aynı Yılda Eserleri (Dergi makalesi)

Bir yazarın aynı yıl yayımlanmış iki farklı çalışmasını alıntıladığınızda, ayırt etmek için yayın yılından sonra (a, b, c, vb.) harfleri ekleyiniz. Bu harfler başlıkların alfabetik sırasına göre veriniz. Bu harfleri hem metin içi atıflarda hem de kaynakçada belirtiniz.

Kaynakça:

Daristotle, J. (2015a). İlk makalenin başlığı. *Made Up Journal*, 26(39), 18-19.

Daristotle, J. (2015b). İkinci makalenin başlığı. *Another Made Up Journal*, 35(1), 48-55.

Açıklama:

Bu yazarın ilk kaynağındaki içeriğin açıklanması (Daristotle, 2015a).

Metin İçi Alıntı:

“Şimdi aynı yazara ait ikinci kaynaktan alıntı yapıyorum” (Daristotle, 2015b, s. 50).

Bir Kütüphane Veritabanından veya Basılı Dergi Makalesinden - Tek Yazar

Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Yayın Yılı, varsa Ay Gün). Makalenin başlığı: Varsa alt başlığı. Dergi Adı, Cilt Numarası (Sayısı), ilk sayfa numarası-son sayfa numarası

Kaynakça:

Abramsky, S. (2012, Mayıs 14). The other America 2012. *Nation*, 294(20), 11-18.

Açıklama:

(Yazarın Soyadı, Yıl) Örnek: (Abramsky, 2012)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın Soyadı, Yıl), s. Sayfa Numarası) Örnek: (Abramsky, 2012, s. 14)

Bir Kütüphane Veritabanından veya Basılı Dergi Makalesinden - İki ilâ Yirmi Yazar

Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi., & İkinci Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Yayın Yılı, varsa Ay Gün). Makalenin başlığı: Varsa alt başlığı. Dergi Adı, Cilt Numarası (Sayısı), ilk sayfa numarası-son sayfa numarası

Not: En fazla yirmi yazar adı yazılmalıdır. Yazarların adlarını aralarına virgül koyarak ayırınız. Listelenen son yazar için virgülden sonra, yazarın soyadından önce bir ve işareti/ampersand (&) ekleyiniz.

Kaynakça:

Gross, A., & Murphy, E. (2010, January/February). Seal of disapproval. *E: The Environmental Magazine*, 21(1), 34-37.

İki ilâ Yirmi Yazar Açıklama ve metin içi alıntı için tıklayınız

Kütüphane Veritabanından DOI'li Dergi Makalesi - Tek Yazar

Yazarın soyadı, Adının baş harfi. Varsa ikinci adının baş harfi. (Yayın yılı). Makale başlığı:Varsa alt başlığı. *Derginin adı*, Cilt numarası (sayısı), ilk sayfa-son sayfa numarası. [https://doi numarası](https://doi.org/doi-numarası)

Kaynakça:

Bailey, N. W. (2012). Evolutionary models of extended phenotypes. *Trends in Ecology & Evolution*, 27(3), 561-569. <https://doi.org/10.1037/rev0000126>

Açıklama:

(Yazarın soyadı, Yıl) Örnek: (Bailey, 2012)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın soyadı, Yıl, s. Sayfa Numarası) (Bailey, 2012, s. 562)

Kütüphane Veritabanından DOI'li Dergi Makalesi - İki ilâ Yirmi Yazar

Yazarın soyadı, Adının baş harfi. Varsa ikinci adının baş harfi., & İkinci yazarın soyadı, Adının baş harfi. Varsa ikinci adının baş harfi. (Yayın yılı). Makale başlığı:Varsa alt başlığı. *Derginin adı*, Cilt numarası (sayısı), ilk sayfa-son sayfa numarası. [https://doi numarası](https://doi.org/10.1016/j.appdev.2008.12.010t)

Not: Yazarların adlarını aralarına virgül koyarak ayırınız. Listelenen son yazar için virgülden sonra ve son yazarın soyadından önce bir ve (&)işareti/ampersand ekleyiniz.

Kaynakça:

Pempek, T. A., Yermolayeva, Y. A., & Calvert, S. L. (2009). College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 3(2), 227-238. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2008.12.010t>

İki ilâ Yirmi Yazar Açıklama ve metin içi alıntı için tıklayınız

Bir Kütüphane Veritabanından veya Basılı Dergi Makalesinden - Yazarı Bilinmeyen

Makale Başlığı: Varsa Alt Başlığı. (Yayın Yılı, varsa Ay Gün). *Dergi Adı*, Cilt Numarası (Sayısı), varsa ilk sayfa numarası-son sayfa numarası.

Kaynakça:

Syria's free army. (2012, June 11). Newsweek, 159(24).

Not: Bu makale için sayfa numarası verilmemiştir.

Açıklama:

("Başlıktan bir, iki veya üç kelime," Yıl) Örnek: ("Syria's", 2012)

Metin İçi Alıntı

("Başlıktan bir, iki veya üç kelime," Yıl) Örnek: ("Syria's", 2012, para. 1)

Not: Bu veride sayfa numarası yoktur, bu nedenle sayfa numarası yerine paragraf numarası kullanılır.

Bir Kütüphane Veritabanından veya Basılı Dergi Makalesi - Anonim İmzalı

Anonim/Bilinmeyen Yazar. (Yayın Yılı, varsa Ay Gün). Makalenin başlığı: Varsa alt başlığı. *Dergi Adı*, Cilt Numarası (Sayısı), varsa ilk sayfa numarası-son sayfa numarası.

Eğer çalışma sadece Anonim olarak belirtilmişse, yazarın adının olduğu yere "Anonim" ibaresini kullanınız. Eserin yazarı belli değilse ve "Anonim" olduğu belirtilmemişse "Bilinmeyen Yazar" ibaresini kullanınız.

Kaynakça:

Anonim. (2011). I was going to cheat. *Glamour*, 109(2), 166-167.

Açıklama:

(Anonim, Yıl) Örnek: (Anonim, 2011)

Metin İçi Alıntı

(Anonim, Yıl, s. Sayfa Numarası) Örnek: (Anonim, 2011, s. 166)

Basılı Ansiklopedi veya Sözlük Maddesi - Bilinen Yazar

Yazarın soyadı, adının baş harfi. Varsa ikinci adının baş harfi. (Yayın yılı). Madde Başlığı. Editörün adının baş harfi. varsa ikinci adının baş harfi. Soyadı (Ed.), Ansiklopedi veya Sözlük Adı. (cilt numarası, s. maddenin ilk ve son sayfa numarası). Yayınevi adı genellikle kısaltılarak.

Kaynakça

King, P. N., & Wester L. (1998). Hawaii. In *The world book encyclopedia* (Vol. 9, pp. 88-110). World Book.

Açıklama:

(Yazarın soyadı, Yıl) Örnek: (King & Wester, 1998)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın soyadı, Yıl, s. sayfa numarası veya bölüm adı ve paragraf numarası)
(King & Wester, 1998, s. 90)

Basılı Ansiklopedi veya Sözlük - Grup Yazarı

Topluluk/Grup Adı. (Yayın yılı). Madde Başlığı. Editörün adının baş harfi. varsa ikinci adının baş harfi. Soyadı (Ed.), Ansiklopedi veya Sözlük Adı (Varsa cilt numarası, s. maddenin ilk ve son sayfası veya s. maddenin bir sayfası. Yayınevi adı genellikle kısaltılarak.

Kaynakça:

Chambers Harrap. (2007). Crop circles. In U. McGovern (Ed.), Chambers dictionary of the unexplained (p. 27). Chambers.

Açıklama:

(Topluluk Yazarı, Yıl) Örnek: (Chambers Harrap, 2007)

Metin İçi Alıntı:

(Topluluk Yazarı, Yıl, s. Sayfa Numarası) Örnek: (Chambers Harrap, 2007, s. 27)

Kütüphane Veritabanından Çevrimiçi Ansiklopedi veya Sözlük - Bilinen Yazar – DOI'li

Yazarın soyadı, adının baş harfi. Varsa ikinci adının baş harfi. (Yayın yılı). Madde Başlığı. Editörün adının baş harfi, varsa ikinci adının baş harfi. Soyadı (Ed.), Ansiklopedi veya Sözlük Adı. (varsa - ilk baskı hariç- baskısı). [https://doi-numarası](https://doi.org/doi-numarası)

Kaynakça:

Stonard, J. (2016). Wall, Jeff(rey). In Grove art online. <https://doi.org/10.1093/gao/9781884446054.article.T096536>

Açıklama:

(Yazarın Soyadı, Yılı) Örnek: (Stonard, 2016)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın Soyadı, Yılı, s. sayfa numarası veya bölüm adı ve paragraf numarası) (Stonard, 2016, para. 1)

Not: Sayfa numaraları veya paragraf numaraları belirli olmadığında alıntınızın nereden geldiğini belirlemek için bölüm başlığını ve o bölümdeki paragraf numarasını belirtebilirsiniz.

Kütüphane Veritabanından Çevrimiçi Ansiklopedi veya Sözlük - Bilinen Yazar - DOI olmayan

Yazarın soyadı, adının baş harfi. Varsa ikinci adının baş harfi. (Yayın yılı). Madde Başlığı. Editörün adının baş harfi, varsa ikinci adının baş harfi. Soyadı (Ed.), Ansiklopedi veya Sözlük Adı. (varsa - ilk baskı hariç- baskısı, birden fazla ise cilt numarası, s. sayfa aralığı). Yayınevi.

Kaynakça:

Maher, J. (2010). Work and mothering. In A. O'Reilly (Ed.), *Encyclopedia of motherhood* (Vol. 3, pp. 1278-1283). SAGE.

Açıklama:

(Yazarın Soyadı, Yılı) Örnek: (Maher, 2010)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın Soyadı, Yılı, s. sayfa numarası veya bölüm adı ve paragraf numarası)

Örnek: (Maher, 2010, s. 1279)

Not: Sayfa numaraları veya paragraf numaraları belirli olmadığında, alıntınızın nereden geldiğini belirlemek için bölüm başlığını ve o bölümdeki paragraf numarasını belirtebilirsiniz.

Web Sitesinden Çevrimiçi Ansiklopedi veya Sözlük - Bilinen Yazar

Yazarın soyadı, adının baş harfi. Varsa ikinci adının baş harfi. (Yayın yılı). Madde Başlığı. Editörün adının baş harfi, varsa ikinci adının baş harfi. Soyadı (Ed.), Ansiklopedi veya Sözlük Adı. (varsa - ilk baskı hariç- baskısı). URL'den alınma tarihi.

Kaynakça:

Beck, J., & Foley, D. (2015). Music composition. In *The Canadian encyclopedia*. Retrieved January 20, 2020, from <https://thecanadianencyclopedia.ca/en/article/music-composition>

Açıklama:

(Birinci Yazarın Soyadı & İkinci Yazarın Soyadı, Yılı) Örnek: (Beck & Foley, 2015)
Metin İçi Alıntı:
(Birinci Yazarın Soyadı & İkinci Yazarın Soyadı, Yılı, s. sayfa numarası veya bölüm adı ve paragraf numarası) (Beck & Foley, 2012, para. 1)

Bir Web Sitesinden Cevrimici Ansiklopedi veya Sözlük – Grup/Topluluk Yazarı

Topluluk Yazarının Adı. (Yayın yılı). Madde Başlığı. Editörün adının baş harfi, varsa ikinci adının baş harfi. Soyadı (Ed.), Ansiklopedi veya Sözlük Adı. (varsa -ilk baskı hariç- baskısı). URL'den alınma tarihi.

Kaynakça:
Merriam-Webster. (n.d.). Plagiarism. In *Merriam-Webster.com dictionary*. Retrieved January 18, 2020, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/plagiarism>

Açıklama:
(Topluluk Yazarı, Yıl) Örnek: (Merriam-Webster, t.y.)

Metin İçi Alıntı:
(Topluluk Yazarı, Year, s. sayfa numarası veya bölüm adı ve paragraf numarası)
Örnek: (Merriam-Webster, n.d., The Kidnapping Roots of Plagiarize section)

Not: Bu girdinin yalnızca bölüm başlıkları vardır, bu nedenle alıntıya yalnızca bu bilgiler dahil edilebilir.

Yayımlanmış Tez

Yazarın soyadı, Adının baş harf(ler)i (Yıl). *Tezin başlığı* (..... tezi). Yer: Kurum adı. Erişilen veri tabanı adı. (Erişim veya Sıra Numarası)

Kaynakça:
Miranda, C. (2019). *Exploring the lived experiences of foster youth who obtained graduate level degrees: Self-efficacy, resilience, and the impact on identity development* (Publication No. 27542827) [Doctoral dissertation, Pepperdine University]. PQDT Open. <https://pqdtopen.proquest.com/doc/2309521814.html?FMT=AI>

Açıklama:
(Yazarın soyadı, Yıl) Örnek: Miranda (2019)

Metin İçi Alıntı:
(Yazarın soyadı, Yıl) Örnek: (Miranda, 2019)

Yayımlanmamış Tez

Yazarın soyadı, Adının baş harf(ler)i (Yıl). *Tezin başlığı*. (Yayımlanmamış tezi). Yer: Kurum adı. Erişilen veri tabanı adı. (Erişim veya Sıra Numarası)

Kaynakça:
Harris, L. (2014). *Instructional leadership perceptions and practices of elementary school leaders* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Virginia.

Açıklama:
(Yazarın soyadı, Yıl) Örnek: Harris (2014)

Metin İçi Alıntı:
(Yazarın soyadı, Yıl) Örnek: (Harris, 2014)

Konferans Sunumları ve Bildiriler

1. Konferans Sunumu

Kaynakça:
Evans, A. C., Jr., Garbarino, J., Bocanegra, E., Kinscherff, R. T., & Márquez-Greene, N. (2019, August 8–11). *Gun violence: An event on the power of community* [Conference presentation]. APA 2019 Convention, Chicago, IL, United States. <https://convention.apa.org/2019-video>

Açıklama:

Evans et al. (2019)

Metin İçi Alıntı:

(Evans et al., 2019, p. 13)

2. Konferans Sunum Özeti

Kaynakça:

Cacioppo, S. (2019, April 25–28). Evolutionary theory of social connections: Past, present, and future [Conference presentation abstract]. Ninety-ninth annual convention of the Western Psychological Association, Pasadena, CA, United States. <https://westernpsych.org/wp-content/uploads/2019/04/WPA-Program-2019-Final-2.pdf>

Açıklama:

Cacioppo (2019)

Metin İçi Alıntı:

(Cacioppo, 2019, p. 8)

3. Dergide Yayınlanan Konferans Bildirileri

Kaynakça:

Duckworth, A. L., Quirk, A., Gallop, R., Hoyle, R. H., Kelly, D. R., & Matthews, M. D. (2019). *Cognitive and noncognitive predictors of success. Proceedings of the National Academy of Sciences, USA*, 116(47), 23499–23504. <https://doi.org/10.1073/pnas.1910510116>

Açıklama:

Duckworth et al. (2019)

Metin İçi Alıntı:

(Duckworth et al., 2019, p. 11)

4. Kitap Olarak Yayınlanan Konferans Bildirileri

Kaynakça:

Kushilevitz, E., & Malkin, T. (Eds.). (2016). *Lecture notes in computer science: Vol. 9562. Theory of cryptography*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-662-49096-9>

5. Kitap Bölümü Olarak Yayınlanan Konferans Bildirileri

Kaynakça:

Bedenel, A.-L., Jourdan, L., & Biernacki, C. (2019). Probability estimation by an adapted genetic algorithm in web insurance. In R. Battiti, M. Brunato, I. Kotsireas, & P. Pardalos (Eds.), *Lecture notes in computer science: Vol. 11353. Learning and intelligent optimization* (pp. 225–240). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-05348-2_21

Basılı Devlet Belgesi

Devlet Dairesi, Ajansı veya Kurulu'nun adı. (Yayın yılı). *Belgenin Başlığı: Varsa alt başlığı* (varsa -ilk baskısı hariç- baskısı). Yayınevi Adı.

Kaynakça:

Health Council of Canada. (2007). *Canadians' experience with chronic illness care in 2007*.

Not: Belgeyi oluşturan devlet dairesi, ajans veya kurul aynı zamanda yayıncıysa, yayıncının belirtilmesi gerekli değildir.

Açıklama:

(Devlet Dairesi, Ajansı veya Kurulu'nun adı, Yıl) Örnek: (Health Council of Canada, 2007)

Metin İçi Alıntı:

(Devlet Dairesi, Ajansı veya Kurulu'nun adı, Yıl, s. Sayfa Numarası)

Örnek: (Health Council of Canada, 2007, s. 4)

Bir Web Sitesinden Devlet Belgesi

Devlet Dairesi, Ajansı veya Kurulu'nun adı. (Yayın Yılı, Ay gün). *Belgenin Başlığı: Varsa Alt Başlığı* (varsa -ilk baskısı hariç- baskısı). Yayınevi Adı. URL

Kaynakça:

Ontario Ministry of Children and Youth Services. (2010, April 27). *Your preschool child's speech and language development*.
http://www.children.gov.on.ca/htdocs/English/topics/earlychildhood/spechlanguage/brochure_preschool.aspx

Not: Belgeyi oluşturan devlet dairesi, ajans veya kurul aynı zamanda yayıncıysa, yayıncının belirtilmesi gerekli değildir.

Açıklama:

(Devlet Dairesi, Ajansı veya Kurulu'nun adı, Yıl)

Örnek: (Ontario Ministry of Children and Youth Services, 2010)

Metin İçi Alıntı:

(Devlet Dairesi, Ajansı veya Kurulu'nun adı, Yıl, Bölüm Adı, para. Bölümde birden fazla paragraf varsa Paragraf Numarası)

(Ontario Ministry of Children and Youth Services, 2010, By Age Five section, para. 4)

Not: Sayfa veya paragraf numaraları belirli olmadığında, nereden alıntı yaptığınızı göstermek için bölüm başlığını ve o bölümdeki paragraf numarasını belirtebilirsiniz.

Basılı Gazete Makalesi

Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Yayın Yılı, varsa Ay Gün)

Makalenin başlığı: Varsa alt başlığı. *Gazete Adı*. Bölüm Sayfası.

Kaynakça:

Aulakh, R. (2012, Haziran 13). From surviving to thriving. Toronto Star, GT1, GT4.

Açıklama:

(Yazarın Soyadı, Yıl) Örnek: (Aulakh, 2012)

Metin İçi Alıntı

(Yazarın Soyadı, Yıl, s. Sayfa Numarası) Örnek: (Aulakh, 2012, s. GT1)

Bir Kütüphane Veritabanından Gazete Makalesi

Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Yayın Yılı, varsa Ay Gün).

Makalenin başlığı: Varsa alt başlığı. *Gazete Adı*, s. varsa bölüm sayfası.

Kaynakça:

Schachter, H. (2012, June 18). What does it take to be a good team player? *The Globe and Mail*, B7.

Not: Bir makale soru işareti veya ünlem işareti (!) ile bitiyorsa, başlığın sonuna nokta eklemenize gerek yoktur.

Açıklama:

(Yazarın Soyadı, Yıl) Örnek: (Schachter, 2012)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın Soyadı, Yıl, s. Sayfa Numarası) (Schachter, 2012, s. B7)

Yazarı Bilinmeyen Gazete Makalesi

Makalenin başlığı: Varsa Alt başlığı. (Yayın Yılı, varsa Ay Gün). *Gazete Adı*, s. Bölüm Sayfası.

Not: Makalenin yazarı yoksa ve makale "Anonim" olarak belirtilmişse, normalde yazarın adını koyacağınız yere "Anonim" yazınız. Anonim kelimesini yalnızca makale özellikle bu şekilde anılıyorsa kullanınız.

Kaynakça:

Get on board for train safety. (2012, Haziran 17). Toronto Star, A14.

Açıklama:

("Başlıktan bir, iki veya üç kelime", Yıl) Örnek: ("Get on board", 2012)

Metin İçi Alıntı:

("Başlıktan bir, iki veya üç kelime", Yıl, s. Sayfa numarası) Örnek: ("Get on board," s. A14)

Not: Kaynakçada makaleyi açıkça tanıtmaya yetecek kadar, başlıktaki ilk kelimelerden birini veya birkaçını seçiniz. Metin içi alıntıda da makalenin başlığından aldığınız kelimeleri çift tırnak işareti ile belirtiniz.

Bir Web Sitesinden Gazete Makalesi

Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Yayın Yılı, varsa Ay Gün). Makalenin başlığı: Varsa alt başlığı. *Gazete Adı*. URL

Kaynakça:

Aw, J. (2012, June 12). Stopping the soda bulge: Why we need to consider restricting sugary beverages. *National Post*. <https://nationalpost.com/health/stopping-the-soda-bulge-why-we-need-to-consider-restricting-sugary-beverages>

Açıklama:

(Yazarın Soyadı, Yıl) Örnek: (Aw, 2012)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın Soyadı, Yıl, s. Sayfa Numarası) Örnek: (Aw, 2012, para. 1)

Not: Bu veride sayfa numarası yoktur, bu nedenle sayfa numarası yerine paragraf numarası kullanılır.

Bir Haber Web Sitesinden Web Sayfası

Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Yayın Yılı, varsa Ay Gün). Makalenin başlığı: Varsa alt başlığı. Haber Sitesinin Adı. URL

Not: BBC News, HuffPost, CNN vb. çevrimiçi haber kaynaklarında yayınlanan makaleler için bu formatı kullanınız.

Kaynakça:

Tucker, E. & Miller, Z. (2020, Jan. 18). Dems gear up to make case for Trump's removal. HuffPost. https://www.huffpost.com/entry/dems-gear-up-to-make-case-for-trumps-removal_n_5e23569ec5b6321176149dbe

Açıklama:

(Yazarın Soyadı, Yıl) Örnek: (Tucker & Miller, 2020)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın Soyadı, Yıl, s. Sayfa Numarası) Örnek: (Tucker & Miller, 2020)

Not: Bu veride sayfa numarası yoktur, bu nedenle sayfa numarası yerine paragraf numarası kullanılır.

Röportajlar ve E-posta

Not: Röportajlar ve e-posta, APA tarzında kişisel iletişim olarak kabul edilir. Çalışmanızın metninde bunlara atıfta bulunulabilir, ancak kaynakçada yer verilmez. Atıfı, röportaj veya e-postadaki bir alıntı veya açıklamanın hemen ardından koyunuz.

Görüşülen veya e-posta gönderen kişinin Adının Baş Harfi. Biliniyorsa İkinci Adının Baş Harfi. Soyadı, kişisel iletişim, görüşmenin yapıldığı veya e-postanın alındığı Ay Gün, Yıl)

Açıklama ve Metin İçi Alıntı:

"Infections are often contracted while patients are recovering in the hospital" (J. D. Black, personal communication, May 30, 2013)

Not: Görüşülen kişinin adı alıntılanan ya da açıklaması yapılan içeriğin başında belirtiliyorsa metin içi alıntıda yeniden tekrar etmenize gerek yoktur.

J. D. Black explained that "infections are often contracted while patients are recovering in the hospital" (personal communication, May 30, 2013).

Not: Yayınlanmış röportajlar birçok kaynak türünde (dergi, gazete vb.) yer alabilir. Yayınlanmış röportajlardan alıntı yaparken, yayımlandığı kaynak türüne ilişkin yönergeleri/kuralları uygulayınız.

Kütüphane Veritabanından Kitap İncelemesi (Başlıklı)

İncelemenin yazarının soyadı, Adının baş harfi. (Yayın yılı). İncelemenin Başlığı. [*İncelenen Kitabın Başlığı: Varsa Alt Başlığı*, Kitabın Yazarının adının baş harfi. Varsa ikinci adının baş harfi. Soyadı]. Web sayfasının başlığı, URL.

Kaynakça:

Bell, M. S. (2006, December 31). Are you my mother? [Review of the book *Let the northern lights erase your name*, by V. Vida]. The New York Times Book Review, <https://www.nytimes.com/2006/12/31/books/review/Bell.t.html?ref-review>

Açıklama:

(Yazarın soyadı, Yayın yılı) Örnek: (Bell, 2018)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın soyadı, Yayın yılı) Örnek: (Bell, 2018)

Kütüphane Veritabanından Kitap İncelemesi (Başlıksız)

İncelemenin yazarının soyadı, Adının baş harfi. (Yayın yılı). [İncelenen Kitabın Başlığı: Varsa Alt Başlığı, Kitabın Yazarının adının baş harfi. Varsa ikinci adının baş harfi. Soyadı]. Derginin adı, cilt numarası (baskı numarası), ilk ve son sayfa numarası. Varsa <https://doi> numarası.

Kaynakça:

McKinley, A. (2018). [Review of the book *Criminal investigative failures*, by D. K. Rossmo]. *Salus Journal*, 6 (1), 82-84.

Açıklama:

(Yazarın soyadı, Yayın yılı) Örnek: (McKinley, 2018)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın soyadı, Yayın yılı, Sayfa numarası) Örnek: (McKinley, 2018, s. 83)

Bir Magazinden veya Dergiden Elde Edilen Görüntü

Not: Grafikler, Çizelgeler, Çizimler, Haritalar, Tablolar ve Fotoğraflar için geçerlidir

Şekil X. Resmin açıklaması veya resmin başlığı. "Makalenin Başlığı"ndan bir kesit, Makale Yazarının İlk Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. Soyadı, yıl, gün, (magazin için) veya yıl (dergi için), Magazin veya Dergi Başlığı, cilt numarası, sayfa(lar). Telif hakkı sahibinin adına göre telif hakkı yılı.

Not: Görselle ilgili bilgiler, Çalışmanızda görselin hemen altına yerleştirilir. Resim değiştirilmişse, kaynak bilgisinden önce "Kimden" yerine "Uyarlandı" ifadesini kullanınız.

Örnek:

Şekil 1. Egzersiz Yapan Adam. A. N. Green, ve L. O. Brown tarafından "Yoga: Stretching Out,"tan uyarlanmıştır, 2006, Mayıs 8, Sports Digest, 15, s. 22. Telif Hakkı 2006 Sports Digest Inc.

Bir Web Sitesinden Elde Edilen Resim/Görüntü

Küllüye

Cilt/Volume: 3 • Sayı/Issue: 1 • 2022

Not: Grafikler, Çizelgeler, Çizimler, Tablolar ve Fotoğraflar için geçerlidir

Şekil x. Resmin açıklaması veya varsa resmin başlığı. "Web sayfasının başlığı"ndan Yazarın/Üreticinin Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. Varsa soyadı tarafından uyarlanmıştır, varsa yayın tarihi, Web sitesinin başlığı. URL'den web sitesini en son görüntülediğiniz ay, gün, yıl. Telif Hakkı Sahibinin Adına göre Telif hakkı tarihi.

Not: Görselle ilgili bilgiler, çalışmanızda görselin hemen altına yerleştirilir. Görüntü değiştirilmemiş ancak yeniden üretilmişse, kaynak bilgiden önce "... dan uyarlandı" yerine "... dan" kullanınız.

Örnek:

A	B	C
7	55	9
--	~	~
iii	==	66

Şekil 2. Semboller Tablosu. G. A. Black tarafından Case One Study Results'tan uyarlanmıştır, 2006, Strong Online. <https://www.strongonline/casestudies/one.html>. Telif Hakkı 2010 G.L. Strong Ltd.

Türkiye İstatistik Kurumu - Çevrimiçi Belge

Türkiye İstatistik Kurumu. (Yayın yılı). Belgenin başlığı: Varsa alt başlığı (No. Varsa Rapor Numarası). URL

Not: Yayıncı ve yazarın her ikisi de TÜİK (veya herhangi bir istatistik kurumu) olduğundan, alıntılanan ifadenin bir parçası olarak TÜİK'i belirtmeniz gerekli değildir.

Kaynakça:

Türkiye İstatistik Kurumu. (2019). İstatistiklerle Gençlik, 2018 (No:30723) <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Gençlik-2018-30723>

Açıklama:

(TÜİK, YIL) Örnek: (TÜİK, 2019)

Metin İçi Alıntı:

(TÜİK, Yıl, s. Sayfa Numarası) Örnek: (TÜİK, 2019, s. 1)

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) - Yazılı Belge

Türkiye İstatistik Kurumu (Yayın yılı). Belgenin başlığı: Varsa alt başlığı (No. Varsa Rapor Numarası). Ankara.

Not: Yazar ve yayıncının her ikisi de Türkiye İstatistik Kurumu olduğundan, yayıncının adı alıntıdan çıkarılır.

Kaynakça:

Türkiye İstatistik Kurumu. (2019). İstatistiklerle Gençlik, 2018 (No:30723). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Gençlik-2018-30723>. Ankara, AÇIK.

Açıklama:

(Türkiye İstatistik Kurumu, Yıl) Örnek: (Türkiye İstatistik Kurumu, 2019)

Metin İçi Alıntı:

(Türkiye İstatistik Kurumu, Yıl, s. Sayfa Numarası) (Türkiye İstatistik Kurumu, 2019, s. 1)

Bir Web Sitesinden Devlet Belgesi

Devlet Kurumu, Ajans veya Kurulunun Adı. (Yayın Yılı, Ay Gün). Belgenin başlığı: Varsa alt başlığı (varsa baskısı -ilk baskı hariç-). Yazardan farklıysa yayıncının adı. URL

Ontario Ministry of Children and Youth Services. (2010, April 27). Your preschool child's speech and language development. http://www.children.gov.on.ca/htdocs/English/topics/earlychildhood/speechlanguage/brochure_preschool.aspx

(Devlet Kurumu, Ajans veya Kurulunun Adı, Yıl) Örnek: (Ontario Ministry of Children and Youth Services, 2010)

(Devlet Kurumu, Ajans veya Kurulunun Adı, Yıl, Bölüm adı, para. Bölümde birden fazla paragraf varsa paragraf numarası)

Not: Sayfa veya paragraf numaraları belirli olmadığında, alıntı yaptığınız yeri belirtmek için bölüm başlığını ve paragraf numarasını belirtebilirsiniz.

Bireysel Yazar Tarafından Oluşturulan Bir Web Sitesinden Sayfa veya Bölüm

Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının İlk Harfi. (Web sayfasının en son güncellendiği/yayınlandığı yıl, varsa Ay Gün). *Sayfa başlığı: Varsa Alt başlığı.* Web sitesi adı. URL
Kaynakça:

Kmec, J. (2012, March 13). Where's the Boss? And What Counts as "Work"? The Society Pages. <https://thesocietypages.org/socimages/2012/03/13/wheres-the-boss-and-what-counts-as-work/>

Açıklama:

(Yazarın Soyadı, Yıl) Örnek: (Kmec, 2012)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın Soyadı, Yıl, Bölüm Adı, para. Bölümde birden fazla paragraf varsa Paragraf Numarası)

Örnek: (Kmec, 2012, para. 1)

Not: Sayfa veya paragraf numaraları belirli olmadığında, alıntı yaptığınız yeri belirtmek için bölüm başlığını ve paragraf numarasını belirtebilirsiniz.

Bir Şirket veya Grup Yazarı Tarafından Oluşturulan Bir Web Sitesinden Sayfa veya Bölüm

Şirket/Grup/Kuruluşun Adı. (Web sayfasının en son güncellendiği/yayınlandığı yıl, varsa Ay Gün).
Sayfa başlığı: Alt başlık (varsa). URL

Kaynakça:

Canadian Cancer Society. (2013, April 14). Cancer research. <http://www.cancer.ca/en/cancer-information/cancer-101/cancer-research/?region=on>

Açıklama:

(Şirket/Grup/Kuruluşun Adı, Yıl) Örnek: (Canadian Cancer Society, 2013)

Metin İçi Alıntı:

(Şirket/Grup/Kuruluşun Adı, yıl, Bölüm adı, para. Bölümde birden fazla paragraf varsa Paragraf Numarası)

Örnek: (Canadian Cancer Society, 2013, Behavioural research section, para. 2)

Not: Sayfa veya paragraf numaraları belirli olmadığında, alıntı yaptığınız yeri belirtmek için bölüm başlığını ve paragraf numarasını belirtebilirsiniz.

Yazarı Bilinmeyen Bir Web Sitesinden Sayfa veya Bölüm

Sayfa başlığı: (varsa) Alt Başlığı. (Web sayfasının en son güncellendiği/yayınlandığı yıl, varsa Ay Gün). Web Sitesinin Adı. URL

Kaynakça:

Timeline: Environmental movement (n.d.). The Canadian Encyclopedia. <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/timeline/environment>

Veya sayfanın güncellenebileceğini vurgulamak için bir alma tarihi ekleyiniz:

Timeline: Environmental movement (n.d.). The Canadian Encyclopedia. Retrieved January 20, 2020, from <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/timeline/environment>

Açıklama:

(Kısaltılmış başlık, Yıl) Örnek: (Timeline: Environmental, t.y)

Metin İçi Alıntı:

(Kısaltılmış başlık, Yıl, Bölüm adı, para. Bölümde birden fazla paragraf varsa Paragraf Numarası)

Örnek: (Timeline: Environmental, t.y, Canadian National Parks Act section)

Not: Sayfa veya paragraf numaraları belirli olmadığında, alıntı yaptığınız yeri belirtmek için bölüm başlığını ve paragraf numarasını belirtebilirsiniz. Bu örnekte, ilgili başlığın altında yalnızca bir paragraf olduğu için paragraf numarasına gerek yoktur.

Bir Web Sitesinden Rapor veya Belge – Kurumsal veya Grup Yazarı

Şirket/Grup/Kuruluşun Adı. (Raporun en son güncellendiği/yayınlandığı yıl, varsa Ay Gün). Raporun başlığı: Varsa alt başlığı (No. Varsa Yayın Numarası). Yazardan farklıysa Web Sitesinin Adı. URL

Kaynakça:

College of Nurses of Ontario. (2009). Practice standard: Ethics (Pub. No. 41034).
http://www.cno.org/docs/prac/41034_Ethics.pdf

Not: Yayın numarası yerine bölüm veya kısım numarası olsaydı, Bölüm numarası da başlıktan sonra yayın numarasıyla aynı yerde yer alırdı: (Bölüm xx) veya (Kısım xx).

Açıklama:

(Şirket/Grup/Kuruluşun Adı, Yıl) Örnek: (College of Nurses of Ontario, 2009)

Metin İçi Alıntı:

(Şirket/Grup/Kuruluşun Adı, Yıl, s. Sayfa Numarası) Örnek: (College of Nurses of Ontario, 2009, s. 4)

Kaynakça:

Magowan, A. (2013). Career resources at the library [Class handout]. Moodle.
<https://moodle.columbiacollege.bc.ca/login/index.php>

Açıklama:

(Eğitmenin Soyadı, Yıl) Örnek: (Magowan, 2013)

Metin İçi Alıntı:

(Eğitmenin Soyadı, Yıl, s. Sayfa Numarası) Örnek: (Magowan, 2013, s. 2)

Tüm Web Sitesi - Bir Şirket, Kurum veya Grup Tarafından Oluşturulan

Kurum/Grup/Kuruluş Adı. (Sitenin en son güncellendiği/yayınlandığı yıl, varsa Ay Gün). Web sitesinin başlığı. URL

Not: Genel olarak bir web sitesinden bahsederken, kaynakça veya metin içi alıntı kaynağı belirtmeniz gerekmez.(Aşağıdaki açıklamaya bakınız)

Kaynakça:

Jam Jar. (t.y.). Jam Jar Commercial. <http://www.jam-jar.ca/commercial>

Açıklama:

(Kurum/Grup/Kuruluş Adı, Yıl) Örnek: (Jam Jar, t.y.)

Not: Bu web sitesinde herhangi bir yayın tarihi bulunmadığı için tarih bilgisi t.y. olarak yazılmıştır. (tarih yok).

Metin İçi Alıntı:

(Kurum/Grup/Kuruluş Adı, Yıl, bölüm adı kısmı, para. Bölümde birden fazla paragraf varsa paragraf numarası belirtilir) Örnek: (Jam Jar, t.y., Our Story section)

Not: Sayfa veya paragraf numaraları belirli olmadığında, alıntı yaptığınız yeri belirtmek için bölüm başlığını ve paragraf numarasını belirtebilirsiniz.. Bu örnekte, seçilen başlığın altında yalnızca bir paragraf olduğu için paragraf numarasına gerek yoktur.

Bir web sitesinden genel olarak bahsedilmesi (Siteden hiçbir özel bilgi kullanılmaksızın)

Örnek: Tasarım ekibi Jam Jar için bir web sitesi oluşturdu (<https://www.jam-jar.ca/>).

Not: Bir web sitesinden belirli bir bilgi alınmadıysa, kaynak girişi veya metin içi alıntı atfı oluşturmayınız. Bunun yerine, metin içinde web sitesinin adını belirtiniz ve url'yi parantez içine alınız.

Tek Yazar Tarafından Oluşturulan Web Sitesi

Yazarın Soyadı, Adının Baş Harfi. Varsa İkinci Adının Baş Harfi. (Sitenin en son güncellendiği/yayınlandığı yıl, varsa Ay Gün). Web sitesinin başlığı. URL

Not: Genel olarak bir web sitesinden bahsederken, kaynakça veya metin içi alıntı kaynağı belirtmeniz gerekmez.

Kaynakça:

Mabillard, A. (2011, December 29). Shakespeare online. <http://www.shakespeare-online.com/>

Açıklama:

(Yazarın Soyadı, Yıl) Örnek: (Mabillard, 2011)

Metin İçi Alıntı:

(Yazarın Soyadı, Yıl, Bölüm Adı kısmı, para. Bölümde birden fazla paragraf varsa paragraf numarası) Örnek: (Mabillard, 2011, Elizabethan Fashion Faux Pas section)

Not: Sayfa veya paragraf numaraları belirli olmadığında, alıntı yaptığımız yeri belirtmek için bölüm başlığını ve paragraf numarasını belirtebilirsiniz.. Bu örnekte, seçilen başlığın altında yalnızca bir paragraf olduğu için paragraf numarasına gerek yoktur.

Bir web sitesinden genel olarak bahsedilmesi (Siteden hiçbir özel bilgi kullanılmaksızın)

Örnek: Amanda Mabillard maintains the Shakespeare Online website (<http://www.shakespeare-online.com/>).

Not: Bir web sitesinden belirli bir bilgi alınmadıysa, kaynak girişi veya metin içi alıntı atfı oluşturmayınız. Bunun yerine, metin içinde web sitesinin adını belirtiniz ve url'yi parantez içine alınız.

İki veya Daha Fazla Yazar/Editör için Metin İçi Alıntı tıklayınız

Anonim

Eğer bir içeriğin sadece Anonim olarak oluşturulduğu belirtilmişse, normalde yazarın adını koyduğunuz yere "Anonim" ibaresini kullanınız.

Kaynakçada Alfabetik Sıra

Çalışmaları alfabetik sıraya koyarken, kaynakların önündeki belirlilik ibarelerini dikkate almayınız (İngilizce için "the", "a" veya "an" gibi veya diğer diller için buna benzer belirlilik ibarelerini).

Başlık bir sayı ile başlıyorsa, sayıyı latinize edilmiş gibi alfabetik olarak sıralayınız. Örneğin, iş hayatında başarılı olmanın 5 yolu başlığı, sanki Beş kelimesiyle başlamış gibi B altında alfabetik olarak sıralanır.

Tarihi olmayan kaynaklar

Tarih belirtilmemişse, normalde tarihi koyduğunuz yere (t.y.) baş harflerini kullanınız.

Ayrıca, Wikipedia sayfası vb. yerlerde olduğu gibi içeriğin tarihini belirlemek zor ise (t.y.) baş harflerini kullanınız.

Sayfa numarası olmayan kaynaklar

Çevrimiçi materyaller gibi bazı içerikler için sayfa numaraları verilmeyebilir. Bu durumda:

Kaynakça

Normalde sayfa numarası olan fakat hiçbiri belirtilmeyen bir alıntının sayfa numarasını alıntıda da atlayınız.

Metin İçi Alıntı - Doğrudan Alıntı Yapma

Makalenizin metninde doğrudan alıntı yaparken, eğer varsa sayfa numaralarını da ekleyiniz. Sayfa numarası verilmemişse:

- Sayfa numarası yerine paragraf numarasından önce "para" kelimesini ekleyerek belirtiniz. Örnek: (Smith, 2012, para. 3)
- Başlıklar varsa, başlığın adını, ardından "bölüm" kelimesini ve bulunduğu bölüm içindeki paragrafın numarasını veriniz. Örneğin: (Smith, 2012, Tartışma bölümü, para. 3)
- Sadece bir paragraf varsa, yazarın soyadını ve yılını belirtiniz sayfa numarasını atlayınız.

Başlığı olmayan kaynaklar

Nadiren bir içeriğin başlığı olmayabilir. Belirli bir başlığı olmayan bir içerikten alıntı yapıyorsanız köşeli parantez içinde içerikten alınmış bir belirtici(kesit) yazınız. Bu kesiti, normalde başlığı koyduğunuz yerde parantez içine koyunuz.

Veritabanı Adı Olmayan kaynaklar

Kütüphanenin ana sayfasındaki arama çubuğundan bir makale bulursanız, makalenin hangi veritabanından olduğundan emin olamazsınız çünkü bu, birçok farklı veritabanında arama yapar.

Veritabanının adını birkaç yolla bulabilirsiniz:

Yöntem 1. Arama sonuçları listesinde makalenin başlığına tıklayınız. Bu sizi makalenin açıklamasını ve diğer faydalı bilgileri içeren bir sayfaya götürecektir. Bu bilgi listesinin en altına gidiniz ve en altta listelenen "Veritabanı"nı görebilirsiniz.

Yöntem 2. Veritabanının adını, arama sonuçları listesinde makale başlığının hemen altındaki bilgi özetinde de bulabilirsiniz. Şu şekilde bir veri görünecektir:

A Cross-National Study of Evolutionary Origins of Gender Shopping Styles: She Gatherer, He Hunter?

By: Dennis, Charles; Brakus, J. Joško; Ferrer, Gemma García; McIntyre, Charles; Alamanos, Eleftherios; King, Tamira. Journal of International Marketing. Dec2018, Vol. 26 Issue 4, p38-53. 16p. 1 Diagram, 3 Charts. DOI: 10.1177/1069031X18805505. , Database: Business Source Complete

Veritabanının adının en sonda listelendiğine dikkat ediniz.

Başka Bir Kaynakta Alıntılanan Eserler

Bazen bir kitabın, makalenin veya web sitesinin yazarı, o kaynaktan bir alıntı veya başka bir ifadeyle başka bir kişinin çalışmasından bahseder. Okumakta olduğunuz makalede adı geçen esere birincil kaynak adı verilir. Okuduğunuz makaleye ikincil kaynak denir.

Örneğin, Brown'ın (2014) yazdığı ve Snow'un (1982) bir makalesinden alıntı yaparak makalenize eklemek istediğiniz bir makalesini okuduğunuzu varsayalım. Kaynakçada sadece ikincil kaynak (Brown) için alıntı yapacaksınız. Kaynakçada birincil kaynak (Snow) için bir alıntı yapmıyorsunuz. Metin içi alıntı için, birincil kaynağı (Snow) belirleyiniz ve ardından ikincil kaynağı (Brown) "aktaran" yazınız. Birincil kaynağın yayın yılını biliyorsanız, metin içi alıntıya ekleyiniz. Aksi takdirde, atlayabilirsiniz. Aşağıdaki örneklere bakınız:

Metin içi alıntı örnekleri:

Snow (1982, aktaran Brown, 2014) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, öğrencilerin %75'i öğretmenlerin gece ödevi vermemesi gerektiğine inanmaktadır.

Not: Snow'un makalesinin yayın tarihine sahip değilseniz, řu şekilde belirtirsiniz:

Snow tarafından yapılan bir araştırmaya göre (aktaran Brown, 2014), ğrencilerin %75'i öğretmenlerin gece devi vermemesi gerektiğine inanmaktadır.

Aslında, ğrencilerin %75'i öğretmenlerin gece devi vermemesi gerektiğine inanmaktadır (Snow, 1982, aktaran Brown, 2014).

Snow (1982, aktaran Brown, 2014), "gece ödevlerinin birçok ğrenci için büyük bir stres kaynağı olduğu" sonucuna varmıştır (s.34).

Kaynakça alıntı rneđi:

Brown, S. (2014). Trends in homework assignments. *Journal of Secondary Studies*, 12(3), 29-38. <http://doi.org/fsfsbit>

İki veya Daha Fazla Yazar/Editör için Metin İçi Alıntı				
Yazar/Editör Sayısı	İlk kez Aımlama	İkinci ve daha sonrasındaki Aımlama	İlk Kez Alıntı	İkinci ve daha sonrasındaki Alıntı
İki	(Case & Daristotle, 2011)	(Case & Daristotle, 2011)	(Case & Daristotle, 2011, s. 57)	(Case & Daristotle, 2011, s. 57)
ten beře kadar	(Case, Daristotle, Hayek, Smith, & Raash, 2011)	(Case vd., 2011)	(Case, Daristotle, Hayek, Smith, & Raash, 2011, s. 57)	(Case vd., 2011, s. 57)
Altı veya daha fazlası	(Case vd., 2011)	(Case vd., 2011)	(Case et al., 2011, s. 57)	(Case vd., 2011, s. 57)

21 veya Daha Fazla Yazar Olduğunda	
21 veya Daha Fazla Yazar Olduğunda: Kaynakça İlk on dokuz yazarı, ardından parantez içerisinde  nokta (. . .) ve ardından son yazarın adını yazınız.	
Kaynakça	Kalnay, E., Kanamitsu, M., Kistler, R., Collins, W., Deaven, D., Gandin, L., Iredell, M., Sha, S., White, G., Woollen, J., Zhu, Y., Chelliah, M., Ebisuzaki, W., Higgins, W., Janowiak, J., Mo, K. C., Ropelelewski, C., Wang, J., Leetmaa, A., ... Joesph, D. (1996). The NCEP/NCAR 40-year reanalysis project. <i>Bulletin of the American Meteorological Society</i> , 77(3), 437-471. https://doi.org/fg6rf9
Aımlama	(İlk yazarın soyadı vd., Yıl) rnek: (Nilsson vd., 2016)
Metin İi Alıntı	(İlk yazarın soyadı vd., Yıl, s. alıntı yapılan sayfa numarası) rnek: (Nilsson vd., 2016, s. 103)

KÜLLİYE

Publishing Principles

Külliye, published by Faculty of Humanities and Social Sciences at Ankara Yıldırım Beyazıt University, is a double peer-reviewed international journal that publishes articles on humanities and social sciences. The articles to be published are required to fulfil with scientific research criteria, to bring contribution to the field and not to be published elsewhere. Papers presented at a scientific meeting/conference can be accepted if they are not published before. It is published twice a year in March and September. For questions, comments and suggestions you may contact with our editors.

1. Blind Referee and Evaluation Process

Blind referee is a method applied for the publication of scientific publications with the highest quality. This method forms the basis of the objective evaluation process of scientific studies and is preferred by many scientific journals.

Referee opinions have a decisive place in the publication quality of Kulliyeye Journal.

All works sent to the complex are evaluated by **double-blind** according to the following stages. In the double-blind method, the author and referee identities of the studies are hidden. **For this reason, the authors are asked to delete their names when uploading their articles to the system.**

1.1. Initial Evaluation Process

The works sent to Kulliyeye are first evaluated by the editor. At this stage, works that do not comply with the purpose and scope of the journal, which are weak in terms of language and expression rules in Turkish, English and other languages, contain scientifically critical errors, have no original value and do not meet publication policies.

The authors of the rejected works are informed within one month at the latest from the date of submission. Preliminary evaluation process is initiated for the studies approved by the Editorial Board.

1.2. Pre-Evaluation Process

In the pre-evaluation process, the editor examines the sections of the studies, introduction and literature, method, findings, conclusion, evaluation and discussion in detail in terms of journal publication policies and scope and originality. In addition, Kulliyeye examines the article in terms of form according to the writer's guide. For those who need correction, they contact the author of the article and ask that they send the requested corrections within 7 days at the latest. Works that are not sent within the given time are deleted from the system. The studies deemed appropriate are included in the process of appointing referees.

1.3. Referee Appointment Process

Referees are assigned to the works according to their content and the areas of expertise of the referees. The editor and editorial board reviewing the study suggests at least two referees from the Complex of Scientific Committee or Referee Pool according to their area of expertise or may suggest new referees suitable for the field of study.

Arbitrator suggestions appropriate to the field are evaluated by the editor and the works are sent to the referees. Referees are obliged to guarantee that they will not share any processes and documents about the work they evaluate.

1.4. Reviewer Evaluation Process

The period given to the referees for the referee evaluation process is **6 weeks**. The correction suggestions from the referees or editors are required to be completed by the authors within 10 days in accordance with the "correction directive". Referees can decide the suitability of a study by examining its corrections, and may request corrections more than once if necessary.

2. Author Guide

- a.** Journal of *Kulliyе* (Ankara Yildirim Beyazit University International Journal of Social Sciences) is an international double peer-reviewed journal, and two issues are published annually except for special issues.
- b.** Journal of *Kulliyе* publishes research articles on social science field.
- c.** Criteria of originality and contribution to the field are requested in studies.
- d.** Members who submit/will submit articles to our journal should also add the Orcid Number to their user credentials.
- e.** Articles submitted to *Kulliyе* should not have been published anywhere or accepted for publication.
- f.** Those who want to submit an article for the publication to the Journal of *Kulliyе* (Ankara Yildirim Beyazit University International Journal of Social Sciences) have to submit their work as a member of the Article Tracking System at <https://dergipark.org.tr/en/pub/aybukulliyе>.
- g.** Except for the special decision of the Editorial Board, the abstracts of articles less than 130 words or more than 200 words and the main text less than 2200 words or more than 5000 words are not taken into consideration.
- h.** Along with the articles, the similarity report (no filtering should be done) from <http://www.ithenticate.com/> have to uploaded as an additional file. (M.Sc. / Ph.D. students can get a similarity report through their supervisors or the account of any faculty member. If the affiliated university has an iThenticate subscription, a similarity report can be obtained free of charge from this website).
- i.** The uploading of any article to the electronic system of the Journal of *Kulliyе* (Ankara Yildirim Beyazit University International Journal of Social Sciences) is accepted as an application for the publication of the article. At the same time, the evaluation process of the article begins. No copyright fee is paid for the articles.
- j.** *Kulliyе* is an electronic journal. For this reason, all the processes from the application to the publishing stage of the article take place electronically.
- k.** The printing and publishing rights of the articles sent to *Kulliyе* (Ankara Yildirim Beyazit University International Journal of Social Sciences) for publication are transferred to the journal. These articles cannot be published, reproduced and used without showing the source without permission from the journal administration.
- l.** Any legal, economic and ethical responsibility that may arise from the articles sent to *Kulliyе* (Ankara Yildirim Beyazit University International Journal of Social Sciences) belongs to their authors even if the article is published. The journal does not accept any liability.
- m.** The publication language of *Kulliyе* Journal is Turkish. However, articles from English, Russian, German, French, Arabic and Persian languages are also evaluated. It is published by the referees and the editorial board, if deemed appropriate.
- n.** At the beginning of the article, which will be uploaded to the article tracking system, Turkish and English abstracts consisting of maximum 200 words, 3-5 words keywords; Turkish and English titles should be included. Turkish and English abstracts should reflect the purpose, scope and results of the study and allow the reader to determine the content of the article quickly. Articles written in a different language - except Turkish and English - should include title, abstract and keywords in the article language. Attention should be paid to avoid language mistakes in abstracts in a different language. In the abstract, the sources used, figures and table numbers should not be mentioned. The abstract should be written in 10 font size. Abstract and Keywords must be following international standards. At this point, sources such as "TR İntex Key Terms List, Medical Subject Headings, CAB Thesaurus, JISCT, ERIC etc." can be used.
- o.** It should be a title that is compatible with the content and expresses it best. It should be written in capital letters with a font size of 12 and bold, no heading and indent. Care should be taken that the title is as short as possible.

- p.** The titles in the article should be bright, only the first letter of each word should be capitalized, left-aligned, and no other formatting should be included.
- q.** The main text should be written not exceeding 5000 words by using an IBM compatible computer and Microsoft Word software program.
- r.** An article should include abstract in Turkish and English, an extended abstract in English, sub-sections of the main text, bibliography, and if applicable appendix. "Introduction" and "Conclusion" sections must be found. The "conclusion" should be in line with the purpose and scope of the research; it should be given in outline and essence. In the preparation of the article, valid scientific methods should be followed. Information such as the subject of the study, its purpose, scope, the reason for its preparation etc. should be provided in a sufficient and orderly manner. Issues not mentioned in the text should not be included in the "Conclusion". Primary and intermediate titles and subheadings can be used to provide a specific order.
- s.** After the article is accepted for publication, an extended abstract in English approximately 5-15% (consisting of 500-750 words) of the article should be added following the conclusion of the study. The extended abstract should include the purpose, problem, method, findings and conclusion information related to the research, as in "abstract". This is important for your article to be cited abroad. It should not contain any findings or results that are not included in the research text. In the extended abstract, reference should not be made to the information contained in the text (e.g. as stated on page 2; as mentioned in the introduction part, etc.). There is no need extended abstract for articles written in English.
- t.** In the studies supported by a research institution/organisation (BAP, TÜBİTAK, Ministry of Development, etc.), the name, date and number of the institution/organisation and the project, if any, should be indicated in footnotes.
- u.** The name, place and date of the meeting should be specified in the congress and symposium papers.
- v.** The English of "title, keywords and abstract" must be present in book introduction and translations. The cover image and identity of the book (date of publication, number of prints, and place of publishing information) to be introduced and it should be at the beginning of the article. The identity of the translated book/publication should be indicated in the footnotes.
- w.** Articles that are not prepared according to the rules of our journal in citation and bibliography will not be accepted unless they are corrected.

3. The Writing Rules

a. The papers should be written in Microsoft Word program, and page structures should be arranged as follows: The format used for citing is APA (American Psychological Association) Style 6th Edition. Both in quotations and the bibliography, the authors should follow the rules and format specified in the American Psychological Society Publication Guide published by the American Psychological Association. For detailed information, please see <http://www.apastyle.org/learn/tutorials/basics-tutorial.aspx>.

Paper Size	A4 Vertical
Top Margin	3 cm
Bottom Margin	3 cm
Left Margin	4 cm
Right Margin	3 cm
Font	Times News Roman
Font Style	Normal
Font Size (regular text)	12
Font Size (footnote text)	10

Table-Chart	10
Paragraph Indent (First Line)	1 cm
Paragraph Spacing	6 pt, then 0 pt (0 pt before and after in tables and charts)
Line Gap	(1,15)
References	Hanging and indentation 0.63 cm, Alignment: Snap to both sides, 6 pt before spacing, then 0 pt, line spacing 1.15 cm.

- b.** For articles that use a special font, the used font should be sent with the paper.
- c.** Spelling should not be done at the end of the line. "ENTER" or "RETURN" keys should be used at the beginning of the paragraph instead of the "TAB" key. Punctuation marks should be written adjacent to the words before them. One letter space should be left after the signs.
- d.** Details such as page number, header and footer should not be included in the articles. Footnotes are used only for explanations that are required and are given automatically with the "NOTE" command. Citations here should be arranged in brackets with the surname of the author, the year of publication of the work and the page number. For example: (Kaya 2000: 15). The study used in the footnote must be stated in the bibliography.
- e.** Quotations: Direct quotations in the article should be given in quotation marks, and the source should be stated in parentheses at the end of the quotation according to APA rules. Citations less than five lines should be given in italics between the sentence, and citations longer than five lines should be given in italics with 1 cm inside the left of the page and with a line break indent of 0.5 cm. When you are in text citation and it is not a direct quote, all that is required in parentheses is a reference to the author and year of publication.
- f.** Pictures should be bright and in high quality. Besides, the rules given for the figures must be followed. Figures, tables and photographs should not extend beyond the writing area; if necessary, each should be on a separate page. Figures and tables should be numbered and named according to their content. Numbers and titles should be written below the figures and above the tables. Only the first letters of the titles of the tables and figures should be written in capital letters. Tables should be made with the table command in the "Microsoft WORD" program. In compulsory situations, "Microsoft EXCEL" tables can be used. If necessary, explanatory footnotes or abbreviations should be given just below the figures and tables. Figures, tables and pictures should not exceed ten pages.
- g.** If the abbreviation is used, the abbreviations specified in the Turkish Language Institution Writing Guide should be taken as the basis.
- h.** APA7 must be used as a citation system in the article. There must be a bibliography at the end of the article.

4. Citation Rules

Quoting (In Text)

When you quote directly (i.e. use the exact words) from a source, enclose the words in quotation marks and add the page number to the in-text citation. There are two basic formats which can be used:

In-Text Quote 1:

The homeless were typically neglected growing up since they "commonly come from families who are riddled with problems and marital disharmony" (Rokach, 2005, p. 477).

In-Text Quote 2:

As Rokach (2005) notes, the homeless "often have no one to care for them and no one knows them intimately" (p. 477).

Option one is the standard APA in-text citation format for quoting. The second option is used when the author's name for the work being cited is written in the lead in sentence before the quote.

Long Quotations

If your quotation contains more than forty words, it is considered a long quotation. This can also be referred to as a block quotation.

Rules for Long Quotations

There are 4 rules that apply to long quotations that are different from regular quotations:

1. Place a colon at the end of the line that you write to introduce your long quotation.
2. Indent the long quotation 0.5 inches from the rest of the text, so it looks like a block of text.
3. Do not put quotation marks around the quotation.
4. Place the period at the end of the quotation before your in-text citation instead of after, as with regular quotations.

Example of a Long Quotation

At the end of *Lord of the Flies* the boys are struck with the realization of their behaviour:

The tears began to flow and sobs shook him. He gave himself up to them now for the first time on the island; great, shuddering spasms of grief that seemed to wrench his whole body. His voice rose under the black smoke before the burning wreckage of the island; and infected by that emotion, the other little boys began to shake and sob too. (Golding, 1960, p.186)

Paraphrasing

When you write information from a source in your own words, cite the source by adding an in-text citation at the end of the paraphrased portion as follows:

Paraphrasing

Mother-infant attachment became a leading topic of developmental research following the publication of John Bowlby's studies (Hunt, 1993).

Note: If you refer to the author's name in a sentence you do not have to include the name again as part of your in-text citation, instead include the year of publication following his/her name:

Hunt (1993) noted that mother-infant attachment became a leading topic of developmental research after the publication of John Bowlby's studies.

Paraphrasing Examples:

Original Source:

Homeless individuals commonly come from families who are riddled with problems and marital disharmony, and are alienated from their parents. They have often been physically and even sexually abused, have relocated frequently, and many of them may be asked to leave home or are actually thrown out, or alternatively are placed in group homes or in foster care. They often have no one to care for them and no one knows them intimately.

Source from:

Rokach, A. (2005). The causes of loneliness in homeless youth. *The Journal of Psychology*, 139, 469-480.

Example: Incorrect Paraphrasing

The homeless come from families with problems. Frequently, they have been physically or sexually abused, or have lived in group homes. Usually no one cares for them or knows them intimately (Rokach, 2005).

Note: In this incorrect example the writing is too similar to the original source. The student only changed or removed a few words and has not phrased the ideas in a new way.

Example: Correct Paraphrasing

Many homeless experience isolation in part due to suffering from abuse or neglect during their childhood (Rokach, 2005).

Note: The example keeps the idea of the original writing but phrases it in a new way.

Book with One Author (Print or eBook from Library Database)

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of book: Subtitle if given (edition if given and is not first edition). Publisher Name often shortened.

Example:

Watson, J. (2012). *Human caring science: A theory of nursing* (2nd ed.). Jones & Bartlett Learning.

Karahan, L. (1996). *Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year) Example: (Watson, 2012)

In-Text Quote:

(Author's Last Name, Year, p. Page Number) (Watson, 2012, p. 70)

Book with Two to Twenty Authors (Print or eBook from Library Database)

Last Name of First Author, First Initial. Second Initial if Given, & Last Name of Second Author, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of book: Subtitle if given (edition if given and is not first edition). Publisher Name often shortened.

Note: Authors' names are separated by commas. Put a comma and an ampersand (&) before the name of the last author cited.

Must include ALL names in the reference list for publications with up to 20 authors.

Place of publication is not required when using APA 7th edition. For library eBooks, the database is not required.

Example:

Case, L. P., Daristotle, L., Hayek, M. G., & Raash, M. F. (2011). *Canine and feline nutrition: A resource for companion animal professionals* (3rd ed.). Mosby.

In-Text Paraphrase:

(Case & Daristotle, 2011)

In-Text Quote:

(Case & Daristotle, 2011, p. 57)

Book with Two to Twenty Authors (Print or eBook from Library Database)

Last Name of First Author, First Initial. Second Initial if Given, & Last Name of Second Author, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of book: Subtitle if given (edition if given and is not first edition). Publisher Name often shortened.

Note: Authors' names are separated by commas. Put a comma and an ampersand (&) before the name of the last author cited.

Must include ALL names in the reference list for publications with up to 20 authors. Place of publication is not required when using APA 7th edition. For library eBooks, the database is not required.

Source:

Case, L. P., Daristotle, L., Hayek, M. G., & Raash, M. F. (2011). *Canine and feline nutrition: A resource for companion animal professionals* (3rd ed.). Mosby.

Book with Two to Twenty Authors In-Text Paraphrase & In-Text Quote see

Book With Group or Corporate Author

Name of Corporate Author. (Year of Publication). Title of book: Subtitle if given (edition if given and is not first edition). Publisher Name often shortened.

Note: If the Corporate Author is also the publisher of the book, omit the Publisher Name. Place of publication is not required when using APA 7th edition.

Example:

American Psychological Association. (2010). *Publication manual of the American Psychological Association* (6th ed.).

Türk Dil Kurumu. (2012). *Yazım Kılavuzu* ().

First Time Paraphrased with abbreviations: (National Institute of Mental Health [NIMH], 2003)

Second and Subsequent Times Paraphrased: (NIMH, 2003)

First Time Quoting without abbreviations: (University of Pittsburgh, 2005)

Subsequent Times Paraphrased: (University of Pittsburgh, 2005)

First Time Quoting: (National Institute of Mental Health [NIMH], 2003, p. 5)

Second and Subsequent Times Quoting: (NIMH, 2003, p. 5)

In-text Citation without abbreviations: (University of Pittsburgh, 2005, p. 2)

Book with Editor(s), but no Author(s)

Editor's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Ed.). (Year of Publication). Title of book: Subtitle if given (edition if given and is not first edition). Publisher Name often shortened.

For a book with more than one editor, follow name conventions for a Book with Two to Twenty Authors.

Example:

Leitch, M. G. (Ed.). (2019). *A new companion to Malory*. D. S. Brewer.

In-Text Paraphrase:

(Editor's Last Name, Year) Example: (Leitch, 2019)

In-Text Quote:

(Editor's Last Name, Year, p. Page Number) Example: (Leitch, 2019, p. 55)

Chapters, Short Stories, Essays, or Articles From a Book (Anthology or Collection)

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of chapter, article, essay or short story. In Editor's First Initial. Second Initial if Given. Editor's Last Name (Ed.), Title of book (edition if given and is not first edition, pp. first page number-last page number). Publisher Name often shortened.

Note: If you have more than one editor list their name(s) after the first editor listed in the book, giving their initials and last name. Put an ampersand (&) before the last editor's name.

When you have one editor the short form (Ed.) is used after the editor's name. If you have more than one editor use (Eds.) instead.

Example:

Stockert, P. A. & Taylor, C. (2014). Sleep. In P. A. Potter, A. G. Perry, J. C. Ross-Kerr & M. J. Wood (Eds.), *Canadian fundamentals of nursing* (5th Cdn. ed., pp. 993-1016). Elsevier.

Note: If there is no editor given you may leave out that part of the citation.

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year) **See** chart here for in-text rules for 2 or more authors.

Example (2 authors): (Stockert & Taylor, 2014)

In-Text Quote:

Author's Last Name, Year, p. Page Number) **See** chart here for in-text rules for 2 or more authors.

Example (2 authors): (Stockert & Taylor, 2014, p. 998)

eBook From a Website with One Author

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of book: Subtitle if given (edition if given and is not first edition). Publisher. URL

Example:

Nightingale, F. (1860). Notes on nursing: What it is, and what it is not. Harrison and Sons.
<http://www.gutenberg.org/files/17366/17366-h/17366-h.htm>

In-Text Paraphrase

(Author's Last Name, Year) (Nightingale, 1860)

In-Text Quote:

(Author's Last Name, Year, p. Page Number) (Nightingale, 1860, p. 157)

eBook From a Website with Two to Twenty Authors

Last Name of First Author, First Initial. Second Initial if Given, & Last Name of Second Author, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of book: Subtitle if given (edition if given and is not first edition). Publisher. URL

Note: Authors' names are separated by commas. Put a comma and an ampersand (&) before the name of the last author cited.

No place of publication is required when using APA 7th edition.

Must include ALL names in the reference list for publications with up to 20 authors. **See**

eBook From a Website with Three or More Authors

Last Name of First Author, First Initial. Second Initial if Given, & Last Name of Second Author, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of book: Subtitle if given (edition if given and is not first edition). Publisher. URL

Note: Authors' names are separated by commas. Put a comma and an ampersand (&) before the name of the last author cited.

No place of publication is required when using APA 7th edition.

Must include ALL names in the reference list for publications with up to 20 authors.

Example

Price, P.C., Jhangiani, R., & Chiang, I. A. (2015). Research methods in psychology (2nd Canadian ed.). BCcampus. <https://opentextbc.ca/researchmethods>

In-Text Paraphrase

(Case et al., 2011)

In-Text Quote

(Case et al., 2011, p. 57)

Open Textbook (Free Online Textbook)

Last Name of First Author, First Initial. Second Initial if Given, & Last Name of Second Author, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of book: Subtitle if given (edition if given and is not first edition). Publisher. URL

Note: APA style does not require you to identify the format of an eBook (PDF, Kindle, ePUB). However, be sure to read your assignment guidelines carefully in case your instructor would like you to include this or any other extra information.

Must include ALL names in the reference list for publications with up to 20 authors.

Example

Price, P.C., Jhangiani, R., & Chiang, I. A. (2015). *Research methods in psychology* (2nd Canadian ed.). BCcampus. <https://opentextbc.ca/researchmethods>

In-Text Quote

(Price, Jhangiani, & Chiang, 2015, Ch. 1, Understanding section, para. 5)

Note: Open textbooks are often available in multiple formats (web, PDF, ePUB, Kindle). If you are using a version without page numbers (web) or with resizable text (ePUB, Kindle), follow the advice on citing with no page numbers: the example above provides the chapter, section, and paragraph number.

Book without an Author

If no author or creator is provided, start the citation with the title/name of the item you are citing instead. Follow the title/name of the item with the date of publication, and then continue with other citation details.

Remember: an author/creator may be an organization or corporation, for example Health Canada. If you don't have a person's name as the author, but do have the name of an organization or corporation, put that organization/corporation's name as the author.

Anonymous

If and only if an item is signed as being created by Anonymous, use "Anonymous" where you'd normally put the author's name.

In-Text

When you have no author, use a shortened version of the title where you'd normally put the author's name.

If you're citing something which is part of a bigger work, like an article from a magazine, newspaper, journal, encyclopedia, or chapter/short story from a book, put the shortened title in quotation marks in your in-text citation:

Paraphrase:

Example: ("A few words," 2014)

If you're citing an entire work, like a book, website, video, etc., italicize the shortened title in your in-text citation:

Paraphrase:

Example: (*A few words*, 2014)

Two or More Works by the Same Author With the Same Year

When you are citing two different sources that share the same author and year of publication, assign lowercase letters after the year of publication (a, b, c, etc.). Assign these letters according to which title comes first alphabetically. Use these letters in both in-text citations and the Reference list.

Example:

Daristotle, J. (2015a). Title of book used as first source. Toronto, ON: Fancy Publisher.

Daristotle, J. (2015b). Title of book used as second source. Toronto, ON: Very Fancy Publisher.

Example In-Text Quote and paraphrase:

This is paraphrased content from the first source by this author (Daristotle, 2015a). "Now I am quoting from the second source by the same author" (Daristotle, 2015b, p. 50).

Book Review From Library Database (No Title)

Author of Review's Last Name, First Initial. (Year of Publication). [Review of the book Title of Book: Subtitle if Any, by Book Author's First Initial. Second Initial if Given Last Name]. Name of Journal, Volume Number(Issue Number), first page number-last page number. <https://doi> number if given:

Example:

McKinley, A. (2018). [Review of the book Criminal investigative failures, by D. K. Rossmo]. *Salus Journal*, 6(1), 82-84.

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year of Publication): (McKinley, 2018)

In-Text Quote

(Author's Last Name, Year of Publication, Page Number) Example: (McKinley, 2018, p. 83)

Book Review from a Website (with Title)

Author of Review's Last Name, First Initial. (Year of Publication). Title of Review. [Review of the book Title of Book: Subtitle if Any, by Book Author's First Initial. Second Initial if Given Last Name]. Title of Website, URL

Example:

Bell, M. S. (2006, December 31). Are you my mother? [Review of the book *Let the northern lights erase your name*, by V. Vida]. *The New York Times Book Review*, <https://www.nytimes.com/2006/12/31/books/review/Bell.t.html?ref-review>

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year of Publication) Example: (Bell, 2018)

In-Text Quote:

(Author's Last Name, Year of Publication) Example: (Bell, 2018)

Journal Article From Library Database with DOI - One Author

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of article: Subtitle if any. Name of Journal, Volume Number(Issue Number), first page number-last page number. <https://doi number>

Example:

Bailey, N. W. (2012). Evolutionary models of extended phenotypes. *Trends in Ecology & Evolution*, 27(3), 561-569. <https://doi.org/10.1037/rev0000126>

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year) Example: (Bailey, 2012)

In-Text Quote:

(Author's Last Name, Year, p. Page Number) (Bailey, 2012, p. 562)

Journal Article From Library Database with DOI - Two to Twenty Authors

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given., & Last Name of Second Author, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of article: Subtitle if any. Name of Journal, Volume Number(Issue Number), first page number-last page number. <https://doi number>

Note: Separate the authors' names by putting a comma between them. For the final author listed add an ampersand (&) after the comma and before the final author's last name.

Example:

Pempek, T. A., Yermolayeva, Y. A., & Calvert, S. L. (2009). College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 3(2), 227-238. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2008.12.010t>

Take the following examples as a basis for in text paraphrase and in-text citation.

In-Text Paraphrase and In-Text Quote **see**

Journal Article From a Website - One Author

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of article: Subtitle if any. Name of Journal, Volume Number(Issue Number if given). URL

Example

Flachs, A. (2010). Food for thought: The social impact of community gardens in the Greater Cleveland Area. *Electronic Green Journal*, 1(30).
<https://escholarship.org/uc/item/6bh7j4z4>

In-Text Paraphrase

(Author's Last Name, Year) (Flachs, 2010)

In-Text Quote

(Author's Last Name, Year, p. Page Number)

Example:

(Flachs, 2010, Conclusion section, para. 3)

Note: In this example there were no visible page numbers or paragraph numbers, so you can cite the section heading and the number of the paragraph in that section to identify where your quote came from.

Journal Article In Print - One Author

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of article: Subtitle if any. Name of Journal, Volume Number(Issue Number), first page number-last page number.

Example:

Jungers, W. L. (2010). Biomechanics: Barefoot running strikes back. *Nature*, 463(2), 433-434.

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year) Example: (Jungers, 2010)

In-Text Quote:

(Author's Last Name, Year, p. Page number) Example: (Jungers, 2010, p. 433)

Works by the Same Author with the Same Year (Journal article)

When you are citing two different sources that share the same author and year of publication, assign lowercase letters after the year of publication (a, b, c, etc.). Assign these letters according to which title comes first alphabetically. Use these letters in both in-text citations and the Reference list.

Example:

Daristotle, J. (2015a). Name of first article. *Made Up Journal*, 26(39), 18-19.

Daristotle, J. (2015b). Title of second article. *Another Made Up Journal*, 35(1), 48-55.

In-Text Paraphrase and In-Text Quote:

Paraphrasing content from first source by this author (Daristotle, 2015a). "Now I am quoting from the second source by the same author" (Daristotle, 2015b, p. 50).

Magazine Article From a Library Database or in Print - One Author

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication, Month Day if Given). Title of article: Subtitle if any. Name of Magazine, Volume Number(Issue Number), first page number-last page number.

Example:

Abramsky, S. (2012, May 14). The other America 2012. *Nation*, 294(20), 11-18.

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year) Example: (Abramsky, 2012)

In-Text Quote

(Author's Last Name, Year, p. Page Number) Example: (Abramsky, 2012, p. 14)

Magazine Article From a Library Database or in Print - Two to Twenty Authors

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given., & Last Name of Second Author, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication, Month Day if Given). Title of article: Subtitle if any. Name of Magazine, Volume Number(Issue Number), first page number-last page number if given.

Note: Must spell out up to twenty author names. Separate the authors' names by putting a comma between them. For the final author listed add an ampersand (&) after the comma and before the final author's last name.

Example:

Gross, A., & Murphy, E. (2010, January/February). Seal of disapproval. *E: The Environmental Magazine*, 21(1), 34-37.

In-Text Paraphrase In-Text Quote **Two to Twenty Authors** see

Magazine Article From a Library Database or in Print - Unknown Author

Article title: Subtitle if any. (Year of Publication, Month Day if Given). Name of Magazine, Volume Number(Issue Number), first page number-last page number if given.

Example:

Syria's free army. (2012, June 11). *Newsweek*, 159(24).

Note: No page numbers were provided for this article.

In-Text Paraphrase:

("One two or three words from title," Year) ("Syria's," 2012)

In-Text Quote:

("One two or three words from title," Year) ("Syria's," 2012, para. 1)

Note: This entry has no page numbers, so a paragraph number is used instead.

Magazine Article From a Library Database or in Print - Signed Anonymous

Anonymous. (Year of Publication, Month Day if Given). Article title: Subtitle if any. Name of Magazine, Volume Number(Issue Number), first page number-last page number if given.

Note: If and only if the work is signed "Anonymous", use Anonymous where you'd normally put the author's name. If the work has no named author but is not signed "Anonymous", follow the example for Unknown Author.

Example

Anonymous. (2011). I was going to cheat. *Glamour*, 109(2), 166-167.

In-Text Paraphrase

(Anonymous, Year) Example: (Anonymous, 2011)

In-Text Quote

(Anonymous, Year, p. Page Number) Example: Anonymous, 2011, p. 166)

Magazine Article From a Website

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of article: Subtitle if any. Name of Magazine, Volume Number(Issue Number if given), first page number-last page number if given. URL

Example:

Freedman, D. H. (2012, June). The perfected self. *The Atlantic*.
http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2012/06/the-perfected-self/8970/4/?single_page=true

Note: If no volume, issue and/or page numbers are provided, skip them in the citation.

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year) Example: (Freedman, 2012)

In-Text Quote:

(Author's Last Name, Year, p. Page Number or Paragraph Number or Section Heading)

Example: (Freedman, 2012, para. 1)

Note: This entry has no page numbers, so a paragraph number is used instead.

Online Encyclopedia or Dictionary From Library Database - Known Author - No DOI

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of entry. In Editor's First Initial. Second Initial if given. Last Name (Ed.), Name of encyclopedia or dictionary

(edition if given and is not first edition, volume number if there is more than one, page range).
Publisher Name.

Example:

Maher, J. (2010). Work and mothering. In A. O'Reilly (Ed.), Encyclopedia of motherhood (Vol. 3, pp. 1278-1283). SAGE.

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year) Example: (Maher, 2010)

In-Text Quote

(Author's Last Name, Year, p. page number or section name and paragraph number)

Example: (Maher, 2010, p. 1279)

Note: When there are no visible page numbers or paragraph numbers, you may cite the section heading and the number of the paragraph in that section to identify where your quote came from.

Online Encyclopedia or Dictionary From Library Database - Known Author - With DOI

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of entry. In Editor's First Initial. Second Initial if given. Last Name (Ed.), Name of encyclopedia or dictionary (edition if given and is not first edition). [https://doi number](https://doi.org/number)

Example:

Stonard, J. (2016). Wall, Jeff(rey). In Grove art online. <https://doi.org/10.1093/gao/9781884446054.article.T096536>

In-Text Paraphrase

(Author's Last Name, Year) Example: (Stonard, 2016)

In-Text Quote:

(Author's Last Name, Year, p. page number or section name and paragraph number)

Example: (Stonard, 2016, para. 1)

Note: When there are no visible page numbers or paragraph numbers, you may cite the section heading and the number of the paragraph in that section to identify where your quote came from.

Online Encyclopedia or Dictionary From a Website - Known Author

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of entry. In Editor's First Initial. Second Initial if given. Last Name (Ed.), Name of encyclopedia or dictionary (edition if given and is not first edition). Retrieved date from URL

Example:

Beck, J., & Foley, D. (2015). Music composition. In The Canadian encyclopedia. Retrieved January 20, 2020, from <https://thecanadianencyclopedia.ca/en/article/music-composition>

In-Text Paraphrase:

(First Author's Last Name & Second Author's Last Name, Year) Example: (Beck & Foley, 2015)

In-Text Quote:

(First Author's Last Name & Second Author's Last Name, Year, p. page number or section name and paragraph number) (Beck & Foley, 2012, para. 1)

Online Encyclopedia or Dictionary From a Web Site - Group Author

Name of Group Author. (Year of Publication). Title of entry. In Editor's First Initial. Second Initial if given. Last Name (Ed.), Name of encyclopedia or dictionary (edition if given and is not first edition). Retrieved from date URL

Example:

Merriam-Webster. (n.d.). Plagiarism. In Merriam-Webster.com dictionary. Retrieved January 18, 2020, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/plagiarism>

In-Text Paraphrase

(Group author, Year) Example: (Merriam-Webster, n.d.)

In-Text Quote

(Group author, Year, p. page number or section name and paragraph number)

Example: (Merriam-Webster, n.d., The Kidnapping Roots of Plagiarize section)

Note: This entry has only section headings so only this information can be included the citation.

Encyclopedia or Dictionary Entry In Print - Known Author

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication). Title of entry. In Editor's First Initial. Second Initial if given. Last Name (Ed.), Name of encyclopedia or dictionary (Volume number, pp. first page of entry-last page of entry). Publisher Name often shortened.

Example:

King, P. N., & Wester L. (1998). Hawaii. In The world book encyclopedia (Vol. 9, pp. 88-110). World Book.

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year) Example: (King & Wester, 1998)

In-Text Quote

(Author's Last Name, Year, p. page number or section name and paragraph number)
(King & Wester, 1998, p. 90)

Encyclopedia or Dictionary In Print - Group Author

Name of Group Author. (Year of Publication). Title of entry. In Editor's First Initial. Second Initial if given. Last Name (Ed.), Name of encyclopedia or dictionary (Volume number if any, pp. first page of entry-last page of entry or p. page number for one page entry). Publisher Name often shortened.

Example:

Chambers Harrap. (2007). Crop circles. In U. McGovern (Ed.), Chambers dictionary of the unexplained (p. 27). Chambers.

In-Text Paraphrase:

(Group Author, Year) Example: (Chambers Harrap, 2007)

In-Text Quote:

(Group Author, Year, p. Page Number) Example: (Chambers Harrap, 2007, p. 27)

Unpublished Thesis

When a dissertation or thesis is unpublished, include the description “[Unpublished doctoral dissertation]” or “[Unpublished master’s thesis]” in square brackets after the dissertation or thesis title.

In the source element of the reference, provide the name of the institution that awarded the degree.

Example:

Harris, L. (2014). *Instructional leadership perceptions and practices of elementary school leaders* [Unpublished thesis]. University of Virginia.

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year) Example: (Harris, 2014)

In-Text Quote:

(Author's Last Name, Year, p. Page Number) Example: (Harris, 2014, p. 56)

Published Thesis

A dissertation or thesis is considered published when it is available from a database such as ProQuest Dissertations and Theses Global or PDQT Open, an institutional repository, or an archive.

If the database assigns publication numbers to dissertations and theses, include the publication number in parentheses after the title of the dissertation or thesis without italics.

Include the description “Doctoral dissertation” or “Master’s thesis” followed by a comma and the name of the institution that awarded the degree. Place this information in square brackets after the dissertation or thesis title and any publication number.

In the source element of the reference, provide the name of the database, repository, or archive.

The same format can be adapted for other published theses, including undergraduate theses, by changing the wording of the bracketed description as appropriate (e.g., “Undergraduate honors thesis”).

Include a URL for the dissertation or thesis if the URL will resolve for readers (as shown in the Miranda and Zambrano-Vazquez examples).

If the database or archive requires users to log in before they can view the dissertation or thesis, meaning the URL will not work for readers, end the reference with the database name (as in the Kabir example).

ed dissertations or theses.

Examples:

Kabir, J. M. (2016). *Factors influencing customer satisfaction at a fast food hamburger chain: The relationship between customer satisfaction and customer loyalty* (Publication No. 10169573) [Doctoral dissertation, Wilmington University]. ProQuest Dissertations & Theses Global.

Miranda, C. (2019). *Exploring the lived experiences of foster youth who obtained graduate level degrees: Self-efficacy, resilience, and the impact on identity development* (Publication No. 27542827) [Doctoral dissertation, Pepperdine University]. PQDT

Open. <https://pqdtopen.proquest.com/doc/2309521814.html?FMT=AI>

Zambrano-Vazquez, L. (2016). *The interaction of state and trait worry on response monitoring in those with worry and obsessive-compulsive symptoms* [Doctoral dissertation, University of Arizona]. UA Campus Repository. <https://repository.arizona.edu/handle/10150/620615>

In-Text Paraphrase:

Kabir (2016), Miranda (2019), and Zambrano-Vazquez (2016)

In-Text Quote:

(Kabir, 2016; Miranda, 2019; Zambrano-Vazquez, 2016)

Conference Presentations and Papers

1. Conference Presentation

Evans, A. C., Jr., Garbarino, J., Bocanegra, E., Kinscherff, R. T., & Márquez-Greene, N. (2019, August 8–11). *Gun violence: An event on the power of community* [Conference presentation]. APA 2019 Convention, Chicago, IL, United States. <https://convention.apa.org/2019-video>

In-Text Paraphrase:

Evans et al. (2019)

In-Text Quote:

(Evans et al., 2019, p. 13)

2. Conference Presentation Summary

Cacioppo, S. (2019, April 25–28). Evolutionary theory of social connections: Past, present, and future [Conference presentation abstract]. Ninety-ninth annual convention of the Western Psychological Association, Pasadena, CA, United States. <https://westernpsych.org/wp-content/uploads/2019/04/WPA-Program-2019-Final-2.pdf>

In-Text Paraphrase:

Cacioppo (2019)

In-Text Quote:

(Cacioppo, 2019, p. 8)

3. Conference Proceedings Published in the Journal

Duckworth, A. L., Quirk, A., Gallop, R., Hoyle, R. H., Kelly, D. R., & Matthews, M. D. (2019). *Cognitive and noncognitive predictors of success. Proceedings of the National Academy of Sciences, USA*, 116(47), 23499–23504. <https://doi.org/10.1073/pnas.1910510116>

In-Text Paraphrase:

Duckworth et al. (2019)

In-Text Quote:

(Duckworth et al., 2019, p. 11)

4. Conference Proceedings Published as Books

Kushilevitz, E., & Malkin, T. (Eds.). (2016). *Lecture notes in computer science: Vol. 9562. Theory of cryptography*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-662-49096-9>

5. Conference Proceedings Published as Book Chapters

Bedenel, A.-L., Jourdan, L., & Biernacki, C. (2019). Probability estimation by an adapted genetic algorithm in web insurance. In R. Battiti, M. Brunato, I. Kotsireas, & P. Pardalos (Eds.), *Lecture notes in computer science: Vol. 11353. Learning and intelligent optimization* (pp. 225–240). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-05348-2_21

Newspaper Article From a Library Database

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication, Month Day if Given). Title of article: Subtitle if any. Name of Newspaper, p. SectionPage if given.

Example:

Schachter, H. (2012, June 18). What does it take to be a good team player? *The Globe and Mail*, B7.

Note: If an article ends with a question mark or exclamation mark (!), you do not need to add a period to mark the end of the title.

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year) Example: (Schachter, 2012)

In-Text Quote:

(Author's Last Name, Year, p. Page Number) (Schachter, 2012, p. B7)

Newspaper Article From a Website

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication, Month Day if Given). Title of article: Subtitle if any. Name of Newspaper. URL

Example:

Aw, J. (2012, June 12). Stopping the soda bulge: Why we need to consider restricting sugary beverages. *National Post*. <https://nationalpost.com/health/stopping-the-soda-bulge-why-we-need-to-consider-restricting-sugary-beverages>

In-Text Paraphrase

(Author's Last Name, Year) Example: (Aw, 2012)

In-Text Quote:

(Author's Last Name, Year, p. Page Number)

Example: (Aw, 2012, para. 1)

Note: This entry has no page numbers, so a paragraph number is used instead.

Webpage From a News Website

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication, Month Day if Given). Title of article: Subtitle if any. Name of News Website. URL

Note: Use this format for articles published in online news sources such as BBC News, HuffPost, CNN, Salon etc.

Example:

Tucker, E. & Miller, Z. (2020, Jan. 18). Dems gear up to make case for Trump's removal. HuffPost. https://www.huffpost.com/entry/dems-gear-up-to-make-case-for-trumps-removal_n_5e23569ec5b6321176149dbe

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year) Example: (Tucker & Miller, 2020)

In-Text Quote:

(Author's Last Name, Year, p. Page Number) Example: (Tucker & Miller, 2020)

Note: This entry has no page numbers, so a paragraph number is used instead.

Newspaper Article In Print

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year of Publication, Month Day if Given).

Title of article: Subtitle if any. Name of Newspaper, SectionPage.

Example

Aulakh, R. (2012, June 13). From surviving to thriving. Toronto Star, GT1, GT4.

In-Text Paraphrase

(Author's Last Name, Year) Example: (Aulakh, 2012)

In-Text Quote

(Author's Last Name, Year, p. Page Number) Example: (Aulakh, 2012, p. GT1)

Newspaper Article with an Unknown Author

Title of article: Subtitle if any. (Year of Publication, Month Day if Given). Name of Newspaper, p. SectionPage.

Note: If instead of having no author, the article is signed as being written by "Anonymous", put the name "Anonymous" where you'd normally put the author's name. Only use the word Anonymous if the article is specifically credited that way.

Example:

Get on board for train safety. (2012, June 17). Toronto Star, A14.

In-Text Paraphrase

("One two or three words from the title", Year)

Example: ("Get on board", 2012)

Note: Choose one or more of the first words from the title, enough to clearly identify the article in the Reference list. Use double quotation marks around the words from the title of an article in the in-text citation.

In-Text Quote:

("One two or three words from the title", Year, p. Page Number)

Example: ("Get on board," p. A14)

Note: Choose one or more of the first words from the title, enough to clearly identify the article in the Reference list. Use double quotation marks around the words from the title of an article in the in-text citation.

Interviews and E-mail

Note: Interviews and e-mail are considered personal communications in APA style. They are cited within the text of your assignment, but do not get an entry on the References list. Put the citation right after a quote or paraphrased content from the interview or e-mail.

(First Initial of Person Who Was Interviewed or sent the e-mail. Second Initial if known. Last Name, personal communication, Month Day, Year interview took place or e-mail was received)

Example:

"Infections are often contracted while patients are recovering in the hospital" (J. D. Black, personal communication, May 30, 2013)

Note: If the name of the person who was interviewed is mentioned in the sentence leading into the quote or paraphrased content, you do not need to repeat it in the in-text citation.

J. D. Black explained that "infections are often contracted while patients are recovering in the hospital" (personal communication, May 30, 2013).

Note: Published interviews can appear in many types of sources (magazines, newspapers etc.). When citing published interviews, follow the guidelines for the type of source it was published in.

Book Review From Library Database (No Title)

Author of Review's Last Name, First Initial. (Year of Publication). [Review of the book Title of Book: Subtitle if Any, by Book Author's First Initial. Second Initial if Given Last Name]. Name of Journal, Volume Number(Issue Number), first page number-last page number. <https://doi> number if given

Example:

McKinley, A. (2018). [Review of the book Criminal investigative failures, by D. K. Rossmo]. Salus Journal, 6(1), 82-84.

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year of Publication): (McKinley, 2018)

In-Text Quote

(Author's Last Name, Year of Publication, Page Number) Example: (McKinley, 2018, p. 83)

Book Review from a Website (with Title)

Author of Review's Last Name, First Initial. (Year of Publication). Title of Review. [Review of the book Title of Book: Subtitle if Any, by Book Author's First Initial. Second Initial if Given Last Name]. Title of Website, URL

Example:

Bell, M. S. (2006, December 31). Are you my mother? [Review of the book Let the northern lights erase your name, by V. Vida]. The New York Times Book Review, <https://www.nytimes.com/2006/12/31/books/review/Bell.t.html?ref-review>

In-Text Paraphrase

(Author's Last Name, Year of Publication) Example: (Bell, 2018)

In-Text Quote

(Author's Last Name, Year of Publication) Example: (Bell, 2018)

Image Reproduced From a Magazine or Journal

Note: Applies to Graphs, Charts, Drawings, Maps, Tables and Photographs

Figure X. Description of the image or title of the image. From "Title of Article," by Article Author's First Initial. Second Initial. Last Name, year, day, (for a magazine) or year (for a journal), Title of Magazine or Journal, volume number, page(s). Copyright year by name of copyright holder.

Note: Information about the image is placed directly below the image in your assignment. If the image has been changed, use "Adapted from" instead of "From" before the source information.

Example:

Figure 1. *Man exercising*. Adapted from "Yoga: Stretching Out," by A. N. Green, and L. O. Brown, 2006, May 8, *Sports Digest*, 15, p. 22. Copyright 2006 by Sports Digest Inc.

Image Reproduced From a Website

Note: Applies to Graphs, Charts, Drawings, Tables and Photographs

Figure x. Description of the image or image title if given. Adapted from "Title of web page," by Author/Creator's First Initial. Second Initial. Last Name if given, publication date if given, Title of Website. Retrieved Month, day, year that you last viewed the website, from url. Copyright date by Name of Copyright Holder.

Note: Information about the image is placed directly below the image in your assignment. If the image has not been changed but simply reproduced use "From" instead of "Adapted from" before the source information.

Example:

A	B	C
7	55	9
--	~	~
iii	==	66

Figure 2. *Table of symbols*. Adapted from Case One Study Results by G. A. Black, 2006, *Strong Online*. <https://www.strongonline/casestudies/one.html>. Copyright 2010 by G.L. Strong Ltd.

Page or Section from a Website Created by a Corporate or Group Author

Corporation/Group/Organization's Name. (Year webpage was last updated/published, Month Day if given). Title of page: Subtitle (if any). URL

Example:

Canadian Cancer Society. (2013, April 14). Cancer research. <http://www.cancer.ca/en/cancer-information/cancer-101/cancer-research/?region=on>

In-Text Paraphrase:

(Corporation/Group's Name, Year) Example: (Canadian Cancer Society, 2013)

In-Text Quote:

(Corporation/Group's Name, year, Section Name section, para. Paragraph Number if more than one paragraph in section)

Example: (Canadian Cancer Society, 2013, Behavioural research section, para. 2)

Note: When there are no visible page numbers or paragraph numbers, you may cite the section heading and the paragraph number to identify where your quote came from.

Page or Section from a Website Created by an Individual Author

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year webpage was last updated/published, Month Day if given). Title of page: Subtitle (if any). Website name. URL

Example:

Kmec, J. (2012, March 13). Where's the Boss? And What Counts as "Work"? The Society Pages. <https://thesocietypages.org/socimages/2012/03/13/wheres-the-boss-and-what-counts-as-work/>

In-Text Paraphrase:

(Author Last Name, Year) Example: (Kmec, 2012)

In-Text Quote:

(Author Last Name, Year, Section Name section, para. Paragraph Number if more than one paragraph in section) Example: (Kmec, 2012, para. 1)

Note: When there are no visible page numbers or paragraph numbers, you may cite the section heading and the paragraph number to identify where your quote came from.

Page or Section from a Website with an Unknown Author

Title of page: Subtitle (if any). (Year webpage was last updated/published, Month Day if given).
Name of Website. URL

Example

Timeline: Environmental movement (n.d.). The Canadian Encyclopedia.
<https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/timeline/environment>

Or, to emphasize that the page could be updated, include a retrieval date:

Timeline: Environmental movement (n.d.). The Canadian Encyclopedia. Retrieved
January 20, 2020, from
<https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/timeline/environment>

Note: For further explanation of retrieval dates, see the Tips section on this page.

In-Text Paraphrase:

(Shortened title, Year) Example: (Timeline: Environmental, n.d)

In-Text Quote:

(Shortened title, Year, Section Name section, para. Paragraph Number if more than one
paragraph in section)

Example:

(Timeline: Environmental, n.d, Canadian National Parks Act section)

Note: When there are no visible page numbers or paragraph numbers, you may cite the section heading and the number of the paragraph to identify where your quote came from. In this example, there is only one paragraph under the specific heading, so no paragraph number is needed.

Report or Document from a Website – Corporate or Group Author

Corporation/Group/Organization's Name. (Year report was last updated/published, Month Day if given). Title of report: Subtitle if given (Pub. No. Publication Number if given). Website Name if different from author. URL

Example:

College of Nurses of Ontario. (2009). Practice standard: Ethics (Pub. No. 41034).
http://www.cno.org/docs/prac/41034_Ethics.pdf

Note: If there was a chapter or section number instead of a publication number, it would be included after the title in the same place as the publication number: (Chapter xx) or (Section xx).

In-Text Paraphrase:

(Corporation/Group's Name, Year) Example: (College of Nurses of Ontario, 2009)

In-Text Quote:

(Corporation/Group's Name, Year, p. Page Number) Example: (College of Nurses of Ontario, 2009, p. 4)

Government Document From a Website

Name of Government Department, Agency or Committee. (Year of Publication, Month Day). Title of document: Subtitle if given (edition if given and is not first edition). Publisher if different from author. URL

Example:

Ontario Ministry of Children and Youth Services. (2010, April 27). Your preschool
child's speech and language development.
[http://www.children.gov.on.ca/htdocs/English/topics/earlychildhood/
speechlanguage/brochure_preschool.aspx](http://www.children.gov.on.ca/htdocs/English/topics/earlychildhood/speechlanguage/brochure_preschool.aspx)

In-Text Paraphrase:

(Name of Government Department, Agency or Committee, Year) Example: (Ontario
Ministry of Children and Youth Services, 2010)

In-Text Quote:

(Name of Government Department, Agency or Committee, Year, Section Name section, para. Paragraph Number if more than one paragraph in section)

(Ontario Ministry of Children and Youth Services, 2010, By Age Five section, para. 4)

Note: When there are no visible page numbers or paragraph numbers, you may cite the section heading and the number of the paragraph to identify where your quote came from.

Entire Website - Created by a Corporation, Institution or Group

Corporation/Group/Organization Name. (Year website was last updated/published, Month Day if given). Title of website. URL

Note: To mention a web site in general, do not create a reference list entry or an in-text citation.

Example:

Jam Jar. (n.d.). Jam Jar Commercial. <http://www.jam-jar.ca/commercial>

In-Text Paraphrase:

(Corporation/Group Name, Year) Example: (Jam Jar, n.d.)

Note: Since this website does not include any publication date, the date information is written as n.d. (no date).

In-Text Quote:

(Corporation/Group Name, Year, Section Name section, para. Paragraph Number if more than one paragraph in section)

Example: (Jam Jar, n.d., Our Story section)

Note: When there are no visible page numbers or paragraph numbers, you may cite the section heading and the number of the paragraph in that section to identify where your quote came from. In this example there is only one paragraph under the specific heading, so no paragraph number is needed.

General mention of a web site

(No specific information from the site is used)

Example: The design team created a web site for Jam Jar (<https://www.jam-jar.ca/>).

Note: If no specific information is drawn from a web site, do not create a reference list entry or an in-text citation. Instead, mention the name of the web site in-text and include the url in brackets.

Entire Website - Created by Individual Author

Author's Last Name, First Initial. Second Initial if Given. (Year website was updated/published, Month Day if given). Title of website. URL

Note: To mention a web site in general, do not create a reference list entry or an in-text citation.

Example:

Mabillard, A. (2011, December 29). Shakespeare online. <http://www.shakespeare-online.com/>

In-Text Paraphrase:

(Author's Last Name, Year) Example: (Mabillard, 2011)

In-Text Quote:

(Author's Last Name, Year, Section Name section, para. Paragraph Number if more than one paragraph in section)

Example: (Mabillard, 2011, Elizabethan Fashion Faux Pas section)

Note: When there are no visible page numbers or paragraph numbers, you may cite the section heading and the number of the paragraph in that section to identify where your quote came from. In this example there is only one paragraph under the specific heading, so no paragraph number is needed.

General mention of a web site

(No specific information from the site is used)

Example: Amanda Mabillard maintains the Shakespeare Online website (<http://www.shakespeare-online.com/>).

Note: If no specific information is drawn from a web site, do not create a reference list entry or an in-text citation. Instead, mention the name of the web site in-text and include the url in brackets.

No Author

If no author or creator is provided, start the citation with the title/name of the item you are citing instead. Follow the title/name of the item with the date of publication, and the continue with other citation details.

Note: an author/creator won't necessarily be a person's name. It may be an organization or corporation, for example Health Canada or a username on a site such a YouTube.

In-Text

If no author or creator is provided, use a shortened version of the title where you'd normally put the author's last name.

If you're citing something which is part of a bigger work, like an article from a magazine, newspaper, journal or encyclopedia, or chapter or short story from a book, put the shortened title in quotation marks in your in-text citation.

Example, paraphrasing: ("A few words", 2014)

If you're citing an entire work, like a book, website, video, etc., italicize the shortened title in your in-text citation

Example, 'paraphrasing: (*A few words*, 2014)

Anonymous

If and only if an item is signed as being created by Anonymous, use "Anonymous" where you'd normally put the author's name.

Alphabetical Order in References List

When putting works in alphabetical order, ignore initial articles such as "the", "a", or "an". For example the title *The best of Canada* would be alphabetized as if it started with the word *best* instead of the word *The*

If the title begins with a number, alphabetize it as if the number was spelled out. For example the title *5 ways to succeed in business* would be alphabetized under *F* as if it had started with the word *Five*.

No Date

If no date is provided, use the initials n.d. where you would normally put the date.

Also use the initials n.d. if the date of content is difficult to determine, such as on a Wikipedia page.

No Page Numbers

Page numbers may not be provided for some items, such as online materials. If this is the case:

References List

If a citation would normally include page numbers but none are provided, skip the page numbers in the citation.

In-Text Citation - Quoting Directly

When quoting directly in the text of your paper, you would normally include page numbers if they were given. If there are no page numbers given:

- Indicate the paragraph number instead of the page number with the word "para." before it. For example: (Smith, 2012, para. 3)
- If there are headings, give the name of the heading, followed by the word "section" and the number of the paragraph within the section it is from. For example: (Smith, 2012, Discussion section, para. 3)
- If there is only one paragraph, provide the author's last name and the year and omit the page number.

No Database Name

If you find an article through the search bar on the main library page, you might be unsure which database the article is from, because this searches across many different databases.

You can find the name of the database a few ways:

Method 1. Click on the title of the article in the search results list. This will bring you to a page with a description of the article as well as other useful information. Scroll down to the bottom of this list of information, and you should see "Database" listed near the bottom.

Method 2. You can also find the name of the database in the summary of information just below the title of the article in the search results list. It will look something like this:

A Cross-National Study of Evolutionary Origins of Gender Shopping Styles: She Gatherer, He Hunter?

By: Dennis, Charles; Brakus, J. Joško; Ferrer, Gemma García; McIntyre, Charles; Alamanos, Eleftherios; King, Tamira. Journal of International Marketing. Dec2018, Vol. 26 Issue 4, p38-53. 16p. 1 Diagram, 3 Charts. DOI: 10.1177/1069031X18805505. , Database: Business Source Complete

Notice the name of the database is listed at the end.

Works Cited in Another Source

Sometimes an author of a book, article or website will mention another person's work by using a quotation or paraphrased idea from that source. The work that is mentioned in the article you are reading is called the primary source. The article you are reading is called the secondary source.

For example, suppose you are reading an article by Brown (2014) that cites information from an article by Snow (1982) that you would like to include in your essay. For the reference list, you will only make a citation for the secondary source (Brown). You do not put in a citation for the primary source (Snow) in the reference list. For the in-text citation, you identify the primary source (Snow) and then write "as cited in" the secondary source (Brown). If you know the year of the publication of the primary source, include it in the in-text citation. Otherwise, you can omit it. See below for examples.

Examples of in-text citations:

According to a study by Snow (1982, as cited in Brown, 2014), 75% of students believe that teachers should not assign nightly homework.

Note: If you don't have the publication date of Snow's article, you just omit it like this:

According to a study by Snow (as cited in Brown, 2014), 75% of students believe that teachers should not assign nightly homework.

In fact, 75% of students believe that teachers should not assign nightly homework (Snow, 1982, as cited in Brown, 2014).

Snow (1982, as cited in Brown, 2014) concluded that "nightly homework is a great stressor for many students" (p.34).

Example of Reference list citation:

Brown, S. (2014). Trends in homework assignments. Journal of Secondary Studies, 12(3), 29-38. <http://doi.org/fsfsbit>

In-Text Citation For Two or More Authors/Editors				
Number of Authors/Editors	First Time Paraphrased	Second and Subsequent Times Paraphrased	First Time Quoting	Second and Subsequent Times Quoting
Two	(Case & Daristotle, 2011)	(Case & Daristotle, 2011)	(Case & Daristotle, 2011, p. 57)	(Case & Daristotle, 2011, p. 57)
Three to Five	(Case, Daristotle, Hayek, Smith, & Raash, 2011)	(Case et al., 2011)	(Case, Daristotle, Hayek, Smith, & Raash, 2011, p. 57)	(Case et al., 2011, p. 57)
Six or More	(Case et al., 2011)	(Case et al., 2011)	(Case et al., 2011, p. 57)	(Case et al., 2011, p. 57)

When You Have 21 or More Authors	
When a journal article has twenty-one or more authors: References List List the first nineteen authors followed by three spaced ellipse points (. . .), and then the last author's name.	
Example	Kalnay, E., Kanamitsu, M., Kistler, R., Collins, W., Deaven, D., Gandin, L., Iredell, M., Sha, S., White, G., Woollen, J., Zhu, Y., Chelliah, M., Ebisuzaki, W., Higgins, W., Janowiak, J., Mo, K. C., Ropepelewski, C., Wang, J., Leetmaa, A., ... Joesph, D. (1996). The NCEP/NCAR 40-year reanalysis project. <i>Bulletin of the American Meteorological Society</i> , 77(3), 437-471. https://doi.org/fg6rf9
In-Text Paraphrase	(First author's last name et al., Year) Example: (Nilsson et al., 2016)
In-Text Quote	(First author's last name et al., Year, p. Page number quote is from) Example: (Nilsson et al., 2016, p. 103)

Yabancı Dilde Dinleme Öğretimi ve Önemi

Demet ÇELİK KUL*

Özet

Dil öğretiminde anlama ve anlatma olmak üzere iki temel etkinlik alanı bulunmaktadır. Dinleme ve okuma, algılayıcı beceriler olarak kabul edilen anlama becerilerinin; konuşma ve yazma ise üretken beceriler olarak bilinen anlatma becerilerinin kapsamına girmektedir. Anadilde olduğu gibi yabancı dil öğretiminde de dinleme, kazanılan ilk dil becerisidir. Dinleme becerisinin geliştirilmesi konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olarak dil öğreniminde daha hızlı mesafe kat edilmesini sağlamaktadır. Bu itibarla bu çalışmada, dilin doğru biçimde anlaşılmasına, dinleme yoluyla elde edilen bilgilerin en uygun üslupla söze ve yazıya aktarılmasına kaynaklık teşkil eden dinleme becerisinin yabancı dil öğretimindeki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda çalışmada, dinleme türleri, dinleme modelleri, dinleme etkinliklerinin aşamaları, uygulama esnasında dikkat edilmesi gereken hususlar ve dinleme sırasında karşılaşılan bazı sorunlara değinilmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde, bu çalışmanın hazırlanması için yapılan literatür taraması esnasında edinilen bilgiler değerlendirilerek dinleme öğretimine ilişkin bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Öğretimi, Dil Becerileri, Dinleme Becerisi, Anlama Becerileri

Teaching Listening in a Foreign Language and Its Importance

Abstract

The comprehension skills and the narrative skills are two principal areas of activity in language teaching. Listening and reading refer to the perceptive skills as they involve receiving and comprehending information while speaking and writing are known as productive skills as they both require the production of language and some language output. Similarly, it is in mother language acquisition. Listening is the first language skill to be acquired in a foreign language. Thus, developing listening skills helps to enhance speaking, reading and writing skills as well as enabling faster progress in learning a language. In this essay, the function and the importance of listening skills in foreign language teaching are examined since it is the basis of accurate language comprehension and the outset of transmitting the information obtained through listening using speech and writing in the most appropriate pattern. In this context, in the study, listening types, listening models, stages of listening activities, points to be considered during the implementation and some problems encountered during listening are mentioned. In conclusion, the information obtained during the literature review for the preparation of this study has been evaluated and some suggestions have been made regarding the teaching of listening.

Key Words: Teaching Foreign Language, Language Skills, Listening Skills, Intellection Skills

* Öğretim Görevlisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Ankara / Türkiye, e-mail: dcelikkul@ybu.edu.tr

ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-0834-302X>.

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):

Çelik Kul, D. (2022). Yabancı Dilde Dinleme Öğretimi ve Önemi. *Külliyeye*, 3(1), 1-19. DOI: 10.48139/aybukulliyeye.1051639.

Makale Bilgisi / Article Information

Geliş / Received	Kabul / Accepted	Türü / Type	Sayfa / Page
31 Aralık 2021	16 Mart 2022	Araştırma Makalesi	1-19
31 December 2021	16 March 2022	Research Article	

Extended Abstract

Learning a foreign language is a long process that requires constant efforts and methodical work. The most crucial objective of this process is to acquire adequate verbal and written communication skills. To establish healthy communication in a second language, the learner is expected to be competent in both comprehending and responding within the contextual meaning of the language.

The comprehension skills and the narrative skills are two principal areas of activity in language teaching. Listening and reading refer to the perceptive skills as they involve receiving and comprehending information while speaking and writing are known as productive skills as they both require the production of language and some language output. To achieve steady progress in learning a second language, the relationship between productive and receptive skills should be properly understood since they support each other. Some recent studies emphasize that developing listening skills helps to enhance speaking, reading, and writing skills as well as enabling faster progress in learning a language. It builds the basis of accurate language comprehension and is the outset of transmitting the language input in the most appropriate verbal and written patterns. Thus, this essay seeks to provide an insight into the function and importance of teaching listening skills in the foreign language by identifying the listening types and models, stages of listening activities, and listening difficulties encountered while implementing listening tasks.

Listening is different from hearing moreover it requires a conscious mind and some cognitive interactions such as prediction, deduction, reflection, retention, and response. The sounds, forms and syntactical features of the language are primarily structured in the mind by listening. Although listening has a significant role in second language acquisition, it should be bear in mind that language skills are integrated and indispensable parts of each other.

Listening regularly in a foreign language by using different listening models helps the learners to adapt the language input into their own lives, develop their interpretation, evaluation, reasoning competencies, and respond according to the situation. In this respect, learners should be conscious of the role and the purpose of listening tasks. The gradual implementation of listening activities which involves the pre-listening preparation phase, listening moment and post-listening stage, contribute to increasing learning efficiency through listening. Besides, teachers should adopt an appropriate curriculum using efficient course materials and teaching methods that boosts learners' motivation and interest. The activities should be supported by various visual materials and resources in a way that creates mental associations and evokes learners' productivity. The environment in which the listening takes place, the speed of the speech, the sound quality, the level of the language should not distract the listeners and lead them to poor listening comprehension. To stimulate learning readiness and motivation, learners should be notified that the time is limited, and unlimited listening cannot be done in the classroom. The activities should include diverse examples of listening about situations and scenes that can be encountered in daily life and that the learners can empathize with. Creative listening activities should be carried out to generate new ideas by making use of previous experiences and knowledge gained in the native language. More effective listening comprehension can be achieved by using keywords, gestures or body language and encouraging learners to ask questions and communicate. Using various learning strategies and language skills along with listening activities such as taking notes or writing and speaking about the subject or doing research on it after the lesson by using audio-visual resources will help learners to maintain their academic achievement and knowledge permanence obtained by listening. Aesthetic listening activities that reflect the social and cultural dimension of the language, such as listening to poetry, songs, theatre, and movies, should be done inside and outside the classroom by creating awareness in learners that listening can be done not only for attaining information but also for pleasure. To obtain the expected

learning outcomes from listening tasks and follow the learners' language progress, it is necessary to carry out activities that measure and evaluate their comprehension levels attentively.

Giriş

İnsanlık tarihi boyunca toplumlar siyasi, dini, ekonomik, bilimsel, kültürel vb. birçok sebeple birbirini tanıma, anlama ve birbirinin tecrübelerinden istifade etme çabası içinde olmuştur. Son yıllarda bilimsel ve teknolojik ilerlemenin ve etkileşimin hız kazanmasıyla birlikte ülkeler arasındaki iletişim ve ilişki kurma ihtiyacı daha hissedilir bir boyut kazanmıştır. İletişim denince akla en başta dil gelmektedir. Dil, her toplumun entelektüel birikiminin dinamik bir yansımasıdır. Yazılı ve sözlü dil, kendi tarihi ve kültürel kodlarını içinde barındıran en önemli iletişim aracıdır. Bu bağlamda yabancı dil öğrenimi, milletler arasındaki ilişkilerin sağlanmasında, onların farklı alanlardaki birikimlerini birbirine aktarmada ve paylaşmada kilit rol oynamaktadır.

Ülkemizde ilköğretimden başlayarak üniversiteye kadar eğitimin bütün kademelerinde yabancı dil öğretimine büyük önem verilmekte ve bu alanın geliştirilmesi için birçok çalışma yapılmaktadır. Ancak uzun yıllar boyunca yabancı dil öğretiminde dilbilgisi-çeviri yöntemine dayalı klasik öğretim yöntemlerinin benimsenmesi ve dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi temel dil becerilerine dengeli bir biçimde yer verilmemesi yabancı dil öğrenenlerin yazılı ve sözlü iletişimde arzu edilen başarıyı gösterememesine sebep olmuştur. Başarılı bir dil öğretimine etki eden birçok etken bulunmaktadır. Öğrencilerin yaşı, dil seviyesi, motivasyonu, öğreticinin mesleki yeterliliği, uygun öğretim yöntem ve metotlarının kullanılması, ders materyallerinin doğru seçilmesi, gerekli fiziki ortam ve koşulların sağlanması, öğretim hedeflerinin tespit edilmesi, ölçme ve değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi bunların en önemlileri arasında sayılabilir. Bütün bu etkenler göz önünde bulundurularak yabancı dilde yazılı ve sözlü iletişim becerilerinin bütüncül bir yaklaşımla ve eş zamanlı olarak birlikte geliştirilmesine çalışılmalıdır.

Dil öğretiminde anlama ve anlatma olmak üzere iki temel etkinlik alanı bulunmaktadır. Anlama becerisi olarak bilinen algılayıcı beceriler dinleme ve okuma, anlatma becerisi olarak bilinen üretken beceriler ise konuşma ve yazma alt becerilerinden oluşmaktadır (Develi vd., 2017, s. 292). Algılayıcı bir beceri olan okumanın amacı üretken bir beceri olan yazmada kastedilen anlama ulaşmaktır. Öte yandan diğer algılayıcı beceri olan dinlemenin amacı ise üretken diğer beceri olan konuşmada kastedilen anlama ulaşmaktır (Şahin, 2014, s. 375). Bu beceriler, dilin doğru biçimde anlaşılmasını, söze ve yazıya en uygun şekilde aktarılmasını sağlayan mekanizmanın parçaları ve birbirinin tamamlayıcısıdır. Bir dilin biliniyor olması için o dildeki becerilerin hepsine birden belirli düzeyde hâkim olunması gerekir (Doğan, 2009, s. 189).

Günlük hayatta insan, gününün büyük bölümünü dinleme ve konuşma becerilerini kullanarak geçirmektedir. Okuma ve yazma becerileri ise günün daha kısıtlı bir zamanında kullanılır. Aynı şekilde yabancı dil öğrenimi de evvela dinleyerek başlar daha sonra bunu konuşma, okuma ve yazma takip eder. Yabancı dildeki ifade ve sesleri dinleme yoluyla doğru biçimde öğrenmek ve anlayabilmek, anlaşılan bu ifade ve sesleri bireyin kendi üslup ve bilgisini de içine katarak doğru şekilde anlatabilmesi yabancı dil öğrenmenin en temel amaçlarını oluşturmaktadır. Bu itibarla dinleme becerisinin geliştirilmesi yabancı dil öğreniminin ihmal edilmemesi gereken hedeflerinden biri olmalıdır.

1. Dinleme Becerisi

Dinleme, iletişimin önemli bir parçası ve insanın doğuştan kazandığı bir beceridir. Bir bebeğin doğduğu andan itibaren seslere tepki vermesi, çevresiyle iletişim kurmaya çalışması, onun daha anne karnındayken dinleme yoluyla dile ilişkin bazı özellikler kazanmaya başladığını kanıtlamaktadır. Doğduktan sonra çocuk, yine dinleme yoluyla işittiği bütün sesleri anlamlandırmaya başlar. Belirli bir sürenin ardından zihninde oluşan bu anlamları konuşmaya dönüştürerek ana dil gelişimini tamamlar.

Dinleme, işitme ile karıştırmamalıdır. Dışarıdan algılanan seslerin tamamı için dinleme söz konusu değildir. Bunlardan bazısı sadece işitmeden ibarettir. Okumanın yazılı harflere bakmak ve onları sadece seslendirmek demek olmadığı gibi dinlemek de ses dalgalarını işitmekten öte o dalgaların oluşturduğu anlamları algılamayı, bu anlamlar üzerinde düşünmeyi ve gerektiğinde hareket etmeyi gerektirir (Doğan, 2008, s. 261-286). İşitme, dışarıdan gelen her türlü sesi fiziksel olarak algılama ve hissetme durumudur. Dinleme ise seslerin anlama dönüştürülmesini sağlamak amacıyla yapılan, dikkat ve süreklilik gerektiren hassas ve bilinçli bir eylemdir. İşitme çaba gerektirmez, dinleme ise odaklanma ve gayret gerektirir. İlgi, işitme, dikkat, kavrama, dinleme, değerlendirme, tepki ve karşılık verme vb. eylemler dinleme sürecinin aşamalarını oluşturmaktadır (Özbay, 2009, s. 5).

Yabancı dil öğretiminde öğrencinin ilk karşılaştığı ve tecrübe ettiği çalışmalar genellikle dinleme becerisiyle ilişkili etkinliklerdir. Harmer, dinleme etkinliklerini kapsamlı dinleme (*extensive listening*) ve yoğun dinleme (*intensive listening*) olarak ikiye ayırmaktadır. Bu iki dinleme türünün iyi bir şekilde harmanlanması sayesinde öğrenci hatırı sayılır bir dil düzeyine ulaşma imkânını elde eder. Kapsamlı dinlemede öğretmen öğrenciyi kendi zevkine ve seviyesine uygun dinleme materyalleri seçmeye teşvik eder. Bu dinleme genellikle sınıf dışında gerçekleşir. Öğrenci evde, arabada vs. arzu ettiği ortam ve vakitte kendi seçtiği ve zevk aldığı materyalleri dinler. Bunlar kendi okuduğu ders kitabının ses kayıtları olabileceği gibi ders harici kaset, CD vb. diğer elektronik kaynaklardan da olabilir. Öğrenci seçtiği dinleme materyalini istediği kadar tekrar dinleme, durdurma,

yavaşlatma imkânlarına da sahip olacağı için motivasyonu üst düzeydedir. Yoğun dinleme ise öğretmenin sınıf ortamında kullandığı ders kitabının ses dosyaları, işitsel ve görsel diğer kaynakları içermektedir. Bu dinleme türü, ders kitaplarını desteklemesi, öğretmenin sesi dışında öğrencilere farklı sesleri, durum ve senaryoları dinleme imkânı sağlaması bakımından faydalıdır. Ancak özellikle büyük sınıflarda yeterli ses düzeyi ve hızının ayarlanamaması, dinleyicilerin tamamının motivasyonunun sağlanamaması, öğrenciyle ses kaynağı arasında karşılıklı etkileşim olmaması gibi zafiyetler yoğun dinleme türünün dezavantajları arasında sayılmaktadır (Harmer, 2011, s. 303).

Yabancı dil eğitiminin ilk gününden itibaren öğrenci doğal olarak işe dinleme faaliyetleriyle başlamaktadır. Dinleme diğer dil becerilerinin temelini oluşturur. Bu nedenle dinleme etkinliklerinin içerikleri diğer becerilerin öğretildiği okuma, yazma ve konuşma derslerinin konuları ile birbirini tamamlayacak şekilde planlanmalıdır. Diğer becerilerle olan ilişkisi de göz önüne alındığında duyduğunu anlama dönüştürme becerisini geliştirme sürecinin son derece kilit bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır (Rivers, 1981, s. 151). Zira öğrenci hedef dili öğrenirken ancak duyduğunu söyleyebilir; söylediğini okuyabilir ve okuduğunu yazabilir (Tuayme, 1986, s. 442). Rega, etkin bir dinleme-anlama becerisi geliştirmek için takip edilmesi gereken beş adımı sırasıyla şöyle açıklamaktadır (Rega, 2018, s. 19):

- a. Dinlemeye ada: Kendini bu işe ada, odaklan ve kararlı ol.
- b. Dinle: Sadece kelimeleri, ifadeleri değil, vurgu ve tonlamaya da odaklan.
- c. Ne söylendiği hakkında bir değerlendirme yap: Duyduğun şeyleri değerlendir ve kelimelerin muhtemel anlamları hakkında çıkarımda bulunmaya çalış.
- d. Dinlediklerini kendi sözcükleriyle yeniden ifade etmeye çalış: Bu adım ihmal edilirse tam bir iletişim ve kavrama sağlanmış olmaz.
- e. Karşılık ver ve sına: Dinlediğin şeyi kendi ifadelerle özetledikten sonra doğru olup olmadığı hakkında konuşmacıdan geri bildirim al.

Dinleme eğitiminin amacı, konuşma ve okuma yoluyla iletilen bilgileri tam olarak anlamlandırabilme, dinlenenler arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilme, dinlenenlerin ana fikrini kavrayabilme ve değerlendirme olarak ifade edilebilir (Özbay, 2009, s. 6). Dilin doğru biçimde öğrenilmesi o dilin evvela iç ve dış özelliklerinin bilinmesiyle başlar. Kelimedeki seslerin doğru telaffuzu, kelimenin yapısı, cümlelerin yapısı, söylenen cümledeki anlam bütünlüğü dilin iç (dâhilî) özelliklerini yansıtır. Kelimedeki vurgu, cümle içinde uygun tonlama, cümleyle başlama ve duraklama noktaları, cümledeki genel bağlam bütünlüğünü gözetme gibi hususlar ise dilin dış (haricî) özelliklerini yansıtır. Dinleme öğretiminde amaç, dilin bu iç ve dış özelliklerinin tam ve doğru olarak kazanılmasını sağlamaktır.

2. Dinleme Türleri

Dinlenen materyale ve dinlemede güdülen amaca göre dinleme süreçleri birbirinden ayrılmaktadır. Hikâye dinlerken güdülen amaç ve bu esnada yaşanan süreçler dış ortamda yapılan herhangi bir dinleme faaliyetinden farklıdır (Melanlioğlu, 2011, s. 70). Günlük hayattaki dinleme etkinlikleri, bireysel olarak yapılan radyo dinleme, televizyon seyretme vb. dinlemeler; sohbet etme, telefonda konuşma vb. kişiler arası yapılan dinlemeler; metroda, alışveriş merkezinde bir duyuru dinleme vb. grup olarak yapılan dinlemeler şeklinde gerçekleşmektedir (Doğan, 2007, s. 34). Başlıca dinleme türleri aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir.

a) *Katılımlı (Aktif) Dinleme*: Sınıfta yapılan dinleme katılımlı dinleme olarak adlandırılmaktadır. Bu esnada dinleyici pasif olmamalıdır, duyduklarını sadece zihninde tutarak yapılan etkinliklere aktif olarak katılmak durumundadır. Dinlemenin akabinde dinleyici ürettiği düşünceleri sözel ve sözel olmayan yollarla ifade ederek paylaşmalıdır (Koçan, 2018, s. 49). Dinleme esnasında başka bir şeyle meşgul olmamalı ve konuşmacı ile göz teması kurmalıdır. Gerektiğinde konuşma hakkında ek bilgi ve açıklama istemeli ve konu hakkındaki görüşlerini özetleyebilmelidir (Çilek, 2018, s. 17). Daha fazla ayrıntı gerektiren bölümlerde sorular yöneltmek konunun kapalı kalan yönlerinin açıklığa kavuşturulmasını isteyebilir. Bu sayede daha sağlıklı bir şekilde anlama gerçekleşmiş olur (Doğan, 2007, s. 35).

b) *Katılımsız (Pasif) Dinleme*: Katılımlı dinlemenin aksine konuşmacı ve dinleyici arasında etkileşim ve iletişimin olmadığı bir dinleme türüdür (Ercişan, 2013, s. 340). Bu dinleme türünde dinleyici dinlediklerini değerlendirmek ve anlamaya çalışmak için dikkatini sürekli canlı tutmak zorundadır. Özellikle yabancı dil öğrenimi söz konusu olduğunda, dinleyici bilinmeyen ifadeleri, kavraması güç sesleri ve yeni cümle yapıları duyduğunda konuşmacıya soru sormayacağından veya ek bilgi isteme gibi iletişim imkânlarına sahip olmadığından zaman zaman öğrenme zorluklarıyla karşı karşıya kalabilir.

c) *Eleştirel Dinleme*: Eleştirel dinleme, zihinsel değerlendirme yoluyla dinlenen şeyin doğruluğunu tespit etmek için yapılır. Eleştirel dinleme yapan dinleyici, dinledikleri hakkında bazı sorular sormalı ve duyduklarını süratle tahlil etmelidir. Verilen bilginin konuşmacının kendi görüşleri mi, gözlemlere mi dayandığını belirlemeli veya belirli bir kaynağa dayandırılarak mı iletildiğini anlamaya çalışmalıdır (Melanlioğlu, 2011, s. 71). Bu türde bir dinleme gerçekleştiren dinleyici etkinliğe aktif olarak katılmak durumundadır. Zira konu ve konuşmacı hakkında kendi bakış açısı çerçevesinde değerlendirmelerde bulunur.

d) *Yaratıcı Dinleme*: Yaratıcı dinleme, dinleyicinin duyduklarını yorumlayarak konuyla ilgili yeni görüş ve yaklaşımlar üretmesine dayanmaktadır. Bu yöntemi iki şekilde uygulamak mümkündür:

1) Yapılan konuşma katılımsız dinleme yoluyla dinlenebilir ve alınan mesajlardan yeni görüşler üretilir.

2) Yapılan konuşma katımlı dinleme yoluyla dinlenir ve konuyla ilgili üretilen yeni görüşler sözlü olarak paylaşılır. Yönlendirici sorular yardımıyla konuşmacı daha rahat ve yaratıcı düşünmeye teşvik edilebilir (MEB, 2006, s. 63).

e) *Seçici Dinleme*: Bu dinleme türünde dinlenenler ilgi ve ihtiyaca göre ayrıştırılır ve seçilen bölümlere odaklanılır. Seçici dinlemeyi iki şekilde uygulamak mümkündür:

1) Konuyla ilgili önceden hazırlanan sorular öğrencilere dağıtılır ve dinleme yaparak cevapları bulmaları istenir.

2) Dinlemenin amacı ve alanı doğrultusunda dinlenenlerden belirli bölümler veya yalnızca seçilen konuyla ilgili kısımlar dikkatle dinlenir. Örneğin; hazırlanan bir karşılıklı konuşmada (öğretmen-öğrenci, doktor-hasta, satıcı-müşteri vb.) tarafların birbirlerinin konuşmalarından seçme yapmaları ve bunları sınıfta değerlendirmeleri istenir (MEB, 2006, s. 63).

Bu dinleme yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta dinlemeye başlamadan önce dinlenen ses veya konuşmada neye odaklanmak gerektiğine karar verilmesidir. Yoğun odaklı bir dinleme çeşididir (Çilek, 2018, s. 18).

f) *Not Alarak Dinleme*: Belirlenen amaç doğrultusunda dinlenenleri daha iyi anlamak ve hatırlamak için öğrencilerden gerekli gördükleri noktaları not almaları istenir. Öğrencilere çalışma kâğıdı dağıtılarak (ana fikir, önemli ve özgün ifadeler, güzel sözler vb.) noktalara dikkat etmeleri gerektiği hatırlatılmalıdır (MEB, 2006, s. 62). Not almak dinlenen bilgilerin daha kalıcı olmasını sağlar ancak doğru notları almak kolay bir iş değildir. Akıcı bir konuşmanın içinden gerekli noktaları yakalayarak not alabilmek düzenli ve sistemli bir eğitimle mümkündür. Öğrencilerin özellikle derslerde verilen bilgilerin içinden nasıl ve neleri not almaları gerektiğini bilmeleri akademik başarılarına olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Bu anlamda onlara dinleme esnasındaki not almanın teknikleri de öğretilmelidir (Ceran, 2015, s. 208).

g) *Empati Kurarak (Kendini Konuşanın Yerine Koyarak) Dinleme*: Dinleyicinin konuşmacıyla empati kurarak onun hislerini, sözleriyle ne ifade etmek istediğini, kendisi ve hayata karşı bakış açısını anlamaya çalışarak yaptığı bir dinleme türüdür. Öğrencilerden dinledikleri kaynakta geçen kişi veya karakterlerden birinin yerine kendilerini koyarak olayları ve görüşlerini anlamaları istenir. Bu yöntemde dinleyicinin empati kurduğu kişiyle gerçekte aynı duygu ve düşünceleri paylaşıyor olması gerekmez. Buradaki amaç, kişinin kendi gerçeğinden sıyrılarak olaylara ve durumlara başkasının bakış açısıyla bakabilmesi ve onu anlamasıdır. Öğrencinin karşısındakine önyargıyla yaklaşması, kişiyi iyi-kötü, duygu ve düşüncelerini de doğru-yanlış olarak değerlendirmesi onu doğru şekilde anlamasını engeller (MEB, 2006, s. 62).

h) *Estetik Dinleme*: Rahatlamak, haz almak ve eğlenmek amacıyla yapılan dinleme faaliyetidir. Hikâye, şarkı, türkü, şiir, masal, ninni, tekerleme, bilmece, fıkra, mâni, drama, tiyatro, fabl, karikatür, çizgi roman, ses kayıtları, film, oyun vb. gibi dinlemeler yapmak estetik dinlemenin örnekleridir (Ören, 2019, s. 30). Yabancı dil öğretiminde estetik dinlemeye yer verilmesi dil gelişimine olumlu katkı sağlar. Zira dinleyici dinlediklerinden etkilenerek kendi deneyimleri arasında bir bağ kurabilir, eğlenerek öğrenir. Estetik dinleme, dersleri daha zevkli hale getirir ve dinleyicinin motivasyonunu artırır. Özellikle doğru seçilen şiir, müzik, tiyatro dinleme ve izleme gibi aktiviteler dilin gelenek ve kültürüne özgü motifler barındırdığından dinleyicide öğrendiği dile karşı daha fazla merak uyandırabilir.

i) *Ayrt Edici Dinleme*: Dinleyicinin çevresinden algıladığı sesler ve uyarıcılar arasındaki farklılıkları birbirinden ayırt etmek için, sözel ve sözel olmayan iletişim yollarını da kullanarak yaptığı dinleme çeşididir. Bu dinleme türünün en önemli özelliği dinleyiciye ses farkındalığı sağlamasıdır (Ören, 2019, s. 29). Sesler arasında benzerlik ve farkları ayırt etme, şarkı ve şiirlerdeki uyumlu kelimeleri fark etme, ikilemeler gibi yansıma sözcükleri fark etme ve tekerlemelerle ilgili etkinlikler bu dinleme türünün uygulamaları arasında sayılabilir.

3. Dinleme Modelleri

Her insanın bilgiyi alma, değerlendirme, öğrenme yöntem ve seviyesi birbirinden farklıdır. Yabancı dil öğretimi için geliştirilen modellerin hepsinin ana hedefi öğrencinin verilen bilgiyi anlamasını sağlamak ve gerçekleşen etkileşim-iletişim neticesinde etkili bir geri bildirim alabilmektir. Nunan'a göre, tümevarım (*Bottom-up*) ve tümdengelim (*Top-down*) modeli olmak üzere iki tür dinleme modeli vardır. Bu iki model, aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya dinleme modelleri olarak da bilinmektedir. Tümevarım modeline göre yapılan dinleme, bir metindeki en küçük birimden başlayarak metnin tümünü anlamaya dayanır. Buna göre sırasıyla ilk önce sesler, seslerin birleşmesinden oluşan sözcükler, sözcüklerin birleşmesinden oluşan cümleler ve cümlelerin birleşmesinden oluşan metin anlaşılır. Tümdengelim modelinde ise dinleyici metin hakkındaki önceki bilgilerine, metinden beklentilerine ve metin hakkında yaptığı çıkarımlara dayanarak metni anlamaya çalışır (Nunan, 2015, s. 39). Son yıllarda bu iki dinleme modeline interaktif model (*Interactive Model*) de eklenmiştir. Araştırmacılara göre, dinleme anlama becerileri ileri seviyede olan kişiler tümdengelim (*yukarıdan aşağıya*) dinleme sürecini daha fazla kullanırken bu becerileri yeni gelişmekte olan öğrenciler tümevarım (*aşağıdan yukarıya*) dinleme sürecini daha fazla kullanmaktadırlar. Her ne kadar bu iki model birbirinden farklı gibi görünse de aslında pek çok araştırmacıya göre günlük hayatta insanlar iki süreci de genellikle birlikte kullanırlar (Yıldırım & Yıldırım, 2016, s. 2108). Bahsi geçen üç dinleme modeli aşağıda ele alınmıştır:

a) *Yukarıdan Aşağıya / The Top-Down Model*: Yukarıdan aşağıya dinleme sürecinde dinleyici dinlediği konuya ilişkin zihnindeki geçmiş birikimlerini, uzun süreli bellekte sakladığı bağlam, bilgi ve tecrübeleri kullanarak kavramsal bir çerçeve oluşturmak suretiyle dinlediklerinden anlamlar çıkarmaya çalışmaktadır (Perez Gomez vd., 2014, s. iv). Dinleme etkinliğinin genelden özele, yani dinlenecek metnin bütününden, cümlenin en küçük bölümlerine kadar inerek yapılmasıdır. Dinleme yapılmadan önce metnin konusu hakkında genel bir fikre sahip olması ve bazı çıkarımlarda bulunabilmesi amacıyla öğrencinin geçmiş bilgi ve tecrübelerini ortaya çıkaracak zihinsel süreçleri harekete geçirilir.

b) *Aşağıdan Yukarıya / The Bottom-Up Model*: Aşağıdan yukarıya dinleme sürecinde sesler, sözcüklerin anlamları ve söylemsel işaretler kullanarak anlam oluşturulmaya çalışılır (Yıldırım & Yıldırım, 2016, s. 2108). Bu modelde dinleyicinin kelime bilgisi arttıkça, tedrici olarak kelimeler arasındaki bağlantıları kurma ve anlamı bütünleştirme becerisi de artar. Kelimenin ses hece gibi yapılarından hareketle anlamına ulaşılmakta ve bunların birleştirilmesi sonucunda cümlenin ve metnin anlamı çıkarılmaktadır. Bu modele göre dinleme sürecinde zihnimizde birbirini takip eden dört aşamalı işlem gerçekleşmektedir. Bunlar sırasıyla sesleri tanıma ve ayırt etme, kelimeleri belirleme, anlamları bulma ve yorumlama, anlamları birleştirme şeklinde gerçekleşir (Güneş, 2012, s. 17).

c) *İnteraktif Model / The Interactive Model*: Bu model, aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya modellerinin birlikte kullanılmasına dayanır. Bu modelin dinleyicinin seviyesi, dinlemenin amacı ve dinlenecek metnin içeriği olmak üzere üç temel ayağı bulunmaktadır. Örneğin radyoda bir yemek tarifinin verildiği programı dinlerken, bu konuda geçmiş tecrübesi olan bir öğrenci daha önceki bilgi ve tecrübesine dayanarak dinlediği tarif hakkında kolaylıkla çıkarımda bulunabilir, kendi tecrübesiyle verilen bilgileri kıyaslayabilir, ortak ve farklı yönleri anlayabilir. Bunu yaparken öğrenci yukarıdan aşağıya dinleme modelini kullanır. Diğer yandan bu konu hakkında hiç tecrübesi olmayan bir öğrenci, daha dikkatli dinleyerek ayrıntıları anlamaya, duyduğu kelimeleri not almaya ihtiyaç duyar. Kelimeleri birleştirmeye çalışarak genel fikri, anlam bütünü ortaya çıkarmaya çalışır. Burada öğrenci aşağıdan yukarıya dinleme modelini kullanır (Al-Ruhban vd., 2017, s. 112).

4. Dinlemenin Aşamaları

Günümüzde dinleme anlama dersleri dinleme öncesi, ayrıntılı dinleme (dinleme anı) ve dinleme sonrası olmak üzere genelde üç temel aşamadan oluşmaktadır. Dinleme öncesi aşamada öğrenciler konuya ve konunun geçtiği bağlama zihinsel olarak hazırlanmalıdır. Bu aşama aynı zamanda öğrencilerin motivasyonunu artırmak ve dinleme anında anlamanın gerçekleşmesi için gerekli olan önemli sözcüklerin ve dil yapılarının öğretilmesi için kullanılmaktadır. Ayrıntılı dinleme aşamasında öğrencilere yöneltilen bazı sorular ve dinlenen

konuyla ilgili bazı etkinlikler yardımıyla konunun daha kolay ve ayrıntılarıyla birlikte anlaşılmasına çalışılmaktadır. Dinleme sonrası aşama ise anlama seviyesinin ölçülmesine yönelik etkinliklerden oluşmaktadır. Bazı araştırmacılar, dinleme derslerindeki bu üç temel aşama dışında dinleme öğretim modelleri ve bunların öğrenme amaçlarını açıklamışlardır. Buna göre birinci model, dinleme ve tekrar etmeye dayalıdır. Dinlenenin taklit yoluyla tekrar edilmesi bu modelin temel amacıdır. İkinci model, dinleme ve soru cevaplama modelidir. Bu modelde dinlenenlerle ilgili bilgilerin ayrıntılı biçimde anlaşılması amacıyla çeşitli soru tekniklerine başvurulmaktadır. Üçüncü model, görev tabanlı dinleme modelidir. Bu modelde dinlenen parçanın kullanılarak eğitimsel bir görevin tamamlanması ve böylece yabancı dilde iletişim becerisinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Dördüncü model ise etkileşimsel dinleme modelidir. Bu modelin amacı dinleme aracılığıyla öğrencilerin iletişim becerilerini, eleştirel dinleme ve düşünme becerilerini geliştirmektir (Yıldırım & Yıldırım, 2016, s. 2109). Dinleme etkinlikleri genellikle aşağıda açıklanan üç aşamada gerçekleşmektedir.

a) Dinleme Öncesi Aktivite: Dinleme öncesi, dinlemeye hem fiziksel hem de zihinsel olarak hazırlanma sürecidir. Okuma anının aksine dinleme anında dinleyicinin duyacağı ses üzerinde kontrolü bulunmamaktadır. Öğrenci okuduğu metne gerekirse tekrar dönme veya bazı bölümleri yeniden okuma imkânına sahip olabilirken, dinlemede bu imkân kısıtlıdır. Etkinliğe başlamadan önce bu durum öğrencide endişeye ve güvensizliğe sebep olabilir. Dolayısıyla öğrenciyi yapılacak etkinliğe zihnen ve psikolojik olarak hazırlamak gerekir. Bu sürecin başarısını artırmak için etkinlik esnasında kullanılacak metnin türüne, dinleyicinin amacına ve ortama göre farklı planlama teknikleri uygulanabilir. Ön bilgileri harekete geçirme, dinleme ortamını inceleme, dinleme amacını belirleme, konu başlığı, resimler vb. unsurlardan hareketle konuşma içeriğini tahmin etme, dinleme yöntemini ve biçimini belirleme, bilgiyi zihinde tutma biçimlerini belirleme, not alma biçimlerini belirleme uygulanabilecek teknikler arasında sayılabilir (Güneş, 2007, s. 83).

Dinleme öncesi sürecin hedefi, konuşmacının veya dinlenecek materyaldeki sesin konuşma biçimi, üslubu, konuşmanın uzunluğu, konusu, dinleyicinin bu etkinlikteki rolünün ne olacağı, içerikle ilgili önemli kelime ve kalıplar, dinleyici ve konuşmacı arasındaki ilişkinin ne olacağıyla ilgili öğrencinin zihnindeki ön bilgileri harekete geçirmek olmalıdır (Wilson, 2008, s. 63-64). Dinleme pasif bir etkinlik değildir. Bilakis dinlemedeki bütün süreçler öğrencinin beyinde canlanır, gelişir ve olgunlaşır. Dolayısıyla dinleme öncesi aşamada öğrencinin beyin fırtınası yapmasının sağlanması son derece önemlidir. Bunu yaparken dinleyicilerin dil seviyesi göz önünde bulundurulmalıdır. Metnin yapısının, temel kelimelerin ve kavramların, konunun içeriğinin genel hatlarıyla tanıtılması gerekir. Bunun için öğrencilere metnin başlığı okunabilir, onların dikkatini çekecek sorular sorulabilir, açıklayıcı resim ve görüntülerden faydalanılabilir, tahtada kavram haritası veya

ipucu kelimelerin şeması oluşturulabilir, konuyla ilgili görüntülü bir kaynak izletilebilir. Konuyla ilgili yalnızca temel ve ipucu niteliğindeki yeni kelimeler verilmelidir. Burada amaç, öğrencilerin verilen kelimeleri tanıyarak konunun ana fikrini zihinlerinde canlandırmalarını sağlamaktır (Al-Ruhban vd., 2017, s. 113). Bununla birlikte, dinleme öncesi yapılacak faaliyetin içeriğine dair açıklamaların yalnızca bir defa verilmesi gerekir. Zira bilgilerin tekrar edilerek çok kereler verileceğini düşünmeleri öğrencilerde merak eksikliğine, ilgisizliğe ve dinlemede arzulan hedefin gerçekleştirilememesine yol açabilir (Çubukçu, 2012, s. 79).

Dinleme öncesinde yapılacak etkinlikler net ve kısa olmalıdır. Dinlenecek konuyla ve yapılacak etkinliklerle ilgili gereğinden fazla bilgi verilmemelidir. Öğretmen çok fazla konuşmamalı, öğrencinin konu hakkındaki fikirlerini paylaşmasına fırsat tanınmalıdır. Dinleme öncesi aktivite çok genel olmalı veya dinlenecek konunun sınırlarını aşmamalıdır (Wilson, 2008, s. 79).

b) Dinleme Anı / Ayrıntılı Dinleme: Yabancı dili öğrenmeye yeni başlayan bir öğrencinin duyduğunu ve dinlediğini anlama becerisini yeterli bir seviyeye ulaştırabilmesi için bazı aşamaları tecrübe etmesi gerekir. Bu öğrenci için dinlediği sesler, diyaloglar ilk başlarda tekdüze, birbirinden farksız bir ses kalabalığı gibi gelecektir. Bu gürültünün belirli bir intizamının olduğunu, seslerin bazen yükselip bazen alçaldığını, sesler arasındaki nefes boşluklarını yabancı dili dinleme tecrübesi arttıkça fark etmeye başlayacaktır. Bu ilk aşamada anlamanın gerçekleşeceğini söylemek mümkün değildir. Zira burada öğrenci birbirinden kopuk öğeleri ayırt etmeye başlamış ancak henüz ses akışının bütününe yakalamakta zorlanmaktadır. Etkinlikler esnasında tekrar eden seslere, dil öğelerine, birlikte sıklıkla duyduğu söz öbeklerine aşinalığı artan öğrenci, dinlediği seslerdeki farklılıkları, tonlamayı, vurguları ayırt etmeye başlar. Yeni dile maruz kaldıkça ve daha sık dinledikçe dilin kritik öğelerini mantıklı parçalar halinde gruplama becerisi gelişir. Böylelikle dinlediği şeyde verilmek istenen mesajı tespit edebilir. Bu aşamada öğrenci temel mesajı seçmeye ve anlamaya odaklandığı için akışına devam etmekte olan seslerin bir kısmını kaçıır ve bunları daha sonra hatırlayamaz. Yalnızca genel mesajı anlamıştır ancak bunu da tam olarak sözlü bir şekilde ifade edemeyebilir. Alınan mesajı zihinde işlemek (anlama), bellekte muhafaza etmek ve geri bildirimde bulunabilmek gibi süreçler dinleme-anlama etkinliklerinin ileri aşamalarında gerçekleşecektir (Rivers, 1981, s. 157).

Yukarıda da açıklandığı gibi dinleme aktivitesi, dinlediğini ayırt edebilme, mesajı algılama, işitsel bellekte muhafaza etme ve anlamanın gerçekleşmesi olmak üzere dört temel bileşenden oluşmaktadır. Dinleyici evvela duyduğu sesleri, vurguyu, tonlamaları yakalayarak ayırt eder, ana dil ve hedef dil arasındaki benzerlik ve farklılıkların farkına varır. Daha sonra konuşmacının verdiği mesaj hakkında geçmiş bilgi ve yaşantılarının da yardımıyla bazı çıkarımlarda bulunarak tartışmaya iştirak edebilir. Bu aşamada unutulmamalıdır ki dinleyici anladığının

tamamını yabancı dile aktarmakta, zor ifadeleri kullanmakta aynı yeterliliği gösteremeyebilir (Chastain, 1976, s. 194).

Dinleme etkinliği, şayet birinin canlı olarak konuşmasını dinlemek ve anlamaktan ibaret olacaksa dinleyici konuşmacının yüz ifadesine, vücut diline, davranışlarına dikkat etmeli, söylediklerini anlamaya çalışmalı, dinlerken önemli olduğunu düşündüğü kelimeleri not etmelidir. Zira dinlerken not alma, öğrenmede kalıcılığı ve bilgilerin zihne yerleşmesini sağlayacaktır. Not tutarken konuşmanın tümünü değil, ana düşünceyi ve bu düşünceyi destekleyen yan düşünceleri kaleme almalı ve özetleme yapılmalıdır (Babacan, 2009, s. 31).

Dinleme aktivitesini planlama aşamasında seçilen metnin ve materyallerin dinleyici kitlenin seviyesine uygunluğu, ortam, ses düzeni ve hızı gibi hususlar gözetilmelidir. Dinleme öncesi yapılması gereken ön hazırlıklar ve etkinlikler tamamlandıktan sonra metin hiç duraklatılmaksızın uygun ses ve hızda bir defa dinletilir. Bu sayede daha ilk dinlemede öğrencilerin zihninde -kopuk kopuk da olsa- konunun ana fikrine özgü bazı sahneler oluşacaktır. İlk dinlemede hedef, metnin genel hatlarıyla anlaşılmasıdır. Dolayısıyla ilk dinlemeden hemen sonra öğrencilere detaylara ilişkin sorular yöneltilmemeli, bilgi verebilmesi beklenmemelidir. İlk dinlemenin ardından öğrencilerden konuyla ilgili -doğru olmasa bile- bazı varsayımlarda bulunmaları istenir. Öğrenciler, ikinci ve üçüncü dinleme esnasında bu varsayımlarının doğru olup olmadığını tahlil etmeli ve varsa yanlış anlamalarını düzeltmeye çalışmalıdır. Tekrar dinlemelerde gerekirse bazı bölümler duraklatılarak yeniden dinleme yapılabilir ve bazı ifadelere dikkat çekilebilir. Yeteri kadar dinleme yapıldıktan sonra dinleyicilerden metnin detaylarına ilişkin çıkarımda bulunmaları, olaylar arasında bağlantı kurabilmeleri, bağlamdan yola çıkarak bilinmeyen kelimelerin anlamını tahmin etmeleri, sesleri tam olarak ayırt edebilmeleri, bazı kavramların anlama nasıl etki ettiğini fark etmeleri ve dinlediklerinden bir özet oluşturabilmeleri beklenir (Al-Ruhban vd., 2017, s. 114). Dinlenen konuşmanın veya konunun yazılı metni varsa son dinleme esnasında bu metin tahtaya yansıtılarak öğrencilerin dinledikleriyle yazılı içerik arasında bir bağ kurmaları da sağlanabilir.

c) *Dinleme Sonrası Aktivite:* Dinleme sonrası süreç, ana fikir ve yardımcı fikirleri ortaya çıkarma, soruları cevaplandırma, özetleme, değerlendirme, yorumlama, eleştirme ve içselleştirmeyi kapsamaktadır (Şahin, 2014, s. 326). Dinleme etkinliği esnasında anlamının gerçekleşip gerçekleşmediğini bazı sına teknikleri kullanmadan ortaya koymak mümkün değildir. Bu nedenle Lund, dinleme etkinliği sonrasında dinleyicilerin anlama seviyesini ölçmek için aşağıda verilen dokuz yöntemi önermektedir (Lund, 1990, s. 110).

- a. Yaparak – Dinleyici fiziksel olarak bir komuta cevap verir,
- b. Seçerek – Dinleyici resim, nesne, metin gibi alternatifler arasından sorulan soruya uygun seçimler yapar,
- c. Aktararak – Dinleyici dinlediği şey hakkında bir resim çizer,

- d. Cevaplayarak – Dinleyici verilen mesajla ilgili olarak sorulan sorulara cevap verir,
- e. Yoğunlaşarak – Dinleyici dinlediği dersle ilgili bir özet çıkarır veya notlar alır,
- f. Açılım yaparak – Dinleyici dinlediği hikâyeye bir son üretir,
- g. Kopyalayarak – Dinleyici verilen mesajı anadiline tercüme ederek tekrar eder veya kelimesi kelimesine yabancı dilde sözlü olarak tekrar eder,
- h. Modelleyerek – Dinleyici, örneğin bir yemek siparişi dinledikten sonra yemek sipariş etmeye çalışır,
- i. Konuşarak – Dinleyici, dinlediği mesajın içeriğine uygun bilgiler içeren bir konuşma etkinliğinde aktif olarak yer alır.

Dinlemenin tamamlanmasının ardından öğretmen soruları yalnızca bir öğrenciye sorar ve diğer öğrencileri göz ardı ederse seyirci rolündeki diğer öğrenciler -öğretmen doğru cevabı açıklayana kadar- iletişime katılmaktan çekinerek pasif kalabilir ve bu esnada cevabı veren arkadaşlarının konuşmasını dinlemeyebilir. Bu pasif ve sıkıcı ortamdan kurtulmak için öğretmen bütün öğrencilerin katılımlarını beklediğini kendilerine hissettirmelidir. Öğrenci sayısının az olduğu küçük gruplar oluşturulması dinlemenin daha verimli ve zengin içerikle sunulmasına, ayrıca her öğrenciye eşit biçimde geri bildirim imkânı sağlanmasına yardımcı olur. Öğretmen öğrencilerden açılımla, özetleme, soru sorma, sırayla konuşurma yoluyla dinlenen materyalin anlaşılma derecesini ölçebilir (Goulden, 1998, s. 95). Etkinliğin verimliliğini artırmak için dinleme sonrasında -konu şayet uzun ise- konuyu bölümlere ayırarak sorular yöneltilebilir. Konunun sözlü ya da yazılı özeti çıkarıldıktan sonra metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümleri buldurulabilir; ya da öğrencilere bir öykünün giriş ve gelişme bölümü dinletilip sonuç bölümünün tamamlanması, konuya bir başlık bulunması istenebilir. Ayrıca öğrencilere dinleme zevk ve alışkanlığını kazandırmak ve öğrendiklerini pekiştirmelerine yardımcı olmak için dinledikleri konuya ek olarak fıkra, bilgi, betimleme, açıklama, haber türü, edebi yazılar okutulabilir, konferans, sinema filmi izletilerek neler öğrendiklerini anlatmaları istenebilir (Aktaş & Gündüz, 2017, s. 96). Ayrıca dinlenen eğer bir hikayeysen, metinde geçen kelimelerin eş, yakın, zıt, ya da uzak anlamlarının buldurulması çalışması yapılabilir (Güzel & Barın, 2013, s. 272). Harmer'a göre, dinleme ders planında kullanılacak diğer aktivitelerden bazıları şunlardır (Harmer, 2007, s. 142):

a. *Yapboz – Ayırıp Birleştirme (Jigsaw)*: Öğrenciler farklı gruplara ayrılarak aynı konu hakkında farklı kayıtlar dinler. Etkinliğin sonunda gruplar aldıkları notları karşılaştırarak ve birleştirerek olayın bütününe ortaya çıkarır.

b. *Mesaj Dinleme*: Öğrencilere gerçek hayatlarında da sık sık duydukları mesajlara benzer bir mesaj dinletilir. Örneğin bir sinema filmi hakkında ne zaman vizyona çıkacağı, ne kadar beğeni aldığı, biletlerin fiyatı vb. gibi detayları içeren bir sesli mesaj dinletilir. Mesajla birlikte her detaya ilişkin resimler gösterilir. Öğrencilerin bu resimleri mesajın sırasına uygun olarak düzenlemeleri istenir.

c. *Müzik ve Şiir Dinleme*: Bu etkinlik oldukça ilgi çekici olabilir. Öğrenciler, şiir veya müziğin içeriği hakkında yorum yapabilir, verilen mesajla ilgili resimleri sıralayabilir, hissettiklerini anlatabilir. Ayrıca şiirin veya şarkının adı verilmişse içinde ne gibi sözcükler geçeceği tahmin ettirilebilir.

d. *Haber Dinleme*: Öğrencilere, bazı başlıklar verildikten sonra siyasi, ticari, sanatla ilgili vs. farklı alanlardan haberler dinletilebilir. Haber dinletildikten sonra öğrenciler haberin başlığını söyler. Haberde geçen olayları sıralamak için bir tablo çizebilir.

e. *Hikâye Dinleme*: Bu etkinlik yoluyla öğrencilere birçok aktivite yaptırılabilir. Öğrencilere bazı resimler verilir, hikâyenin akışına göre resimleri sıraya koymaları istenir veya öğrencilere bir hikâye dinletilir, sonunu tahmin etmeleri istenir. Hikâye dinletilirken bazı yerlerde duraklanır ve öğrencilere “Şimdi ne olacak?” sorusu sorulur. Bu yöntem hem çocuklar hem de yetişkinlerin öğrenmesine uygundur.

f. *Monolog Dinleme*: Öğrencilerin öğretmenin anlattığı dersi dinlemesi ve not alması bu etkinliğe bir örnektir. Ayrıca farklı yerlerde “halkın sesi” türünde aynı konu hakkında beş ayrı kişiyle tek tek yapılan röportajlar, tek kişinin yaptığı (düğün, açılış, veda vb.) gibi konuşmalar öğrencilere dinletilir. Konuşanların görüşleri hakkında öğrencilerin ne hissettiği veya ne düşündüğü sorulur. Yorum yapmaları, eleştirmeleri istenir.

g. *İşitsel ve Görsel Materyaller*: Bu etkinlikte genellikle video izletilir ve bunun için farklı teknikler kullanmak mümkündür. Öncelikle video seçiminde öğrencilerin ilgi alanları, yaşları ve dil seviyelerinin göz önünde bulundurulması gerekir. Başlangıçta video ses olmadan izletilebilir. Öğrencilere videodaki görüntüler hakkında sorular sorulur. Videodaki kişilerin nerede olduğu, ne yaptığı, bireysel özellikleri, dış görünüşleri, olayların vuku bulduğu yer hakkında sorular sorulur. Öğrencilerin yorum yapması, tahminlerde bulunması istenir. Daha sonra video sesli olarak izletilir veya ilk seferde video sesli ve görüntülü olarak izletilir. İkinci seferde görüntü verilmeden sadece sesli olarak takip edilir.

Sınıf içi dinleme etkinliklerinin süresi kısıtlı olduğundan dilin her yönünü yansıtmak ve öğretmek mümkün değildir. Bu nedenle öğrencilerin bu süreci kendi zevklerine uygun şekilde geliştirmelerine teşvik etmek, okulda, evde, kafede, otobüste, otururken, dinlenirken vb. zaman ve mekân sınırlaması olmadan dilin doğal ve günlük kullanımını yansıtan içerikleri dinlemeye ve izlemeye yönlendirmek son derece önemlidir.

5. Dinleme Anlama Sorunları

Yabancı dil öğretiminde ilk adım olmasına rağmen dil becerileri arasında en zor gelişen beceri dinleme becerisidir (Demirel, 2019, s. 98). Dolayısıyla bu becerinin yeterli düzeyde kazanılmasını sağlamak için gerekli olan (ders programı, sınıf içi teknik donanım, seçilen eğitim materyallerinin uygunluğu, dinleme ve diğer becerilere ayrılan süre vb.) eğitim alt yapısının hazırlanması, öğrencinin

içinde bulunduğu fiziksel ve zihinsel koşulların göz önünde bulundurulması ve varsa eksikliklerin en kısa zamanda giderilmesi gerekir.

Yabancı dilde dinleme sırasında öğrencilerin karşılaştıkları temel sorunlar çeşitli faktörlere bağlı olabilir. Sesletim, konuşmacının konuşma hızını yakalayamama, konuşulanların tekrar edilmesini sağlayamama, kısıtlı sözcük dağarcığı, (metnin konusu, uzunluğu, kaydın niteliği, dış sesler vb. sebebiyle) konuya odaklanamama (Yıldırım & Yıldırım 2016, s. 2110), öğrenme alışkanlıkları nedeniyle her şeyi anlayamama, anlamayı kolaylaştıracak bilgi birikiminin olmaması nedeniyle yanlış yorumlama, kültür ve arka plan bilgisi eksikliği, konuşmadaki belirleyicileri ayırt edememe, dildeki farklılık (sınıf kayıtları ile günlük konuşmalar arasındaki farklar) ve görsel desteğin yokluğu (jestler ve mimikler) bunlar arasında sayılabilir (Macháčková, 2009, s. 12). Ayrıca bunlara seslerin ve vurguların anlaşılmasıyla ilgili problemler, dildeki farklı aksanlardan dolayı yaşanan problemler de eklenebilir. Bu faktörlerin her biri öğretmen tarafından dikkatlice değerlendirilmeli ve etkili bir dinlemenin önündeki engellerin ortadan kaldırılması için çaba gösterilmelidir. Ayrıca başlangıç düzeyindeki öğrencilerden dersin sonunda dinleme esnasında ne gibi zorluklarla karşılaştıklarını yazmalarını istemek daha sonra yapılacak dinleme aktivitelerinin verimliliğinin artırılması bakımından faydalı olacaktır.

Sonuç

Yabancı dil öğrenimi gayret ve planlı çalışma gerektiren uzun bir süreçtir. Bu sürecin en önemli hedefi yazılı ve sözlü olarak yeterli düzeyde iletişim becerisi kazanmaktır. Kişinin sağlıklı bir iletişim kurabilmesi için anlama ve anlatma becerilerine sahip olması gerekir. Kendini doğru ifade etmeyi öğrenmek bilinçli ve aktif bir dinlemeyle mümkündür. Etkin bir dinleme sayesinde kişi dilin konuşulduğu sosyal çevreye daha kolay uyum sağlayabilir ve etkili bir iletişim kurabilir. Dinleme işitmeden farklıdır ve aktif zihinsel eylemler gerektirmektedir. Dilin ses, şekil ve söz dizimi özellikleri zihinde öncelikle dinleme yoluyla yapılandırılmakta ve bu bilgiler konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine destek olmaktadır. İnsanın dili tanıma ve öğrenme sürecinde dinlemenin önemli bir rolü olmakla birlikte dil becerileri bir bütündür ve birbirinin tamamlayıcısıdır. Bir dilin kendi doğasına ve yapısına uygun biçimde düşünce üretmeyi öğrenmek için bu becerilerin birlikte ve iç içe geçmiş biçimde kullanılmasına özen gösterilmelidir. Bu sayede dil öğreniminde daha hızlı mesafe kat edilmesi mümkündür.

Farklı dinleme türlerinden yararlanmak suretiyle yabancı dilde düzenli olarak dinleme yapmak, kişinin edindiği bilgileri kendi yaşantılarına uyarlamayı öğrenmesine, yorumlama, değerlendirme, eleştirme ve duruma göre yanıt verme becerilerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bu itibarla öğrencilere dinlemenin yabancı dil öğrenimindeki yeri, önemi ve amacı fark ettirilmelidir. Dinleme

çalışmalarının, dinleme öncesi hazırlık safhası, dinleme anı ve dinleme sonrası etkinlikleri olmak üzere aşamalı olarak uygulanması dinlemeden istenen verimin artırılmasına katkı sağlamaktadır. Bu çalışmalarda eğitim hedeflerine uygun ders materyallerinin seçilmesi, öğrencilerin dikkat ve motivasyonunu canlı tutan, aktif katılımını sağlayan bir ders planı uygulanması son derece önemlidir. Bu çerçevede etkinliklerin çeşitli görsel materyallerle zihinde çağrışımlar yapacak şekilde desteklenmesi gerekir. Dinlemenin yapıldığı ortam, konuşmanın hızı, ses kalitesi, dilin seviyesi dinleyicilerin dikkatini dağıtmamalı ve anlamasını zorlaştırmamalıdır. Dinlemede sürenin kısıtlı olduğu ve sınırsız dinleme yapılamayacağı için dikkat düzeyinin yüksek tutulması yönünde öğrenci bilgilendirilmelidir. Etkinliklerde günlük hayatta karşılaşılabilecek, öğrencinin empati kurabileceği durum ve sahnelerden dinleme örnekleri olmalıdır. Anadildeki geçmiş birikim ve tecrübelerinden istifade ederek yeni fikirler üretmeye dönük yaratıcı dinleme etkinlikleri yapılmalıdır. Öğrencinin soru sormasına izin vererek jest ve mimiklerden yardım alarak daha etkili anlama sağlanmalı, anahtar sözcüklerden yararlanılmalıdır. Dinlemeyle edinilen bilgilerin kalıcılığını artırmak için dinleme anında not alma veya ders sonrasında konu hakkında yazma, araştırma yapma gibi etkinliklere başvurulmalıdır. Günümüzde iletişim araçlarında ve dijital kaynaklarda çok sayıda görsel ve işitsel materyal bulunmaktadır. Öğrencide, dinlemenin sadece bilgi edinmek için değil zevk almak için de yapılabileceği farkındalığı oluşturarak sınıf içinde ve sınıf dışında şiir, şarkı, tiyatro ve film izleme gibi dilin sosyal ve kültürel boyutunu yansıtan estetik dinleme etkinlikleri yapılmalıdır. Yapılan çalışmalardan beklenen sonucun elde edilmesi için dinleme sonunda anlama düzeyini ölçme ve değerlendirmeye dönük etkinliklerin yapılması ve öğrencilerin gelişiminin dikkatle takip edilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Aktaş, Ş. & Gündüz, O. (2017). *Yazılı ve sözlü anlatım: Okuma, dinleme, konuşma, yazma* (23. bs.). Akçağ Yayınları.
- Al-Ruhban, A. N., Sahari, U. M. T., Youssef, H. S., Al-Husein, H. H., Al-Muhanni, R., Al-Khalaf, M. A., Hamido, M. H., Şadoğlu, M. S., & Hamad, M. M. (2017). *Yabancılara Arapça öğretimi için Arapça öğretim rehberi* (2. bs.). İçinde A. N. Al-Ruhban & M. M. Hamad (Eds.), *Dinleme anlama becerisi* (s. 103-129). Akdem Yayınları.
- Babacan, M. (2009). *Yazılı ve sözlü anlatım: Kompozisyon bilgileri* (3. bs.). Akademik Kitaplar.
- Ceran, D. (2015). Seçici dinleme ile not alarak dinleme yöntemlerinin altıncı sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine etkisi. *Zeitschrift für die Welt der Türken- Journal of World of Turks*, 7(1), 205-219. <https://zfwf.org/index.php/ZfWT/article/view/674/674>

- Chastain, K. (1976). *Developing second language skills theory to practice* (3rd ed.). Houghton Mifflin Company.
- Çilek, E., Özcan, M., Demir M. & Dağbaşı, G. (2018). Kuramdan uygulamaya Arapça dil becerilerinin öğretimi. İçinde G. Dağbaşı (Ed.), *Dinleme becerisi* (s. 11-83). Akdem Yayınları.
- Çubukçu, F. (2012). *Teaching skills from theory to practice*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2012). *Öğretme sanatı öğretim ilke ve yöntemleri* (19. bs.). Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2019). *Yabancı dil öğretimi* (10. bs.). Pegem Akademi.
- Develi, H., Yıldız, C., Balcı, M., Gültekin, İ. & Melanlıoğlu D. (Eds.) (2017). *Uygulamalı Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı*. (C. 1.). Kesit Yayınları.
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim ikinci kademedeki dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. YÖK Tez Merkezi. (Kayıt No. 205400).
- Doğan, Y. (2008). İlköğretim 7.sınıf öğrencilerinin dinleme becerisini geliştirmede etkinlik temelli çalışmaların etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 261-286. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/26112/275109>
- Doğan, Y. (2009). Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinlik önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 185-204. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/26140/275307>
- Epçaçan, C. (2013). Temel bir dil becerisi olarak dinleme ve dinleme eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 331-352. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/adyusbd/issue/1392/16385>
- Goulden, N. R. (1998). Implementing speaking and listening standards: Information for English teachers. *The English Journal*, 88(1), 90-96. <https://doi.org/10.2307/821437>
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Nobel Yayıncılık.
- Güneş, F. (2012). Öğrencilerin sözlü anlama becerilerini geliştirme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(2), 10-30. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsadergisi/issue/21489/230348>
- Güzel, A. & Barın, E. (2013). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi*. Akçağ Yayınları.
- Harmer, J. (2007). *How to teach English* (2nd ed.). Pearson ELT.
- Harmer, J. (2011). *The practice of English language teaching* (4th ed.) Pearson ELT.

- Koçan, G. (2018). Aktif dinleme: dinle, anla, yap. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 3(1), 48-61. <https://dergipark.org.tr/en/pub/adeder/issue/37151/436188>
- Lund, R. J. (1990). A taxonomy for teaching second language listening. *Foreign Language Annals*, 23(2), 105-115. <https://doi.org/10.1111/j.1944-9720.1990.tb00348.x>
- Macháčková, Eva (2009). *Teaching listening*. (Bachelor's Thesis). Masaryk University Faculty of Education. <https://is.muni.cz/th/bxix4/?lang=en>.
- Melanlioğlu, D. (2011). The evaluation of primary school Turkish curriculum in terms of listening types. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 12(3), 65-78. <https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TVRVM09UYzFOUT09>
- Millî Eğitim Bakanlığı (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6,7,8. sınıflar) öğretim programı*. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Nunan, D. (2015). *Teaching English to speakers of other languages*. Routledge.
- Ören, Burak (2019). *Estetik dinlemenin 4. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. YÖK Tez Merkezi. (Kayıt No. 593516)
- Özbay, M. (2009). *Türkçe özel öğretim yöntemleri* (3. bs.). (C. 1.). Öncü Basımevi.
- Perez Gomez, J. R., Rodas Ramos, C. B. & Solis Morales, J. A. (2014). *The impact of top-down listening strategies and bottom-up listening strategies instruction in the students' listening performance*. (Bachelor's Thesis). University of El Salvador School of Arts and Sciences Foreign Language Department. <http://repositorioslatinoamericanos.uchile.cl/handle/2250/161842>
- Rega, M. E. (2018). Developing listening skills. *American Salesman*, 63(9), 16-20. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=f6h&AN=131876568&lang=tr&site=eds-live>
- Rivers, W. M. (1981). *Teaching foreign language skills* (2nd ed.). The University of Chicago Press Ltd.
- Şahin, A. (Ed.) (2014). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi: Kuramlar, yaklaşımlar, etkinlikler*. Pegem Akademi.
- Ṭua'yme, R. A. (1986). *el-Merci' fî ta'lîmi'l-luġati'l-A'rabîyye li'n-nâṭiqîne bi luġâtin uḥrâ*. (C. 2.). Câmîa'tu Ummu'l-Ḳurâ.
- Wilson, J.J. (2008). *How to teach listening*. Pearson Longman.
- Yıldırım, S. & Yıldırım, Ö. (2016). The importance of listening in language learning and listening comprehension problems experienced by language learners: A literature review. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi*

Demet ÇELİK KUL

Dergisi,

16(4),

2094-2110.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuefd/issue/28550/304614>

Çatışma beyanı: Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Ilse Aichinger'in "Ayna Hikâyesi" Adlı Kısa Öyküsünde Ölüm Olgusu

Merve KARABULUT*

Özet

Canlı varlıkların hayati fonksiyonlarının sona ermesi anlamına gelen ölümden söz edebilmek için bu fonksiyonların bir daha geri gelmemek üzere sona ermesi şarttır. Hayatın devamı ya da zıttı olan bir nevi hayatın anlamının belirleyicisi olan ölüm olgusu, insan hayatının bir yansıması olarak değerlendirilen edebi eserlerde de gerçek hayatta olduğu gibi karşımıza çıkar. Birçok sebebi olan ölüm olayı bazen kişinin kendi iradesi ile bazen de dış etkenler ile gerçekleşebilir. Farklı şekillerde ve boyutlarda edebi eserlere yansıyan ölüm, edebiyatta farklı şekillerde yorumlanabilecek bir sembol haline gelir. Burada ele aldığımız Avusturyalı yazar Ilse Aichinger'in "Ayna Hikâyesi" adlı kısa öyküsünde ölüm olgusu farklı açıdan işlenir.

Kısa öyküde küçük yaşta annesini kaybeden, kürtaj yoluyla bebeğini aldırmak zorunda kalan genç bir kadının bu sefer kendi ölümü ile karşılaşması konu edilir. Söz konusu karşılaşma, aşına olduğumuz gibi baştan sona değil de sondan başa giden bir yapı içerisinde aktarılır. Dünyadan ayrılışın ele alındığı bu kısa öyküde, okur ana figürün bu ayrılış ile bir uyanış içinde olduğuna tanık olur. Kadının erkek arkadaşı dışarıdan ölüme şahitlik eden bir figür olarak mesafeli bir tutum içerisinde verilir. Genel olarak ölüm olgusunun felsefi bir arka plana dayandırılarak verildiği görülür. Bu çalışmada "Ayna Hikâyesi" adlı kısa öyküde farklı açılardan ele alınan "ölüm" olgusu metin odaklı yöntemle ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Alman Edebiyatı, Ilse Aichinger, Ayna Hikâyesi, Spiegelgeschichte, Ölüm.

The Phenomenon of Death in Ilse Aichinger's Short Story "The Mirror Story"

Abstract

To be able to talk about death, which means the complete termination of the vital functions of living beings, vital functions must cease to come back. The phenomenon of death, which is the determinant of the meaning of life, which is the continuation or the opposite of life, appears in literary works, which are considered as a reflection of human life, as in real life. The death event, which has many causes, can sometimes occur with the will of the person and sometimes with external factors. Death reflected in literary works in different shapes and sizes, becomes a symbol that can be interpreted in different ways in the literature. In the short story of the Austrian writer Ilse Aichinger named "Mirror Story", the phenomenon of death is handled from a different perspective.

The short story is the subject of a young woman who lost her mother at a young age and had to have her baby aborted through abortion, this time facing her death. The encounter in question is conveyed in a structure that goes from beginning to end, as we are familiar with it. In this short story, which deals with the separation from the world, the reader witnesses that the main figure is awakening with this separation. The woman's boyfriend is presented distantly as a figure witnessing the death from the outside. In general, the phenomenon of death is given based on a philosophical background. In this study, the phenomenon of "death", which is discussed from different perspectives in the short story "Mirror Story", will be discussed with a text-oriented method.

Keywords: German Literature, Ilse Aichinger, Mirror Story, Spiegelgeschichte, Death.

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Erzurum / Türkiye, merve.karabulut@atauni.edu.tr

ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-2106-5941>.

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):

Karabulut, M. (2022). Ilse Aichinger'in "Ayna Hikâyesi" Adlı Kısa Öyküsünde Ölüm Olgusu.

Küllüye, 3(1), 20-30. DOI: 10.48139/aybukulluye.1068272.

Makale Bilgisi / Article Information

Geliş / Received	Kabul / Accepted	Türü / Type	Sayfa / Page
04 Şubat 2022	17 Mart 2022	Araştırma Makalesi	20-30
04 February 2022	17 March 2022	Research Article	

Extended Abstract

Ilse Aichinger born in 1921 in Vienna, is one of the significant representatives of post-war German literature. The literary aspect of Aichinger is remarkable. The main purpose of her works is to add a kind of alienation to reality and gain a new dimension/perspective. The story "Mirror Story", which we will discuss in our study, made Aichinger famous and was instrumental in receiving the Group 47 award in 1952. This work was written in 1949 and published in four parts in the Vienna daily newspaper.

In this story, the life story of a woman, whom we understand at a young age, is told in reverse. Sections of the young woman's life from her birth to her death conveyed unusually. The story begins with the burial ceremony of the young woman and presents a summary of the life of a young woman who died in agony after a failed abortion. There is death at the beginning and end of the story. There are three death events in total in the story. First, the death of the woman's mother when she was young, then the death of her child, which she ended her life by having an abortion, and finally her death. The story begins with a section about the burial of the young woman after her death. It is made to feel/think of being very close to death, and thus the fact of death is placed at the centre of the story.

This paper examines the phenomenon of death from various perspectives and from time to time with a philosophical background, by going through the life and death of a young woman. The story's originality lies in the narrative and the individual style of Ilse Aichinger. In other words, the story is unusual because it is written in the second person and tells the life of a young woman backwards. In the story, the young woman's experience with her boyfriend ends in disappointment, and the young woman has to abort her baby with an abortion. This time, as he faces her death, he regrets the past choices that shaped her life and therefore her future. While we make decisions about our lives and our future, death, which is an inevitable end, always waits aside. The fact that our lives will end one day and this situation does not affect our decisions. We only become aware of death when it appears close to us. The decisiveness of such moments is usually limited to a certain time, and then we go back to our daily hustle and leave aside the fact that our lives are temporary.

Death most intensely are experienced only when there is a real confrontation with death. Literary works, on the other hand, provide a ground where the emotional state of these moments can be reflected in harmony with reality. Through the fictionality of literature, we have the opportunity to observe the mood of the main figure who is face to face with death in the story we are dealing with. The central point of the death phenomenon in the story is primarily the death of the main figure. The woman comes face to face with the reality of death causes her to question the meaning of death, which she had not had the opportunity to think about before coming face to face. When the moment comes to experience death, how this can happen is shown through literature. Literature is representative here.

Giriş

1921 yılında Viyana'da dünyaya gelen Ilse Aichinger savaş sonrası Alman edebiyatının önemli temsilcilerinden birisidir. Berlin Sanat Akademisi mezunu olan Aichinger, İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi kamplarında kalır ve Yahudilere yönelik tanık olduğu Nazi zulmünü eserlerinde işler. 1953 yılında Grup 47'ye katılmasıyla Alman yazar Günter Eich ile tanışıp evlenen Aichinger, 1972 yılına kadar evli kalır. Birçok ödüle layık görülen Aichinger'in (Bremen-, Immermann-, Petrarca-, Kafka-, Kaschnitz ve Weilheimer Edebiyat Ödülü) (Brauneck, 1995, s. 16), edebi yönü dikkate değerdir. Eserlerindeki temel amaç gerçek gerçekliğe bir çeşit yabancılaştırma katarak, yeni bir boyut/bakış açısı kazandırmaktır. Hem dil

hem de gerçeklik karşısındaki tutumuna bakıldığında, gerçekliğin ne olduğunu ve onu nasıl yansıtmak gerektiğini bildiğini düşünürken, bu güveni kaybederek, gerçekliğin sınırlarını gitgide şüpheli görmeye başlar (Aytaç, 1994, s. 456-457).

Çeşitli türlerde eserler kaleme alan Aichinger'in ilk eseri, 1948 yılında yayımlanan, kendisi gibi yarı Yahudi olan bir kızın hikâyesini anlattığı "Die größere Hoffnung/Büyük Umut" adlı otobiyografik izler taşıyan romanıdır (Meid, 2006, s. 610). Çalışmamızda ele alacağımız "Ayna Hikayesi" adlı öykü ise Aichinger'i üne kavuşturan ve 1952 yılında Grup 47 ödülünü almasına vesile olan eserdir (Stein & Stein, 2008, s. 716). 1949 yılında kaleme alınan bu eser, Viyana günlük gazetesinde dört bölüm halinde yayımlanır. Bu öyküde, henüz genç yaşta olduğunu anladığımız bir kadının hayat hikâyesi tersten anlatılır. Genç kadının doğumundan ölümüne kadarki hayatından kesitler alışık olmadığımız bir tarzda yani ölümünden doğumuna doğru aktarılır.

Genç kadının defin töreniyle başlayan hikâyede, başarısız bir kürtajdan sonra acı içinde ölen genç bir kadının hayatının özeti sunulur. Hikâyenin başında ve sonunda ölüm vardır. Eserde toplamda üç ölüm olayı yer alır. İlk önce küçük yaşta kaybedilen kadının annesinin ölümü, sonra kürtaj yaptırmak zorunda kalarak hayatına son verdiği çocuğunun ölümü ve en son kendi ölümüdür. Sen-anlatıcı tarafından anlatılan öykünün sonunda genç kadının bu dünyadaki hayatının başlangıcı olan doğum anına ulaşılsa da hikâye genç kadının ölümünden sonra defnedilişinin anlatıldığı bir kesitle başlayarak yani ölümden doğuma gidilerek aslında ölüme çok yakın bulunduğu hissettirilir/düşündürülür ve böylece ölüm olgusu hikâyenin merkezine yerleştirilmiş olur.

"Ayna Hikâyesi" Adlı Kısa Öyküde Ölüm Olgusu

İnsan, varlığını anlamlandırmak ve bütünlemek gayreti içerisinde. Dinamik bir oluş süreci olan hayat, ruhsal ve bedensel etkinliğe olanak sağlar. Başka bir deyişle hayat, "var olmak için kendine koyduğu hedeflere uygun bir ruh geliştirmesi için insana verilmiş süreden başka bir şey değildir" (Tarkovski, 2000, s. 64). Hayatın karşısında duran ölüm ise dünyanın mekânsal ve zamansal boyutundan ayrılmayı temsil etmektedir. Almanca "Tod", İngilizcede "death", Fransızca "mort", Arapça "mevt" kelimeleriyle ifade edilen ölüm kavramı, dilimizde genel anlamıyla sona erme, ortadan kalkma, yok olma, gibi anlamlara gelmektedir (Yıldız, 2006, s. 2). TDK sözlüğünde ise ölüm kelimesi hayatın son bulması olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda kesin bir biçimde son/bitiş ifade edilirken, canlı varlıklara gönderme yapıldığı ortadadır. Kellehear ölümü; organizmadaki kritik işlevlerin kalıcı olarak durması biçiminde (Bruno, 2015, s. 84) nitelendirir. Bu nitelendirme bedensel olarak canlı olmama durumunu işaret eder. Ölüm bedensel işlevlerin durması (biyolojik olarak) ve ruhun bedenden ayrılması (dinsel olarak) olarak tanımlanmaktadır (Tarlacı, 2016, s. 40). Ontolojik açıdan bakıldığında ise, birbiriyle sıkı ilişki içerisinde olan zaman ve mekân (Heidegger,

2008, s. 391) hayatı oluşturan temel öğelerdir. Heidegger insanın aslında zamansal bir varlık olduğunu ileri sürerek zorunlu olarak bu varlığın doğum ile ölüm arasındaki hareketinin; şimdinin, geçmişin ve geleceğin karşılıklı uzanmasını ve açılmasını içerdiğini belirtir. Doğum ile ölüm arasındaki hayat, zaman içinde meydana gelen bir dizi olayın bir araya gelmesinden oluşur (Heidegger, 2008, s. 396-397). Dolayısıyla insan varoluşsal bir boyut kazanabilmek için, belirli bir yapılanma etrafında kurulan hayatı değerlendirme, yorumlama ve anlamlandırma sorumluluğuna sahip olmalıdır.

Ölümle yaşamın birlikteliğini ortaya koyan en güzel yaklaşım "yaşamın ölümden alınmış kısa vadeli bir borç" (Göka, 2009, s. 22) olduğudur. İnsanlığın varoluşundan beri hem merak konusu hem de kendisinden korkulan bir olay olan ölüm, bütün canlıların karşılaşacağı kaçınılmaz sonudur. Canlılar içerisinde öleceğini bilerek yaşayan tek varlık da insandır. Bu düşünce Paskal'ın "sadece insan öleceğini bilir" (Kellehear, 2015, s. 23) cümlesiyle daha net bir biçimde dile getirilebilir. Bunun yanında Backer, "Düşünemeyen hayvanların ölüm bilincine sahip olmadığını, hatta günün bile ayırımına varamayacaklarını söylerken sadece insanlar ölümü bilir" (Kellehear, 2015, s. 24) diyerek ölümün insan gibi düşünme yetisine sahip canlılar tarafından bilinebileceğini vurgulamaktadır. Genel anlamda son olarak nitelendirilen ölüm tüm canlı varlıkları kapsayan kaçınılmaz sonudur. Yine aynı şekilde bu konuda Voltaire, "İnsan ırkı ölmesi gerektiğini bilen tek ırktır ve bunu sadece tecrübe yoluyla bilir. Yalnız yetmiş ve ıssız bir adaya götürülmüş olan bir çocuk ölüm hakkında bir kedi ya da bir bitkiyle aynı fikre sahiptir" (Kellehear, 2015, s. 23) der. İnsan, yaşamaya başladığı andan itibaren ölümüne doğru yol alır. Bu doğrultuda Schopenhauer ölümün yaşamla birlikte geldiğini ve kaçınılmaz olduğunu "Aldığımız her nefes bizi sürekli etkisi altında olduğumuz ölüme doğru çeker [...] Nihai zafer ölümün olacaktır, çünkü doğumla birlikte ölüm bizim kaderimiz olmuştur ve avını yutmadan önce onunla kısa bir süre için oynar." (Göka, 2009, s. 20) cümleleri ile ortaya koyar.

"İnsan iradesinde ve kontrolünde olmayan iki şeyden birisi ölümdür, diğeri de doğumdur" (2016, s. 71) diyen Tarlacı insanın, doğacağı zamanı, cinsiyetini, ailesini seçemediğini, nasıl kendi istemi dışında dünyaya geliyorsa ölümün de aynı şekilde irade dışı gerçekleşeceğini vurgular. Özkan, "Her insan bir gün öleceğini bilir; ama nerede, nasıl ve ne zaman? Bunu bilemez" (2017, s. 16) diyerek ölüm zamanının belirsiz olduğunu anlatmak ister.

Tarihin başlangıcından günümüze kadar ölümü anlamaya çalışan insanlar, ona farklı anlamlar yükleyerek hayat felsefelerini oluşturur. Düşünürler sahip oldukları dünya görüşlerine göre tutum geliştirerek, eserlerinde ölüm konusunu ele alır. Ölüm söz konusu olduğunda insanın aklına gelen sorular farklı farklı olduğu gibi, ölümü kendisine konu edinen disiplinlerin de bu sorulara bulmaya çalıştığı cevapların farklı olduğu görülür. Ölümün insan üzerinde derin etki bırakmasından ötürü, özellikle edebiyatçıların ölüm konulu eserler kaleme aldıkları görülmektedir.

Ölüm konusu, somut gerçeklik düzleminde tek bir durumu yani dünyadan ayrılmayı, artık var olmamayı, yok olma durumunu işaret eder. Buna rağmen edebiyatın gerçek hayatta yer alan olguların her okunuşta yeni boyutlar kazanmasına imkân veren kurgusal zemininde, ölüm konusu çeşitli/farklı şekillerde algılamaya/yorumlamaya olanak tanır (Daemmrich & Daemmrich, 1995, s. 347). Ele aldığımız bu öyküde de ön planda olan ölüm, genç kadının bebeğini aldırarak zorunda kaldıktan sonra hastalanmasıyla gelen ölümdür.

Öykünün giriş bölümünde ismi verilmeyen ana figürün mezarı açık; defin töreni gerçekleştirilmektedir. Söz konusu sahnede ana figür rahibin defin için dua etmesini engellemeyi arzulası da buna engel olamaz. Tam bu sırada öykünün sen-anlatıcısı ana figüre, rahibi kastederek şöyle seslenir: “Bırak konuşsun! [...]. Ses çıkarmazsan, başlayıp başlamadığını sonunda bilemeyecek. Bilmediği için de, taşıyıcılara işareti veriyor. Taşıyıcılar fazla sormuyorlar, tabutunu gene yukarı çıkarıyorlar (Aichinger, 1993, s. 9). Başta bilindik ve alışlagelmiş düzene göre düşünen ana figür, duanın bitiminde mezara konulacağını ve üstünün kapatılarak her şeyin sonlanacağını sanır. Ancak bu konudaki endişesi, sen-anlatıcının “bırak konuşsun” ifadesiyle dağılır ve alışılmışın dışında bir gerçeklik boyutuyla olayların akışı tersine döner. Genç kadın mezardan çıkarılır ve o andan itibaren, ölümler sanki bir aynada hayatını yeniden yaşıyormuş gibi genç kadının hayata bakışı tersine çevrilir. Zaman ve hayat hikâyesi geriye doğru akmaya başlar. Kadının hayatındaki önemli anları; kilisedeki cenaze törenini, cenaze arabası içinde hastaneye gidişini, evindeki hasta yatağını, erkek arkadaşıyla birlikte giderek bebeğini aldırarak zorunda kaldığı sahneyi, erkek arkadaşıyla birlikte oluşunu, tanıştıkları sahneyi, genç kadının okul yıllarını ve çocukluğunu, annesinin ölümünü, bebekliğini ve öykünün sonunda dünyaya gözlerini açtığı anı, hayatın normal seyrinin tersinde bir akış içerisinde okuruz.

Öykünün, defin töreniyle başlaması ve genç kadının yaşamının geriye doğru akan seyri ilk anda okuru şaşırtır. Defin töreni esnasında, genç kadının geride bıraktığı yaşamına/geçmişine son kez yolculuk yapması, genç kadının ölümünün gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda ikilem yaratır. Ancak defin töreni sona ermeden genç kadının mezardan çıkarılması ve öykünün sonraki kesitlerinde zaman zaman araya giren üçüncü şahısların söyledikleri, defin sahnesine rağmen ölümünün henüz gerçekleşmediğine ve anlatı süresince genç kadının ölüm döşeginde olduğuna işaret etmektedir (Yayan, 2020, s. 47). Bu durum, ölümünün hemen öncesinde genç kadının geçmişine giderek, sona ermekte olan hayatı üzerine bir sorgulama gerçekleştirdiği ihtimalini akla getirir. Öyküde genç kadına hitap eden sen anlatıcı, ölümün kıyısında olan kadının kendine seslenişi olarak görülüp algılanırsa, genç kadının ölüme çok yakın bir noktada onu tecrübe ettiği ve onun farkındalığına erdiği söylenebilir. Tüm öykü boyunca genç kadının geçmişine giderek hayatını sorguladığını ya da bu öyküde ölümün böyle bir sorgulamaya aracılık ettiğini belirtmek olanaklıdır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, ölümün böyle bir sorgulama için temel oluşturması hem edebiyat hem de felsefe disiplininin bakış açısına göre alışlagelmiş bir durum olarak görülmektedir. "Edebi eserlerde kullanılan en etkili yöntemlerden biri de ölüm anının işlendiği metinler oluşturulmasıdır. Varlıktan hiçliğe geçiş yoğun duyguların ve dramatik çözümlerin ortaya çıkmasına vesile olur. Ölüm anı tüm geçmiş yaşantıyı kesip atar. Geriye yalnızca şimdiki zaman kalır. Ölümün kesinliği, insana kendisi üzerine düşünmesi noktasında geçmiş yaşantısına beklenmedik şekilde ışık tutan geniş bir perspektif kazandırır" (1995, s. 348) diyen Horst ve Ingrid Daemrich edebi bir motif olan ölüm konusundaki düşüncelerini dile getirmiş olurlar. Felsefi bakış açısından ölüm olgusunu ele alan Hentsch ise "geçmişte olan her şeyi ifşa eden mutlak hakikat anı, kaçınılmaz gelişle hayatımızı aydınlatan son hesaplaşma" (2010, s. 9) olarak ölümden bahseder. Ölümün gelmesiyle hayatın üzerine ışık vurması ne anlama gelir? Bu soruya verilecek yanıt açıktır; dünya üzerindeki varlığın sona ermesi anlamına gelen ölümün sonrasında ne olacağına dair belirsizlik ya da tüm varlığa dair hakikat/geçmiş aydınlatılacaktır. İnsan, ölüme yaklaştığı an ya da ölüm anında geçmiş yaşamını, eylemlerini ve seçimlerini bir film şeridi gibi gözünün önünden geçirerek bir kanıda bulunur. Bu öyküde de ölüm döşeginde ecelini bekleyen ana figürün benzer bir tecrübeye sahip olduğu görülebilir. Öyküde ana figürün perspektifinden, yaşadıklarından pişmanlık duyduğu ve hatta onların değiştirilebilmesi umulan anlar olduğu anlaşılır. Tam da bu noktada genç kadının ölümüyle yüzleşmesinin, öyküde kendi ölümüyle yüzleşme anı olarak işlendiği görülebilir.

Zamanın aslı bilinmez kalmakla birlikte, fanilerin tecrübe ettiğine göre zaman geçmişten geleceğe yani ileriye doğru akmaktadır. Ölümü sorgularken varoluşçu Felsefe'nin, özellikle de Karl Jaspers ve Martin Heidegger'in, görüşlerini temel alan Schopenhauer (2016, s. 11), ölümden gelecek bir zamanda insan hayatında gerçekleşmesi kesin olan bir olgu olarak bahseder ve Heidegger'in zaman üzerine yaptığı çözümleme konusundaki düşüncelerini dile getirir. Geçmişin şimdiniz üzerinde bir baskı oluşturduğunu, geleceğimiz üzerinde de özgürleştirici bir işlevi olduğunu belirterek, zamanın, tecrübe edilmiş zaman dilimi olarak şimdinin bir parçası gibi anlaşılırsa özgürleştirici olabildiğini (2016, s. 25) ifade eder. Öyküde ölümün kıyısında olan, şimdiki zamanına tanıklık ettiğimiz ana figür geçmişine bakar. Yaşamı, kendisi için artık sonlanmış ya da sonlanmak üzere olan bir geçmişe dönüşmüş, gelecek zamana dair olanakları ve umutları ise tükenmiştir. Buna rağmen kadının yakın geçmişinden uzak geçmişine doğru ilerleyen olaylar aktarılırken bazı kesitlerde gelecek zaman kipi kullanılması dikkat çekicidir. Olayların yakın geçmişten uzak geçmişe doğru gidilerek anlatıldığı öykü kronolojisinde, bir diğer ölüm olayı bir çocuk olarak genç kadının annesinin ölümüdür. Daha çocuk yaşta annesini kaybeden genç kadına, sen-anlatıcının "[...] çünkü yalnız başına küçük kardeşlerinle daha fazla baş edemiyecektin. Oysa şimdi annen burada." (Aichinger, 1993, s. 16) demesinden annesinin ölümüyle

kardeşlerine bakmak durumunda kaldığını anlarız. Annesinin ölümü genç kadının çocukluk çağında bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir ve öykü kronolojisine göre sonrasında annesinin hayatta olduğu ve genç kadının çocuk yaşta sorumluluk almak zorunda olmadığı zamanları getireceği için, bu ölüme olumlu bir anlam yüklediği görülebilir. Burada annesinin ölümüyle ilgili ana figürün duygularına ve tepkilerine yer verilmez. Tüm bu olanlardan annesinin ölümü karşısında ana figürün çocuk yaşta hem kendi hem de kardeşlerinin sorumluluğunu almak zorunda kalmasına, dolayısıyla üzüntüsünü de çocukluğunu da tam olarak yaşayamadığına tanık olmak mümkündür.

Sadece bilinçli bir varlık ölümü anlamlandırabilse de tek başına yaşayan bir insan için, ölüm olayı bir anlam ifade etmez. Ölümün toplumsal boyutu olan bir olay olduğu ve insanların ölümü tecrübe etmesinin kendi ölümüyle değil yakınlarından ya da çevresinden bir insanın ölümüyle gerçekleştiği söylenebilir. Levinas, “İnsan, kendi yok oluşuna tanık olamaz, bunu bilemez, ama ölme durumunun kendisinin bilinmemesi benim ölümle olan ilişkiyi oluşturur” (2014, s. 25) der. Vakitsiz gelen bir ölüm haberi ya da sevdiği bir kişinin kaybı kişide ölüm duygusunu açığa çıkarır ve kişi kendisinin de bir gün öleceğini düşünerek ölüm duygusunu içselleştirir. Ölümü sevdiği kişinin yokluğu olarak ele alan/düşünen insan bu nedenle ölümden kaygı duyar ve ondan kaçmaya çalışır. Yine Levinas’ın ifadesiyle “Başkasının ölümü, benliğimin sorumlu kimliğinde beni yaralar. Benim başkasının ölümüyle ilişki, başkasının ölümünden etkilenmem işte budur” (2014, s. 17). Levinas’ın bu görüşünü öyküde örneklendirecek ölüm olayı, kadının kendi ölümünün ve annesinin ölümünün dışında kalan, genç adamın sevgilisinin ve bebeğinin ölümüdür. Genç kadının ölümüne şahitlik eden bir yakını olarak ölümü kendi bakış açısından tecrübe eden genç adamın bu ölüm karşısındaki tutumu da öyküde önemli bir yere sahiptir. Onun tutumu yakınına kaybettikten sonra geride kalan kişinin bu durumdan etkilenişinin olumsuz bir temsilidir. Genç adamın, kadının hayatına olumsuz dokunuşu ve kadın için ideal kişi olmadığı, öyküde anlatıcı tarafından verilen ipuçlarında kendini gösterir. Erkek arkadaşının genç kadının ölümüne yaklaşımını yansıtan davranışları da anlatıcı tarafından örtük ve zaman zaman açık ifadeler kullanılarak olumsuz bir anlatım tutumuyla ortaya konulur. Cenaze töreni esnasında mezarın başında bekleyen genç adamın döktüğü gözyaşları kendisine “yağmur tarafından verilmiş” olarak aksettirilir: “[...] bir an için alnını yukarı kaldırıyor ve yağmur yanaklarının üstüne birkaç damla yaş fırlatıyor” (Aichinger, 1993, s. 9). Mezarlığa gitmeden önceki günü ile genç kadının henüz öldüğü anı anlatan kesitte genç adamın, kadının ölümü karşısındaki tutumu arasında fark vardır; Genç kadın öldükten sonraki ilk anlarda genç adam çığlık çığlığa ağlarken; “Şimdi seni yatağa yatırdılar. Çeneni gene o bezle bağladılar. Bez seni epeyce yabancılaştırıyor. Adam bağırmağa başlıyor ve kendini senin üstüne atıyor” (Aichinger, 1993, s. 11), sonrasında kayıtsızlık ifadesi olarak da yorumlanabilecek, elinde kasketini döndürürken görülür; “Genç adam ertesi gün gene geliyor. Yağmur gözlerine yaşlar koymadığı için bakışlarını boşluğa dikeyor,

kasketini parmaklarının arasında döndürüyor" (Aichinger, 1993, s. 10). Kadının kaybının ilk anlarında adamın gözyaşlarına yansıyan üzüntüsü çok geçmeden söner, mezarın başındaki genç adam kısa sürede bu durumu dışarıdan gözlerle seyreden bir yabancıya dönüşür. Bu ölümün müsebbibi olan genç adam tarafından, aralarında gönül bağı bulunan iki sevgiliden birinin ölümü söz konusu olduğunda, geride kalandan beklenen sorumlu tavrın yeterince sergilenmediği görülür. Genç adamın öyküde ölümle bir başka şekilde yüzleşmesi de henüz dünyaya gelmemiş olan bebeğinin ölümüdür. Genç kadınla vedalaşan adam onu, kürtaşı gerçekleştirecek olan yaşlı kadının evine gönderirken, yalnızca onun arkasından bakmakla yetinir. Genç adam bebeğinin gidişini de kayıtsız gözlerle ve genç kadının tabutunun başında yaptığı gibi elinde kasketini sallayarak seyrederek: "Bu haliyle onu tanıyacaksın. Son olarak tabutunun yanında kasketini çevirmiş olan adam bu, bak gene gelmiş! [...] Gözlerinde gene tek damla yaş yok yok, ona kendininkilerden ver" (Aichinger, 2014, 37). Tüm bu yaşananlar genç adamın, genç kadının ve bebeğinin ölümü karşısındaki tutumunu ortaya koyar.

Öykünün son bölümüne gelindiğinde ise, genç kadının doğum ve ölüm anının bir arada verilmesi dikkat çeker. Özel olarak sadece genç kadının doğumunun ve ölümünün anlatılmadığı, aynı zamanda onun doğumu ve ölümü üzerinden genel bir bakış açısıyla ölümün anlamının ortaya konduğu yani ölümün değerlendirildiği görülür. İnsanın dünya üzerindeki "doğum, yaşam ve ölüm"den oluşan geçici varlığının felsefi bir arka planla ele alındığına tanık olunur:

En güç olanı, konuşmayı ve yürümeyi unutmak, çaresizlik içinde kekelemek ve kundaklara sarsınlar diye yerde sürünmek. En güç olanı, tüm okşamalara katlanmak ve bunlar karşısında yalnızca seyirci kalmak. Sabırlı ol! Yakında her şey düzeler. Senin yeterince zayıf olduğun günü Tanrı bilir.

Bu senin doğduğun gün. Dünyaya geliyorsun, gözlerini açıyorsun ve keskin ışıklar karşısında gözlerini gene kapatıyorsun. Işık organlarını ısıtıyor, güneşte kıpırdıyorsun, işte geldin, yaşıyorsun. Baban yüzünü sana doğru eğiyor.

"Bitti-" diyor arkanda duranlar, "öldü!"

Sus! Bırak konuşsunlar! (Aichinger, 1993, s. 10)

Genç kadının, insanın ihtiyaçlarının karşılanması için ebeveynine ya da etrafındaki diğer insanlara muhtaç olduğu bebeklik çağındaki durumu tasvir edilir. Ancak arka planda -insanın kendi bebekliğini hatırlayamayacağı da düşünülürse- bu, aynı zamanda genç kadının ölüm döşeginde, tıpkı bebeklik çağındaki olduğu gibi, başkalarının bakımına muhtaç olduğu durumunun da tasviridir. Bir hastalıkla, yaşlılıkla ya da benzer durumlarla karşı karşıya kaldığında insan yürüyemez ve konuşamaz hale gelir ve sonunda iyice bitkinleşerek ölümle yüzleşir. Bazen bu durum kişiye öyle dayanılmaz gelebilir ki ölümle de sonuçlanacak olsa bu düşkün halin kısa sürmesi umulabilir. Bazı hallerde ölümün dahi kurtuluş yolu olarak görülebileceğini Schopenhauer şu sözlerle ifade eder: "Hayatları veya çabaları için üstesinden gelinmez engellerle karşılaşan, şifasız hastalıktan veya tesellisiz kederden mustarip herkes tabiatın rahmine geri dönüşü çoğu zaman kendilerine

tabii bir çıkış yolu olarak açılan son çare görürler” (Schopenhauer, 2016, s. 60-61). Bebeğini kaybetmenin üzüntüsüyle ağrılardan yorgun düşmüş genç kadın da böyle bir hal içerisinde ve bu halin sonlanacağı ana kadar kendisine sabır telkin eder. “Senin yeterince zayıf olduğun günü Tanrı bilir” (Aichinger, 1993, s. 16) ifadesi ise tüm çabaları boşa çıkan genç kadının ne şekilde olursa olsun acılarının dineceği günü düşünerek artık ölümünü beklediğini ve kabullendiğini gösterir. Öyküdeki genç kadın ölmek üzeredir ve bu esnada geçmişine geri döner. Bu dönüşü, geride bırakmak üzere olduğu yaşamıyla ilgili kötü tecrübelerini yeniden yaşamak ya da özlemlerle anmaktan ziyade onları değiştirip düzeltmeye yöneliktir. Fakat kadın içinde bulunduğu bu durumda geçmişine dair bir aydınlanma yaşar ve yaşadığı kısa süreli ölüme yaklaşma deneyimi gerçekten ölümle sonuçlanır. Bu da kadının en sonunda bunu kabullenmesiyle de ortaya konulan ölümün kaçınılmaz bir gerçek olduğuna yapılan vurgudur.

Öykünün sonunda, önce genç kadının doğduğu ve hemen ardından yer alan ifadede ise öldüğü dile getirilir. Bu şekilde, öncelikle genç kadının “gözlerini açıyorsun ve [...] gözlerini gene kapatıyorsun” (Aichinger, 2014, s. 16) şeklinde ifade edilen göz açıp kapama süresine sığdırılan, beklentilerinin gerçekleşmediği, tam anlamıyla yaşanmamış sayılabilecek kısa vadeli hayatına vurgu yapılır. Arka planda ise, varlığın gelip geçici ve ölümün kaçınılmaz olduğu gösterilir. “Olmak zorunda olmak ölmek zorunda olmak” (Lévinas, 2014, s. 50) ifadesiyle doğum ve ölümün birbirinden ayrılmaz olduğu anlaşılır. Schopenhauer’e göre, birbiri ardına sürekli tekrar eden bir düzen vardır. Doğum ve ölümler de doğanın devamlılığını sağlayan bu ilkenin bir parçasıdır (2016, s. 74). Dünya üzerinde kendisine ayrılan zaman dilimi içerisinde dünyada var olduktan sonra ölümle dünyadan ayrılan her bir insanın dünyadaki varlığı göz açıp kapama süresi kadar kısadır.

Sonuç

Bu çalışmada ele aldığımız kısa öyküde, genç bir kadının hayatı ve ölümü üzerinden giderek, ölüm olgusunu çeşitli açılardan ve zaman zaman felsefi bir arka planla irdelemeye çalıştık. Çok yaygın olan bir konu olsa da öykünün özgünlüğü, anlatının türünde ve Ilse Aichinger’in bireysel üslubunda yatmaktadır. Yani öykü hem ikinci tekil şahıs ağzından yazıldığı hem de genç bir kadının hayatını tersten anlattığı için sıra dışıdır. Öyküde, genç kadının erkek arkadaşıyla yaşadığı deneyimi hayal kırıklığıyla sonlanan genç kadın kürtajla bebeğinin aldırması zorunda kalır. Bu sefer de kendi ölümüyle karşı karşıya kaldığından, hayatını dolayısıyla geleceğini şekillendirmiş olan geçmiş seçimlerinden pişmanlık duyar. Bizler hayatımıza ve geleceğimize dair kararlar alırken, kaçınılmaz bir son olan ölüm hep bir kenarda bekler. Aslına bakılırsa hayatımızın bir gün sona ereceği gerçeği kararlarımızı alırken etkili olmaz. Ancak bize yakın görüldüğünde ölümün farkına varırız. Bu türden anların belirleyiciliği ise genellikle belli bir süreyle sınırlı kalır ve sonrasında yeniden gündelik koşuşturmamıza dönerek hayatımızın geçici olduğu gerçeğini bir kenara bırakırız. Ölüm üzerine en yoğun düşünülebilecek anlar ise

ancak ölümle gerçek bir yüzleşme söz konusu olduğunda yaşanır. Edebi eserler ise bu anlardaki duygu durumunun gerçekle uyumlu bir şekilde yansıtılabileceği bir zemin sağlar. Edebiyatın kurgusalılığı aracılığıyla, ele aldığımız öyküde ölümle yüz yüze olan ana figürün ruh halini gözleme olanağı buluruz. Ölüm olgusunun öyküdeki merkez noktasını öncelikle ana figürün ölümü oluşturur. Kadının ölüm gerçeğiyle yüz yüze gelmesi, şimdiye kadar yüz yüze gelmeden üzerine çok da düşünme fırsatı bulmadığı ölümün anlamını sorgulamasına neden olur. Ölümle yüzleşme anı geldiğinde bunun nasıl olabileceği edebiyat aracılığıyla gösterilmiş olur. Edebiyat burada temsilidir. Başta gelecek ile ilgili hayaller kuran ana figür sonunda kendi hastalığı ve ölümüyle yüz yüze gelir. Kurtuluş yolu olarak, geçmişine doğru giderek kendisine bir gelecek yaratmak ister. Öyküde, genç kadının kendi ölümü karşısındaki tutumu bu şekilde yer alırken, ölümü bizzat tecrübe etmeyen, yalnızca dışarıdan gözlemleyen bir insan konumunda yer alan, kadının erkek arkadaşının ise bu ölüm karşısında kayıtsız kaldığı görülür. Kendimiz dışındaki birinin ölümünü üzüntüyle karşılamak ancak o kişiye gerçek anlamda değer vermekle mümkündür. Genç kadına karşı kayıtsız tutum takınan adamın kadına değer vermediği görülebilir. Bir anne olarak genç kadının bebeğinin kaybı karşısında acı çektiği ve bu ölümü derinden hissettiği görülürken, bebeğin babası olmasına rağmen genç adam için bu ölümün bir anlam ifade etmediği ve adamın duyarsız kaldığı dikkat çeker. Genç kadının annesinin ölümü ise ona çocuk yaştaki hayatında yeni sorumluluklar getirecek bir durum olarak yer alır. Ana figürün, ölümünün eşliğinde yaşadığı bir aydınlanma anıyla başlayan öyküde, edebiyatın kurgusal imkânları araç kılınarak ölüm döşegindeki ana figür için ikinci bir gelecek yaratılmaya ve böylece ölüm gerçeği aşılmaya çalışılır. Ancak öykünün sonunda ölümün gerçekliği kabullenilir ve ana figür hayata gözlerini kapar. Genç kadının öldüğü ifadesinin arkasından gelen ve öykünün kapanış cümlesi olan "Sus! Bırak konuşunlar!" (Aichinger, 2014, s. 41) cümlesi ise ölümün sonrası için de umudun devam ettirildiğine ve ölümün sonrasında uzanan ebedi hayata vurgu niteliğindedir. Ölümler bir aynada sanki hayatını yeniden yaşıyormuş gibi genç kadının hayata bakışı tersine çevrildiği ve burada ölümün rahme geri dönüş olarak verildiği belirtilebilir. Dolayısıyla ölüm burada son değil, başlangıç olarak, doğum saati de ölüm saati olarak anlaşılabilir.

Kaynakça

- Aytaç, G. (1994). *Çağdaş Alman Edebiyatı*. Gündoğan Yayınları.
- Brauneck, M. & Beck, W. (Hg.) (1995). *Autorenlexikon deutschsprachiger Literatur des 20. Jahrhunderts*. Rowohlt Taschenbuch Verlag.
- Daemmrich, H. S. & Daemmrich, I. G. (1995). *Themen und Motive in der Literatur*. Francke Verlag.
- Göka, E. (2009). *Ölme: Ölümün ve geride kalanların psikolojisi*. Timaş Yayınları.
- Heidegger, M. (2008). *Varlık ve zaman*. Çev. K. H. Ökten. Agora Kitaplığı.

- Hentsch, T. (2010). *Hakikat ya da ölüm. Batı anlatı geleneğinde ölümsüzlük arayışı*. Çev. B. Baş. İz Yayıncılık.
- Aichinger, I. (1993). *Ayna Öyküsü. Almanca'dan öyküler. Çağdaş yazarlardan seçmeler*. (Ed. A. Gelen. Yapı Kredi Yayınları.
- Kellehaer, A. (2015). *Ölümün toplumsal tarihi*. Çev. T. Kılınç. Phoenix Yayınevi.
- Levinas, E. (2014). *Ölüm ve zaman*. Çev. N. Başer. Ayrıntı Yayınları.
- Marie-Aurélié B. (2015). "Ölmekte olan insan: Biyotiptan bir görüş" *Ölme üzerine bir inceleme: Bireysel bütünlük, bedensel çöküş, ruhsal dönüşüm*. Ed. A. Kellehear. Çev. B. Zeren. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Meid, V. (2006). *Metzler Chronik Literatur. Werke deutschsprachiger Autoren*. Verlag J. B. Metzler.
- Özkan, S. (2017). *Ölüm felsefesi: Mısırdan, Upanişadlar'da, Budizmde ve Hristiyanlıkta*. Ötüken Yayınları.
- Schopenhauer, A. (2016). *Ölümün anlamı*. Say Yayınları.
- Stein, P. & Stein, H. (2008). *Chronik der deutschen Literatur. Daten, Texte, Kontexte*. Alfred Kröner Verlag.
- Tarkovski, A. (2000). *Mühürlenmiş zaman*. Çev. F. Ant. Afa Yayınları.
- Tarlacı, S. (2016). *Ölüm 'Sözlük*. Tuti Kitap.
- Yayan, D. (2020). Ölüm gerçeğini çok yönlü işleyen bir eser: Ilse Aichinger'in "Ayna Öyküsü" adlı hikâyesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*. 13 (75), 45-53.
- Yıldız, M. (2006). *Ölüm kaygısı ve dindarlık*. İz Yayıncılık.

Çatışma beyanı: Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

15. Yy. – 19. Yy. Osmanlı Dönemi Kütahya Çinileri

Hadiye KILIÇ*

Özet

Kütahya, Türk çini ve seramik sanatında önemli bir yere sahiptir. Kütahya çiniciliği her devir farklı bir seyir izlemiştir. 15. yy. ve 19. yy. arası Kütahya çiniciliğinin en önemli dönemleridir. 14. yy. sonlarında çamur ve sır yapısı ile Selçuklu dönemi karakterini yansıtmakta, 15.yy'da ise Erken Osmanlı etkisi görülmektedir. Desenlerde lacivert, mor gibi renklerin ağırlıklı kullanımı ile üretilen çinilerin yanı sıra mavi-beyaz adı verilen ve İznik Çini üretimleri ile özdeşleşen çinilerin Kütahya'da da üretilmiş olduğuna dair örnekler bulunmaktadır. 16.yy'da ise bu grup ürünlerin yanında çok renkli ve yerel kompozisyonlara sahip, günlük kullanıma yönelik seramiklerin ve süs eşyalarının yapıldığı görülmektedir. Kütahya, 16. yy. ve 17. yy. arasında saray siparişlerine yetişemeyen İznik'e yardımcı olmuş ve bu sayede ikinci bir çini merkezi haline gelmiştir. 17.yy'da daha önce kullanılan form ve desenler giderek zenginleşmiş, Kütahya'nın kendine has desen özellikleri belirginleşmiştir. 19. yy. sonuna doğru çini üretiminde durgunluk devresi yaşanmış fakat Cumhuriyet döneminden sonra gelişiminde hız kazandığı görülmüştür. Kütahya çiniciliği en başta toplumsal, teknolojik değişimler ve ihtiyaçlar doğrultusunda gelişimine yön vermiştir. Günümüzde Kütahya çiniciliği, teknik donanıma sahip, endüstriyel ağırlıklı çok sayıda atölye ve işletmelerle yaşamına devam etmekteyse de kendine has üsluplarından uzaklaşmış durumdadır. Bu çalışmada Kütahya Çiniciliğinin önemli evreleri olan 15.yy. ve 19.yy. tarihleri arası incelenmiştir. Çiniler devirlere göre renk, desen ve kompozisyonları açısından değerlendirilmiş, ayrıca kullanılan çamur ve sır yapısı incelenmiştir. Günümüzde Kütahya çiniciliğinin son durumu hakkında bilgi verilmiş ve Kütahya Çiniciliğinin gelişmesi için yapılması gereken esaslar ele alınarak çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çini, Kütahya Çiniciliği, İznik Çiniciliği.

XV. Century – XIX. Century Ottoman Period Kütahya Tiles

Abstract

Kütahya has an important place in Turkish tile and ceramic art. Kütahya tile making has followed a different course in every era. The 15th century and 19th centuries are the most important periods of Kütahya tile making. The 14th century reflects the character of the Seljuk period with its mud and glaze structure. The Early Ottoman influence is seen in the 15th century. In addition to the tiles produced with the predominant use of colours such as dark blue and purple in the patterns, some examples show that the tiles called blue-white and identified with the İznik Tile productions were also produced in Kütahya. In the 16th century, besides this group of products, ceramics and ornaments for daily use with multicoloured and local compositions were made. Kütahya, in 16th century and 17th century helped İznik, which could not keep up with the palace orders, and thus became a second tile centre. In the 17th century, the forms and patterns used before were gradually enriched, and the unique pattern features of Kütahya became evident. Towards the end of the 19th century, there was a period of stagnation in tile production, but it was seen that it gained momentum in its development after the Republican period. Kütahya tile making has directed its development in line with social and technological changes and needs. Today, Kütahya tile making continues its life with many industrial-oriented workshops and businesses with technical equipment, but it has lost its unique style. In this study, the important stages of Kütahya Tile Making, 15th century and 19th century were examined between the tiles were evaluated in terms of colour, pattern, and composition according to the periods, and the clay used glaze structure. Today, information has been given about the latest situation of Kütahya tile making and solution suggestions have been tried to be presented by considering the principles that should be done for the development of Kütahya tiles.

Keywords: Tile, Kütahya Tile Making, İznik Tile Making.

* Öğr. Gör. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, İzmir / Türkiye, e-mail: hadiye.kilic@deu.edu.tr

ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-5763-3701>.

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):

Kılıç, H. (2022). 15. Yy. – 19. Yy. Osmanlı Dönemi Kütahya Çinileri. *Küllüye*, 3(1), 31-55. DOI: 10.48139/aybukulluye.1070361.

Makale Bilgisi / Article Information

Geliş / Received	Kabul / Accepted	Türü / Type	Sayfa / Page
08 Şubat 2022	29 Mart 2022	Araştırma Makalesi	31-55
08 February 2022	29 March 2022	Research Article	

Extended Abstract

In the Ottoman Empire, tiles are an integral part of life. It is one of the means of expression by which artists and masters reflect their beliefs and worldviews. İznik and Kütahya were the two significant centres in the production of tiles and ceramics in the Ottoman Period. Although İznik is at the forefront of tile art, the existence of Kütahya as a second tile centre cannot be denied. Kütahya is a city that witnessed important developments in the art of tiles and ceramics between the 15th and 19th centuries of the Ottoman Period. According to the information obtained from the sources, it is understood that the production of tiles in Kütahya started in the 15th century. Although the same form and pattern repertoire are encountered in the İznik and Kütahya tiles from the 15th century end to the 16th century, Kütahya's style was more dominant. Especially the Kütahya tiles, in which folk art felt at the folkloric level, are under the influence of carpet and textile weaving in terms of colour, pattern and composition.

According to the information written in Armenian underneath, the most well-known example of the Kütahya ceramics of the 16th century is a 17.50 cm long dark blue-white ewer made in memory of Abraham from Kütahya. The dragon-shaped handle is decorated with a fish scales motif. It is written on the ewer that it was made in the 16th century and this period is very important in terms of giving information about Kütahya tiles. In the 17th century, İznik could not keep up with the large number of tile orders requested by the palace and asked Kütahya for production support. Since the tiles of Kütahya produced mostly architectural tiles to meet these orders, there were not many items for use in this period. The first half of the 18th century is considered to be the period when there were quality samples in terms of tiles. Most of them are in various museums and private collections such as the Tiled Kiosk in İstanbul, Sèvres in France, Victoria and Albert in London and the British Museum, Athens Benaki. These ceramics draw attention with their finely shaped forms and their very elegant, colourful and lively patterns. Kütahya ceramics has a unique style with free brush strokes. As a subject, male-female figures in local clothes and sections from their lives are processed. Bird and fish motifs adorned with stylized leaves, trees, branches and flowers are quite common.

At the beginning of the 19th century, Kütahya tile making entered a period of significant stagnation, and production almost came to a standstill. Towards the end of the 19th century, a revival began in Kütahya. In this period, when the old İznik patterns were taken as an example, the masters started to produce designs inspired by İznik and Islamic patterns. Today, Kütahya tile making continues with many industrial-oriented workshops and businesses with technical equipment, but it has moved away from its unique style. This is an important issue that needs to be addressed in terms of the future of Turkish tile making. Kütahya, which has left its mark on the history of Turkish tiles for centuries, has searched for new designs and faced the danger of losing its original by breaking away from the original patterns that make it different. Kütahya tiles, whose supply and demand balance is misunderstood in terms of tourism, are in danger of degeneration. The desire to respond to every request and to meet every demand causes irreversible damage to Kütahya tiles. However, in tourism investments all over the world, there is a demand for unique and surviving local or local products. The short-term solution focuses cause problems in the long run. Traditional art should be sustainable and should not lose its originality.

In this study; the important phases of Kütahya Tile making from the 15th century to the 19th century are examined. Tiles are handled in terms of technical and aesthetic values according to the periods. It was evaluated in terms of colour, pattern and composition, and also the mud and glaze structures used were examined. Today, information about the latest situation of Kütahya tile making has been given and solutions have been tried to be presented by considering what needs to be done for the development of Kütahya tiles.

Giriş

Kütahya çinileri tüm tarihi devirler içerisinde incelediğinde, bezemelerinde yöreye has bir özgünlüğünün olduğu hissedilir. Bu özgünlüğün nedenlerini araştırmaya dayalı bu çalışmada, öncelikle çinilerde kullanılan çamur ve sır yapısı ele alınmıştır. Ayrıca renk, desen ve kompozisyon açısından değerlendirilmesi

yapılmıştır. Değerlendirmedeki çiniler, içinde bulunduğu dönem itibariyle ele alınmış ve elde edilen verilere dayanarak birtakım sonuçlara varılmıştır.

Özellikle halk sanatının folklorik düzeyde hissedildiği Kütahya çinileri, öncelikle köken açısından incelemeyi gerektirmektedir. Genelde 17.yüzyıl öncesine ait Kütahya çinilerinin renk, desen ve kompozisyon özelliklerine bakıldığında, halı ve tekstil dokuma etkisi hissedilmektedir.

Çeşitli yapılar içerisinde halı örneğinden nakledilmiş gibi duran bazı çinilerin, köklerinin çok eskilere uzandığı söylenebilir. Kütahya çinilerinin desen farklılığını oluşturan bu durum onun karakterini oluşturmakta ve bu sayede İznik çinilerinden kolaylıkla ayırt edilmektedir.

Kütahya eskiden beri halıcılıkla ünlü bir şehirdir. Önemli bir halıcılık merkezi olan Uşak, eskiden Kütahya'nın bir kazası idi. Ayrıca Manisa, Gördes gibi diğer halıcılık merkezleri de Kütahya'ya yakın yerlerdir. Yüzyıllar boyunca üretilen halılarda Kütahyalı halı ustalarının yaptığı motifler bulunmaktadır. Kütahya'nın asırlarca halı ve dokumalarda işlenmiş olan bu motifleri çini sanatını da etkilemiştir. Bu nedenlerden dolayı Kütahya çinilerinin rengi, deseni, kompozisyon kurgusu İznik'te üretilen çinilerden farklıdır. Yerel halk sanatı ile bütünleşen Kütahya çinilerinde görünen bu durumun köklerini dokuma sanatında aramak gereklidir. Oktay Aslanapa, Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri adlı kitabında:

“İznik çinilerinin on altıncı asırdan itibaren saraydan gönderilen natüralist yaprak ve çiçek üslubundaki örneklerle bağlı kalmasına mukabil(karşın) Kütahya'da üsluplarına (stylisation) temayülü(eğilimi) hâkim olmuş ve madalyonvari şekillerin mükerrer (tekrar eden) örnek halinde sıralanmasıyla tercih edilmiştir. Bu hal eski halk sanatında daima görülen bir hususiyettir. Bunların menşelerini tekstil sanatında aramak lazımdır” diyerek konuyu vurgulamaktadır (Aslanapa, 1949, s. 99).

Kütahya İli ve Kısa Tarihi

Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü'nde yer alan Kütahya 1429 km² lik yüzölçümü ile orta büyüklükte bir ildir. Kütahya Anadolu 'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Tarihi olarak Hitit, Frig, Roma, Bizans, Selçuklu, Germiyanogulları ve Osmanlı Döneminden sonra Türkiye Cumhuriyeti'ne ulaşmıştır.

Kütahya için kesin bir kuruluş tarihi verilememektedir. “Hitit metinlerinde adı geçen Assuva tarihiyle ilgili IV. Tuthaliya M.Ö. 1256–1220 yıllıklarına dayanarak M.Ö.II. binin ortalarında kurulduğu söylenmektedir” ([http://www.kutahya.gov.tr/tarihce/\[11.12.2021\]](http://www.kutahya.gov.tr/tarihce/[11.12.2021])).

İlk kez M.Ö.676 da Kimmer akınları ile karşılaşan yöre M.Ö. 7.yy.'a kadar bu baskı altında yaşamışlardır. Şehrin ismi eski kaynaklarda Kotiaion, Cotyruom ya da Cotaum olarak geçmektedir. Kotiaion birçok yolun kavşak noktasında ve bugünkü Kütahya kalesinin bulunduğu sarp tepededir. Kütahya şehrine hâkim

sarp iki kat sur içindeki iç kalenin Bizanslılar döneminde yapıldığı kabul edilmektedir” (Umar, 1993, s. 235).

“Selçuklu Dönemine gelindiğinde ise; “1078’de Anadolu Selçuklu Devletini kuran Kutalmışoğlu Süleyman Şah, aynı yıl Kütahya’yı da ele geçirmiştir. 1097’de yöre Haçlıların yağma ve yıkımına uğramıştır. Haçlılar daha önceki bir anlaşma gereği aldıkları yerleri Bizans’a bırakmışlardır. 1182 ‘de II. Kılıç Aslan, 1233’te Alaaddin Keykubat, yönetiminden sonra, 1277’de III. Gıyasettin Keyhüsrev Kütahya yöresini Germiyanogulları’na vermiştir. Germiyanoglu I. Yakup Bey 1300 yıllarında Anadolu Selçuklularından ayrılarak merkezi Kütahya olmak üzere Germiyan Beyliğini kurmuştur. Germiyan Beyliği 1300 yılından 1340 yılına kadar I. Yakup Bey idaresinde kalmıştır. Bu dönem Germiyan Beyliğinin en parlak dönemi olmuştur. 1451 yılında Anadolu Beylerbeyi İshak Paşa, Eyalet merkezini Kütahya’ya taşımıştır. Kütahya’nın Eyalet merkezi olması nedeni ile Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman dönemlerinde önemli roller oynamıştır. Bu dönemde Anadolu tarafına yapılacak askeri seferlerde Kütahya önemli bir toplanma ve uğrak yeri olmuştur. 1848 devrimleri olarak Avrupa’da bilinen hareketler sonucu Macar Milli hareketi kahramanlarının Osmanlı Devleti’ne sığınması ve mültecilerin Kütahya’ya yerleştirilmeleri, Kütahya’nın Avrupa ve Milletlerarası siyasette adı geçen bir yer olmasını sağlamıştır. Millî Mücadele yıllarında Kütahya’da Kuvayı Milliye teşkilatı kurulmuş ve faaliyete geçmiştir. Kütahya Yunan işgalinde bir yıl kadar kalmış 26 Ağustos 1922 tarihinde başlayan Büyük Taarruzla geri çekilmeye başlayan Yunan kuvvetleri 30 Ağustos 1922 tarihinde Kütahya’dan çekilmişlerdir” (Yurt Ansiklopedisi, 1983, s. 52671; Şahin, 1994, s. 4).

Kütahya’ya tarihsel açıdan bakıldığında 1453’te Osmanlılar İstanbul’u fethettikten sonra Anadolu Beylerbeyliğinin merkezi Ankara’dan Kütahya’ya geçmiştir. Bu tarihten sonra kentin ayrı bir önem kazandığı görülür. Büyüyen ve önemi artan kentin kozmopolit karakteri de belirginleşmiş ve çok çeşitli grupları kendine çekmeye başlamıştır.

Kütahya, maden yatakları açısından zengin bir ildir. Bu nedenle tarihin her döneminde ilgi görmüştür. Topraklarında kurşun, bor, gümüş, magnezit, antimon, demir, mermer linyit ve kil içeren birçok maden yatağı bulunmaktadır. Yeraltı zenginliği sayesinde geniş ticaret yolları açılarak, hızla gelişmesini sağlamıştır. Bu madenlerin birçoğu Kütahya çini üretiminde hammadde olarak kullanılmış, hatta İznik çini üretimlerinde kullanılan hammadde temininin bir kısmı da Kütahya’dan sağlamıştır.

Devirlere Göre Kütahya Çinileri ve Özellikleri

Kütahya çini motiflerine köken olarak bakıldığında, özünde kumaş, halı-kilim motiflerinden etkilenerek kendine has bir gelenek oluşturduğu söylenebilir. Fakat bu motif geleneğinin bazı dönemlerde, köken aynı kalsa bile bazı etkenlerle bir takım değişime uğradığı görülmektedir.

15. Yüzyıl Kütahya Çinileri

15.yy. Kütahya çiniciliği hakkında detaylı bir çalışma olmamasına rağmen, Kütahya ve çevresinde yapılan kazılardan elde edilen az sayıdaki buluntular sayesinde bazı bilgilere ulaşılmıştır. Ayrıca Carswell ve Dowset'in araştırmalarına göre "Kütahya'da Meryem Ana kilisesine ait vakfiye defterinin 1444/45 ve 1585/86 tarihli kayıtlarında iki çini ustasının adı geçer" (Bilgi 2006: 11). Bu bilgilerden Kütahya'da çini üretiminin 15. yüzyılda başladığı anlaşılmaktadır.

1979 yılında Kütahya'da P.T.T. kanal kazısı sonucu ele geçirilen ve 15.yüzyıla işaret eden üçayaklar, yarı mamul örnekler, birçok sırlı ve sırsız seramik parçaları bulunmuştur. Bununla birlikte İznik'e has olduğu bilinen ve "Milet İşi" adı verilen seramik parçalarının da bu kazıda bulunması, Kütahya'nın İznik'ten sonraki ikinci bir çini merkezi olarak varlığını ortaya koyduğunu açıkça göstermektedir (Bkz. Görsel, 1).

Görsel: 1- 15.yy. sonu 16.yy. başı olduğu düşünülen mavi- beyaz kırık seramik parçalar. (Carswell, 1991, s. 51, Fotoğraf: Faruk Şahin).

Kullanılan renkler kobalt mavisi, firuze, mangan moru ve siyah olup İznik çinilerine benzemekte fakat daha koyu tonlarda olduğu görülmektedir. Koyu tonlu renk kullanımı Anadolu Selçuklu çinilerinde görülen renk anlayışına bağlanabilir. Bunlardan koyu kobalt mavisi en çok kullanılan renktir. Sırları İznik'ten daha ince ve parlaktır. Hafif sır çatlakları bulunmaktadır.

Son zamanlarda Erken dönem İznik çini bünyeleri üzerinde yapılan analizlerde, bunların beyaz fritli, sert bir çamur yapısına sahip olduğunu göstermektedir. İznik ve Kütahya'da yapılan kazı sonuçlarına göre, her iki şehrin çini yapıları karşılaştırıldığında 15. yüzyıl sonraları ile 16. yüzyıl başlarında beyaz çamurlu, dekorlu seramiklerin üretiminin İznik'le aynı dönemde başladığını ortaya koymuştur. Bu dönemde Kütahya ve İznik aynı çamur yapısını kullanmakla beraber, ayrıca aynı biçim ve desen repertuarlarını kullandıkları görülmektedir.

Bu dönemde sır altı tekniğindeki mavi-beyaz çinilere, ayrıca mangan moru ve sarı renk de eklenmiştir. Kütahya'nın ünlü sarı rengine ilk defa bu dönemde rastlanmaktadır. İznik'in çok renkli döneme geçişi olarak değerlendirilen

dönemlerde aynı zamanda Kütahya’da da çok renkli çinilere geçiş yapıldığı izlenmektedir.

16. Yüzyıl Kütahya Çinileri

15. yy. sonu- 16. yy. başı Kütahya çinilerinde mavi- beyaz estetiği hakimdir. Kazılardan elde edilen seramik parçalarında açıkça görüldüğü üzere (Bkz. Görsel: 1), bu dönemlerde İznik ve Kütahya çiniciliğinde aynı biçim ve desen repertuarına rastlanmakla beraber, Kütahya’nın kendi tarzı daha ağırlıktadır. İznik’te kullanılan kobalt mavisinin yerine koyu lacivert rengin hâkim olması ve genelde serbest tahrirlerle İznik çinilerinde görülmeyen çeşitli bitkisel motiflerle her zaman farklı bir desen anlayışı bulunmaktadır.

16. yüzyıla ait Kütahya seramiklerinin en tanınmış örneği, altında Ermenice yazılmış bilgiye göre Kütahyalı Abraham'ın anısına yapılmış 17,50 cm boyunda küçük bir ibriktir. Lacivert- beyaz olan ibriğin bezemelerinde hatayi ve rumiler bir arada kullanılmıştır. İbriğin bilezik kısmında iki iplik bordür içinde penç motifi vardır. Ejderha biçimindeki kulp, balık pulları motifi ile bezenmiştir. İbriğin üzerinde 16. yüzyıl yapımı olduğu yazmaktadır ve Kütahya çinileri hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir.

Görsel: 2- Kütahyalı Abraham'ın anısına yapılmış lacivert-beyaz ibrik, İngiltere British Museum, Godman Koleksiyonu, 1510 (Bilgi, 2006, s. 12).

Aynı koleksiyonda üzeri Haliç İşi bezemeli boyun kısmı kırık bir şişe bulunmaktadır. Üzerindeki bilgilere göre 1529 yılında yapılmıştır. “Piskopos Der Mardiros tarafından Ankara Meryem Ana Manastırı için Kütahya’ya sipariş verilmiştir” (Demirsar Arlı, 2008, s. 334).

Bu bilgilerden yola çıkılacak olursa İznik’te yapıldığı düşünülen Haliç İşi gurubu çinilerin, sadece İznik’te değil Kütahya’da da üretildiği anlaşılmaktadır.

Görsel: 3- Haliç İşi bezemeli şişe, İngiltere British Museum, Godman Koleksiyonu, 1529, (Bilgi, 2006, s. 13).

Kütahya çinilerini İznik'ten ayıran en önemli noktalardan biri, desen kurgusudur. Aşağıda ortada görülen tabakta olduğu gibi merkezde bulunan çift halkalardır. Çin menşeli olduğunu bilinen bu halkaların, Topkapı Müzesinde bolca örnekleri bulunmaktadır. Bu çift halkaların İznik üretimlerinde bulunmayıp Kütahya işlerinde yaygın kullanım alanı bulması ilginçtir. Bu durum aynı zamanda Kütahya işlerini İznik İşlerinden ayırmak için iyi bir yöntemdir.

Görsel: 4- 16.yy. Kütahya mavi-beyaz seramikler. Tabak ve küçük küp ve sürahi. Sadberk Hanım Müzesi, (Carswell, 1991, s. 52).

Sonuç itibari ile mavi- beyaz seramiklerde İznik'e destek olmuş ikinci merkez Kütahya'da bu tip seramikler yapıldığına kesin gözü ile bakılabilir. İznik üretimlerinden kolay kolay ayrılamayan bezemelerine bakıldığında, (Bkz. Görsel, 4) bu dönemlerde Kütahya'da çini üretiminin oldukça ilerlemiş olduğu söylenebilir.

17. Yüzyıl Kütahya Çinileri

Bu dönem Kütahya çini ve seramikleri konusunda mimaride kullanılan çiniler dışında kullanıma yönelik çiniler hakkında fazla bilgi yoktur. Ancak “Evliya Çelebi 1669/70’te Kütahya'ya yaptığı ziyarette 34 ayrı çini atölyesi” (Öney, 1976, s. 67) olduğunu söylemektedir. Bir şehrin çinicilik faaliyetleri için bu sayının oldukça iyi olduğu söylenebilir.

İznik’in saray tarafından üretilmesi istenen çok sayıdaki karo siparişlerine yetişemediği ve bu nedenle Kütahya’dan üretim konusunda destek istendiği düşünülmektedir. Bu nedenle Kütahyalı çinicilerin sadece bu siparişleri karşılamak amacıyla daha çok mimariye yönelik çini ürettikleri varsayılabilir.

Günümüze ulaşan belgelerden anlaşıldığı kadarıyla İznik atölyeleri 17. yüzyılda sarayın çini siparişlerini zamanında yetiştirmediğini göstermektedir. “Bu dönemde yapılan Sultan Ahmet Camii (1609- 1617) gibi büyük yapılarda, İznik ve Kütahya çinilerinin aynı yerde kullanıldıkları bilinmektedir” (Akalin & Bilgi, 1997, s. 10). 17. yüzyılda Kütahya çiniciliği ile ilgili bazı yazılı kaynaklardan yola çıkıldığında kentte çini üretiminin olduğu bilinmektedir. Bu kayıtlardan 15 Eylül 1600 tarihli bir liste bulunmaktadır. Bu listede değişik çanak çömlek türleri için saptanmış satış fiyatları gösterilmiştir.

“Salata (selita) ve tatlı (sükker) tabakları başlığı altında verilen fiyatlar şöyledir:

	Eski Fiyat	Yeni Fiyat
İznik işi	14 akçe	10 akçe
Kütahya işi	16 akçe	8 veya 7 akçe

Burada Kütahya ürünlerinin eski fiyatı İznik ürünlerinden daha pahalı, yeni ürünler ise daha ucuzdur. 1623 tarihli bir envanter listesinde ise 12 İznik parçası, 7 Çin ve 1 Kütahya tabağı kaydedilmiştir. Kütahya tabağına 500 akçe, Çin tabağına ise yalnız 150 akçe değer biçilmiş olması dikkat çekicidir” (Carswell, 1991, s. 53).

18. Yüzyıl Kütahya Çinileri

İznik çini imalatının 17. yüzyılda son bulmasından sonra, Kütahya yeni bir hız kazanmıştır. Bu dönem Kütahya'nın İznik'ten bağımsız olarak üretimini sürdürdüğü dönemdir. Özellikle kullanıma yönelik çinilerde oldukça zengin bir desen ve form çeşitliliğine kavuşmuş ve tam anlamıyla Kütahya çizgileri ile çini imalatını sürdürmüştür. Bu dönem belli başlı iki ana grup halinde incelenebilir.

“Birinci grubu oluşturan, kaliteli örneklerin 18. yüzyılın ilk yarısına ait olduğu kabul edilir. Bunların çoğunluğu, İstanbul Çinili Köşk, Fransa'da Sevr, Londra Victoria and Albert ve British Museum, Atina Benaki gibi çeşitle müzelerde ve özel koleksiyonlarda bulunan kaliteli Kütahya seramikleridir” (Öney, 1976, s. 126).

Bu seramiklerin ince şekillendirilmiş formlarının olması ile birlikte oldukça zarif, renkli ve canlı desenleri ile dikkati çeker. Genellikle küçük fincan (Bkz. Görsel, 5-6), kâse, tabak, kupa, gülabdan, ibrik, sürahi, (Bkz. Görsel, 7), matara, kandil, hokka, buhurdanlık, askı topları, limon sıkacağı (Bkz. Görsel, 8) gibi kullanıma yönelik eşyalar yapılmıştır.

Görsel: 5- 18.yy. Fincan ve tabağı (Akalin & Yılmaz Bilgi, 1997, s. 29)

Görsel: 6- 18.yy. Kâse. (Akalın & Yılmaz Bilgi, 1997, s. 34)

Görsel: 7- 18.yy. Sürahi. (Akalın & Yılmaz Bilgi, 1997, s. 83)

Görsel: 8- 18.yy. Limon sıkacağı. (Carswell, 1991, s. 101)

Kütahya seramikleri serbest fırça darbeleriyle, kendine has üsluptadır. Genellikle siyah tahrirli fakat mavi olanlarda bulunmaktadır. Bunların arasında tahrirsiz olarak çalışılan formlar da vardır. Genelde kullanılan renkler mavi, yeşilin tonları, lacivert, kırmızı, kiremit rengi, sarı, eflatun, mangan moru ve kahverengidir. Konu olarak yöresel kıyafetli kadın- erkek figürleri ve yaşantılarından kesitler işlenmiştir (Bkz. Görsel, 9-10). Stilize yaprak, ağaç, dal ve çiçeklerin süslediği, kuş, balık motifleri de oldukça yaygındır (Bkz. Görsel, 11). Firuze sır altına siyah boyalı örnekler de bulunmaktadır (Bkz. Görsel, 12).

Görsel: 9- 18.yy. Sürahi üzerinde dini kıyafetli erkek figürleri (Akalm & Yılmaz Bilgi, 1997, s. 20)

Görsel: 10- 18.yy. Milli kıyafetli kadın figürlü tabak. (Akalm & Yılmaz Bilgi, 1997, s. 75)

Görsel: 11- 18.yy. Kuş figürlü tabak. (Akalm ve Yılmaz Bilgi 1997: 87)

Görsel: 12- 18.yy. sonu. Firuze sır altına siyah boyalı kupalar. (Akalın & Yılmaz Bilgi, 1997, s. 100)

Kütahya çinileri ile İznik çinileri arasında renk ve dokularda belirgin bir farklılık vardır. Bunun temel nedenlerinden biri çamur farklılığıdır. Kütahya çinilerinde kullanılan çamurunun rengi İznik'e göre daha pembesidir. Hem çamurun yapısında hem de sırlarında kurşunoksit bulunmaktadır. Bu durum İznik çinilerinden daha farklı bir yapıya sahip olmasını sağlamıştır. Sırlarında bulunan kurşunun renk ve dokularda farklılık yaratırken, aynı zamanda Kütahya'nın kendi karakteristik çini yapısını da ortaya çıkarmıştır. Kütahya çinilerindeki kobalt ve mangan moru renkleri İznik'e göre daha koyu, parlak ve incedir. Özellikle boyanan bölgelerde gölge halinde ve beyaz olması beklenen desen boşluklarının sarımtırak görüntüsü kurşunoksitin serbest olarak kullanıldığına işaret etmektedir.

Ayrıca renklerin kararsızlığı ve tahririn dışına taşmış görüntüsü boyayı kullanım şeklinden kaynaklanabileceği gibi kurşunoksitin sıcaklık karşısındaki yüksek erime ve dağılma özelliğinden dolayı renklerin bir miktar birbirine geçmiş gibi görünmektedir (Bkz. Görsel, 13).

Bu durum renk ve dokuları açısından bakıldığında İznik ile Kütahya'nın farklılığını gösteren diğer önemli bir unsurdur.

Görsel: 13- Sırlarda sarımtırak görüntü ve renklerde dağılmaların olduğu şekerlik-18.yy. (Akalın & Yılmaz Bilgi, 1997, s. 78)

Ateş Arcasoy “Seramik Teknolojisi” adlı kitabında kurşunoksitle ilgili olarak sırlarda en çok kullanılan oksitlerden biri olan PbO in erime noktası 880°C olduğunu, sırn içinde çok iyi bir "eriticilik" görevi yaptığını ve renk veren oksitler için iyi bir çözücü olduğunu söylemektedir.

Ancak kurşun bileşikleri zehirlidir. “Gıda maddeleri için üretilen seramik kapların sırlarının içinde PbO kullanılacaksa, gerekli olan PbO hiçbir zaman sülyen (Pb₃O₄), mürdesenk (PbO) veya kurşun karbonattan (PbCO₃) alınmamalıdır. Bunların yerine, kurşun oksitin genellikle silisyum dioksitle bağlı olarak sırcalaştırılmasını önermekte ve zehirsiz olan kurşunlu sırcalar kullanılmalıdır” (Arcasoy, 1983, s. 166) demektedir.

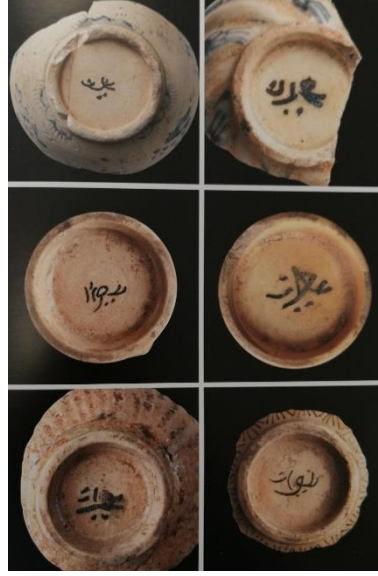
Kurşun silikat kökenli sırların kullanımında ortaya çıkan olumsuzluklardan biri sırn oluşturan camın renginin sarımtırak olmasıdır. Ateş Arcasoy bu durumu “hiçbir maddeye bağlanmadan çözünen kurşunun, sırn oluşturan camın içindeki serbest moleküllerin konsantrasyonlarından kaynaklandığını belirtmektedir (Arcasoy, 1983, s. 167).

Ateş Arcasoy istenmeyen sarı rengin giderilmesi konusunda PbO ’in kısmen SiO₂ ve B₂O₃ ile bağlanması ile PbO in bir kısmının alkaliler ile yer değiştirmesi ile eriyen sırn, istenmeyen sarımtırak görüntüsünden uzaklaştırılabileceğine dair çözüm önerisi getirmektedir (Arcasoy, 1983, s. 167).

Kütahya çinilerinde ikinci gurup olarak ele alınan Hıristiyan konulu seramiklerdir. Bu seramikler Ermeni ustalar tarafından kiliselerde kullanılmak üzere yapılmıştır. İncil ve Tevrat’tan sahnelerin bulunduğu formlarda, Ermenice yazılar, aziz figürleri, haç, melek, kerubin ve serapim motifleri ile bezenmiştir. “1669 – 70’te Kütahya’da bulunan Evliya Çelebi, 34 ayrı çini atölyesinden sadece birinin din harici konularda çalıştığını söyler” (Öney, 1976, s. 128).

Kütahyalı çiniciler 17. yüzyılda Uzak Doğu ve Avrupa porselenlerinden etkilenmişler, bunları kendi desenleri ile birleştirerek kullanmışlardır. Mavi beyaz renklerle tüm zemini kaplayan bezemelerin yanı sıra kobalt mavisi, yeşil, firuze ve toprak kırmızısının kullanıldığı çok renkli çalışmalar yaygındır. İznik’te kullanılmayan sarı renk, Kütahya’da 16.yy. da kullanıldığı ve 18.yy. da kullanılmaya devam ettiği görülmektedir. Sarı renge daha sonraları mangan moru da katılarak koyu kobalt mavisi ile Kütahya çinilerinin en belirleyici renkleri olmuşlardır.

Kütahya seramiklerinde bulunan çeşitli usta işaretleri ve imzaları ilginçtir (Bkz. Görsel, 14). Aralarında formların altında Arap harfleriyle “Sivas” yazılı bir gurup fincan bulunmaktadır. Bunlar belki Sivas’ta bir atölyede yapılmıştır veya ustası Sivastlıdır şeklinde yorumları yapılan usta ile ilgili olarak, bilinen sadece fincanların altına attığı imzasıdır.

Görsel: 14- 18.yy. Altlarında Arapça Ayvaz ve Sivaz yazılı fincanlar – Kütahya.
(Kürkman, 2005, s. 233)

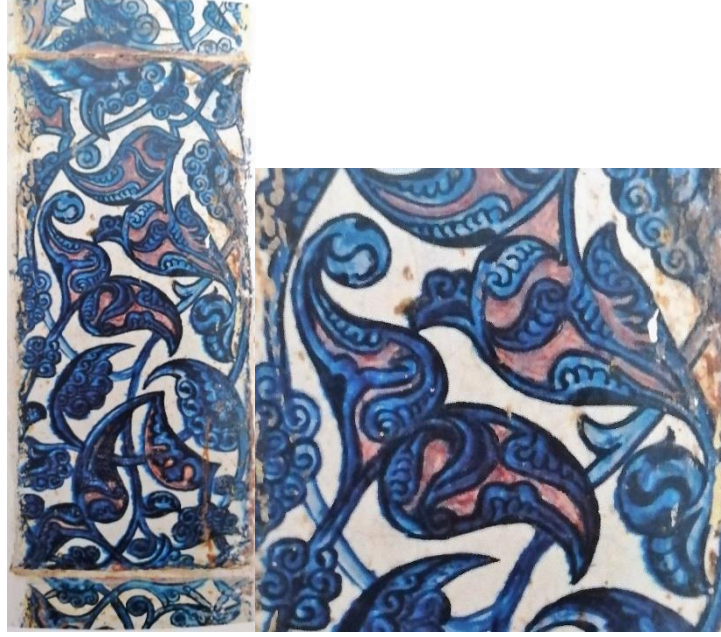
Ancak konuyla ilgili olarak bir araştırma esnasında edindiğimiz bilgilerin kayda değer olduğu düşünülmektedir. Tokatlı ustalardan biri olan Lütfü Biz ile 2005 yılında yaptığımız röportaj esnasında Sivas imzasını atan sanatçının kendisi veya bir akrabası olabileceği hakkında birtakım bilgilere ulaşılmıştır. Lütfü Biz’ in anlattıklarına göre; fincanların altına Sivas yazan ustanın, Sivas’ta Ermeni olan ustasından öğrendiklerini Tokat’a gelerek bir süre burada çalışarak devam ettirdiğini ve sonradan Kütahya’ya gittiği ve mesleğini orada sürdürdüğü bilgisi verilmiştir. Lütfü Biz on yaşlarında tanıdığı bu kişinin çok yetenekli bir sanatçı olduğunu ve isminin Binnur soy isminin Sivas olduğunu söylemiştir¹.

18. Yüzyılda Mimari Tarzda Üretilen Kütahya Çinileri

Hisar Bey Camii 15. yüzyıl (1487) yapısı olmasına rağmen 18. yüzyıla kadar birkaç onarım görmüştür. Bu onarımlar sonucunda eklenen çinilerde Kütahya’nın 15.yy. ile 18. yy. arasında yapılan çinilerin skalasını, camide bulunan 20 adet çini panoda görmek mümkündür (Bkz. Görsel, 15-16-17-18).

Bu dönemler Kütahyalı ustaların çini renklerini aradıkları bir devir olduğu caminin çinilerinden anlaşılmaktadır. Panolarda pembemsi kırmızı ile lacivertin açık tonu görülmektedir. Daha sonraları pembemsi kırmızının koyulaşarak kırmızı toprak rengine dönüşmeye başlaması, bu devirde çini ustalarının İznik’in kırmızı rengini tutturmaya çalıştıklarını göstermektedir (Bkz. Görsel: 15).

¹ Geniş bilgi için ayrıca bkz. Güvenateş Kılıç, H. (2020), Tokat Seramikleri Üretiminde Son Ustalardan: Lütfü Biz, 5. İksad International Congress on Social Sciences, s. 413.

Görsel: 15- Hisar Bey Camii panolarından detay. (Demirsar Arlı & Altun, 2008, s. 140)

Görsel: 16- Hisar Bey (Saray) Camii, 15. – 18. yüzyıl çinilerinin bir arada olduğu düşünülen, kapı üzerinde bulunan çini karolar- Kütahya-1487. (DieFledermaus-CCBY-SA4.0, <https://commons.wikimedia.org>. [05.11.2021])

Görsel: 17- Hisar Bey (Saray) Camii, Kütahya-1487. Fotoğraf: Serez, Ö. (<https://tr.foursquare.com/v/hisar-bey-saray-camii/> [08.12.2021])

Hisar Bey Camiinde bulunan çini panoların bir kısmında, beyaz zemin üzerine lacivert, yeşil ve sarı renkler kullanılarak oluşturulmuş desenler bulunmaktadır. Stilize edilmiş karanfil en bilinen motiftir (Bkz. Görsel, 18).

Görsel: 18- Hisar Bey Camiindeki stilize edilmiş karanfil motifli karo detay Hisar Bey (Saray) Camii, Kütahya-1487. Fotoğraf: Serez, Ö. (<https://tr.foursquare.com/v/hisar-bey-saray-camii/> [08.12.2021])

Bu motifin benzerlerini aynı dönemlerde İstanbul, Diyarbakır, Konya, Kayseri, Tokat gibi Anadolu'nun birçok şehrinde hem İslam yapılarında hem de Hristiyan dini yapılarında görmek mümkündür.

Konya, Çelik Mehmet Paşa Camii'nde mihrap tamamen Kütahya çinileri ile kaplıdır. Çiniler Kudüs, Surp Hagop Katedrali, Ecmiadzin Şapeli (Bkz. Görsel, 19) çinileri ile aynıdır. Beyaz zemin üzerine lacivertle işlenmiştir. Ortada rozet biçiminde yukarıdan görünen bir margerit çiçeği, bunun iki tarafında dışa doğru ters konulmuş yarım palmet motifleri vardır. Fakat burada şekiller ve köşelere konulan motifler dikkate değerdir.

Görsel: 19- Surp Hagop Katedrali, Kudüs, (Demirsar Arlı, 2007, s. 336)

Görsel:20- Konya, Çelik Mehmet Paşa Camii'nde mihrap karolarından detay
(<https://twitter.com/tarihkonya/status/> [12.12.2021])

Karo deseninde görüldüğü üzere yukarı sağda ve aşağı solda bulunan çifte kanatlarla ve yanlarından birer kanatla çevrilmiş olan melek figürü görünüşte stilize edilmiş Seraphim'den başka bir şey değildir. Altı kanatlı Seraphim ve dört kanatlı Kerubin motifleri mimari de kullanımı dışında, yumurta biçimli askı süslerinde (Bkz. Görsel, 21- 22) ve bazen de başka formlar üzerinde görülmektedir (Bkz. Görsel, 23).

Görsel: 21- 18.yy. Dört Kanatlı Kerubim motifli askı süsü (Akalın & Bilgi Yılmaz, 1997, s. 54)

Görsel: 22- Altı Kanatlı Seraphim motifli askı süsü (Akalin ve Yılmaz Bilgi 1997: 56)

Burada Serapim 'in kanatları gelişmiş güzel çizilmiş gibi görünüyor. Aynı motifin çok sık kullanıldığı ve çini ustalarının bu motifleri herhangi bir örneğe bağlı kalmadan, kendi yorumlarına göre serbest fırça darbeleriyle çizmiş oldukları anlaşılmaktadır.

Görsel: 23- 18.yy. Seraphim motifli testi (Akalin & Bilgi Yılmaz, 1997, s. 54)

Stilize Kerubim figürüne birçok camide rastlamak mümkündür. Camide tasvir yasak olduğundan bunlar şekil değiştirmiş halde ortaya çıkmışlardır. Bu figürlü çinilerde diğerleri gibi beyaz üzerine lacivert olarak işlenmiştir. Kütahya çinicileri hem camileri hem de kiliseleri çinilerle süslemişler ve bu konuda hiçbir kısıtlamaya gitmemişlerdir.

Kerubin figürlü Kütahya çinilerinin en eski örnekleri İstanbul'da Tophane'de Kırkor Lusavoriç Kilisesinde bulunmaktadır (Bkz. Görsel, 24).

“Kapısı üzerindeki Ermenice kitabeye göre kilise 1436'da inşa ettirilmiştir. Bir yangın neticesinde harap olan kilise 1733 yılında esaslı bir tamir görmüş ve nihayet 1888 tarihinde birbirinden ayrı olan üç kısım, aralarındaki duvarlar kaldırılıp yerlerine kalın dört köşe payeler konulmak suretiyle birleştirilmiştir. Çiniler ilk tamir tarihi olan 1733 yılında buraya konulmuştur. Daha sonra payeler

üzerine ve duvarların bazı yerlerine kaplanan çiniler İtalyan- Venedik çinileridir” (Aslanapa, 1981, s. 55).

Görsel: 24- İstanbul-Tophane Kirkor Lusavoriç Kilisesi (Demirsar Arlı & Altun 2007, s. 48)https://twitter.com/seda_ozen/status/802116788871950338 [08.12.2021]

Tophane Kirkor Lusavoriç Kilisesi çinileri Konya'da Çelik Mehmed Paşa Camii mihrabında ve Kayseri Ulu Camii mihrabındaki çini panolara benzemektedirler. Kütahya yapımı olan bu çini panolarda ortada bir margerit çiçeği motifi ile iki yanında ters olarak konulmuş yarım palmet motifleri ve köşelerde stilize Kerubin figürleri bunların asıl dekorunu oluşturmaktadır. Kare biçimindeki panolar bir köşede Kerubin figürleri diğer köşede tekrar margerit çiçeği motifleri ile birbirine birleştirilmişlerdir.

Aralarında mihraba konulmuş haç işareti bulunan çiniler bulunmaktadır. Bunlardan başka çinilerde lale, sümbül, karanfillerle hatayilerden ibaret üç renkli çiniler vardır. Ayrıca panolarda bulut motifi, yapraklı karanfiller görülmektedir. Birbirinden kopuk kible duvarına gelişigüzel sıralanmış bu çinilerin, ölçüye göre hazırlanmadığı ve özel sipariş üzerine yapılmayıp fazla çinilerden bir araya toplandığı anlaşılmaktadır.

“Sivas'ta Surp Nisan kilisesi, Ankara'da Surp Astuazazin kilisesi, Kayseri Surp Astuazazin kilisesinde 1719-1758 tarihleri arasında yapılmış Hıristiyan konulu çiniler işlenmiş eserler görülmektedir. Bu tarzda on sekizinci asır başlarından itibaren hemen bütün Ermeni kiliselerinin birçok memleketlerden Kütahya atölyelerine siparişler verip adeta rekabet edercesine çini talebinde bulduklarını ve bu yüzden Kütahya'da çini imalinin çok hareketlenmiş olduğunu görülmektedir” (Aslanapa, 1981, s. 57).

19. Yüzyıl Kütahya Çinileri

Kütahya çiniciliği 19. yüzyılın başlarında belirgin bir durgunluk dönemine girmiş, üretim neredeyse durma noktasına varmıştır. Bunun nedeni ülkede siyasi çalkantılar, ekonomik bozulmalar, mezhepsel çatışmalar ve misyonerlik faaliyetleridir. Özellikle Kütahya çiniciliğinde önemli bir yere sahip olan Ermeni

ustalar bu çatışmalardan etkilenmiş ve kenti terk etmişlerdir. Geriye kalan Müslüman ustalar ise tamamen işi ele alarak çini üretimine devam etmişlerdir. 19. yüzyılın sonlarına doğru Kütahya’da bir canlanma başlamıştır. Eski İznik desenlerinin örnek alındığı bu yeni dönemde, ustaların değişmiş olması ve yeni desen tarzları ile Kütahya çiniciliği artık İznik ve İslam desenlerinden esinlenen tasarımlar üretmeye başlamıştır.

“Bu dönemin en tanınmış ustası, eserlerine “Amel Mehmed Eminmin telamiz Mehmed Hilmi Kütahya...” şeklinde imza atan Hafız Mehmed Emin’dir (1872- 1922). Kütahya Hükümet Konağı (1907) ve İstanbul V. Mehmed Reşad Türbesi (1918) çinileri başta olmak üzere, (Bkz. Görsel, 25 ve 26). 16. yüzyılın İznik çini sanatına benzer eserler üretmiştir” (Akalin & Yılmaz Bilgi 1997, s. 15).

Görsel: 25- İstanbul V. Mehmed Reşad Türbesi (1918)

<https://www.eyupsultan.bel.tr/eyuppostasi/news/16/cicek-bahcesi-gibi-turbe-sultan-resad-turbesi/15043/> [13.03.2022]

Görsel: 26- 1918, İstanbul V. Mehmed Reşad Türbesi çini pano
<https://www.eyupsultan.bel.tr/eyuppostasi/news/16/cicek-bahcesi-gibi-turbe-sultan-resad-turbesi/15043/> [13.03.2022]

Sonuç

Osmanlı'da çini yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır. Sultanlar kadar halkında kullandığı eşyadır. Sanatçıların ve ustaların, inançlarını, dünya görüşlerini yansıttığı ifade araçlarından biridir.

Çini temelinde dış mimarinin tamamlayıcısı olarak ortaya çıksa da zamanla yapıların içlerinde de yerini almıştır. Fakat yapım güçlüğü ve pahalılığı nedeniyle mimaride sadece saray ve dini yapılarda kullanılmıştır. Günlük kullanım eşyası olarak ise temiz, düzgün ve dekorlu olan çiniler sarayda kullanılmış, halk ise daha özensiz olan dekorlu kaplar ya da düz sırlı seramiklerle yetinmiştir.

Kütahya çinilerine genel olarak bakıldığında sarayın kontrolünde değildir. Yani ona desen konusunda ne yapacağını söyleyen bir kuruluş yoktur. Malzeme ve pazar arayışlarını kendi çabalarıyla çözümlenmektedirler. Ustaların temininde sarayın bir etkisi bulunmamakla beraber ustalarını kendileri yetiştirip babadan oğula devretmektedirler.

Kütahya çinicileri tamamen yöreye has üslupları ve dünya görüşleri ile ilgili olarak kendilerinin oluşturduğu desen argümanlarına sahiptir. Bunu kilim ve

dokuma alışkanlıklarına bağlı olarak geliştirdikleri, desen bilgilerine göre yönlendirdikleri açık bir şekilde hissedilmektedir.

Bu durumda Kütahya çinilerinin hem üreticisi farklı hem de hitap ettiği kesim farklıdır denilebilir. Her ne kadar halk sanatı gibi hissedilse de tam anlamı ile halk sanatı olduğu söylenemez. Çünkü çanak-çömleğin dışında kalan bir üretim şeklinin olduğu açıktır. Üzerinde gerek motif inceliği gerekse motiflerin işleniş biçimlerinde ilgi çekmek isteyen bir tavır görülmektedir. Her ne kadar konular halkı ve halk sanatını yansıtsa da değişik bir zümreye sunulmuş gibidir. Yani halk-saray arasında kalan elit bir tabakaya hitap ettiği söylenebilir.

Buna karşın bir dönem İznik'le ve sarayla kurduğu bağlantı üretilme biçimi ve üretimi kimin için yaptığı konusunun net olmaması, onu tam anlamıyla hangi kesimde olduğunu görmemizi engellemektedir. Yani bir dönem hem kendi ihtiyaçlarını hem de saray için İznik'e destek amaçlı ihtiyaçlarını karşılamıştır. Bu durum Kütahya çinilerinin klasik çizgisinde birtakım değişimlere yol açtığı söylenebilir.

Kütahya'nın İznik çinilerini taklit ettiği dönemlerde bile yine de kendi çizgileri hissedilmektedir. Bunu en çok tahrir çizgilerinde görmek mümkündür. İznikli çinicilerin kullandığı fırçalar, tezhip sanatçılarının kullandığı fırça yapısı ile aynıdır. Bu nedenle tahrirleri incelikli ve özenli durmaktadır. Fakat Kütahya çinilerinde bu inceliğe rastlanmamakta ve tahrirler özensiz çizilmiş gibi düşünülmektedir. Bunun nedeni günümüzde bile çinicilerin tahrir çizerken geleneksel olarak kullandığı ve halk arasında "dımдық" denilen fırça türünün etkisinin olduğu düşünülmektedir. Dımдық fırça, yapısı gereği tahrirlerde ince ve nüanslı çizgilere izin vermemektedir.

Kütahyalı çinicilerin kullandığı farklı fırçalardan başka, bezemelerde belli bir taslağa göre hareket etmemekte yani desenlerini serbest fırça vuruşları ile çizmektedirler. Renkler İznik'ten farklı halkın sevdiği renkler, kompozisyonlar halkın bildiği, tanıdığı motiflerden oluşmaktadır. Bezemelerde zaman zaman ayrıntı olmakla beraber, genelde motif kargaşası ve motifler arasında kalan boşlukları doldurma telaşı bulunmamaktadır.

Devirlere göre Kütahya çinileri ve özelliklerine genel olarak bakıldığında; Erken dönem Kütahya çinileri hakkında detaylı bir çalışma olmamasına rağmen İznik ve Kütahya'da kazı çalışmaları sonucunda elde edilen buluntulardan anlaşıldığı üzere ve her iki şehrin çini yapıları karşılaştırıldığında 15. yüzyıl sonraları ile 16. yüzyıl başlarında aynı biçim ve desen repertuarı kullanılmakta olduğu görülmektedir. Özellikle son dönemde Kütahya'da yapılan kazılar sonucunda İznik'te üretildiği düşünülen Milet Tipi çanakların Kütahya'da bulunması ilginçtir. Bu durum 16. yüzyılda İznik ve Kütahya'nın birlikte hareket ettiğine dair kanıt olarak görülebilir.

17. yüzyılda Kütahya, İznik çiniciliğinden daha ileri bir düzeye ulaştığı bilinmektedir. Bu dönemde mimari tarza yöneldikleri görülmektedir. Kütahyalı çiniciler muhtemelen İznik'in yetiştiremediği mimari türden siparişlerini karşılamaktadırlar.

18. yüzyılın başlarında İznik çini seramik imalatının durmasından sonra, Kütahya yeni bir hız kazanmıştır. Gerek kullanım eşyaları gerekse mimari tarzdaki çinilerin yapımı eşit bir biçimde devam etmiştir. 18.yy. sonlarına doğru yavaşlama görülse de 19. yüzyılın sonlarında yeniden bir canlanma olmuştur. İznik desenlerinin örnek alındığı bir dönem başlamıştır. Kütahyalı ustalar İznik desenlerini taklit etmeleri gerektiği yerde etmiş, fakat çoğunlukla bunları yerel motiflerle birlikte kullanmayı tercih etmişlerdir.

19. yüzyıl başlarında el sanatlarında genel olarak bir gerileme izlenirken, yüzyılın sonlarına doğru çini üretiminde tekrar bir canlanma olduğu görülmektedir.

Kütahya'da son otuz yıl içinde yeniden bir oluşum yaşanmaktadır. Bunun nedenlerinden biri çini sanatına olan güvenin artmasıdır. Özellikle yurtdışı bağlantılı isteklerin olması ile turizm açısından bir gelir potansiyelinin olduğu fark edilmiştir. Diğer yandan gelişen teknoloji her çeşit çanak çömleğin üretimine imkân vermektedir. Üretim açısından hammadde temini ve pazar olanakları eskiye oranla daha elverişli hale gelmiştir. Bunun dışında Kütahya'da ve ülkemizin birçok okul ve fakültelerinde çini eğitimine önem verilmeye başlanmıştır. Bugün Kütahya çinileri akademik çalışmalarla daha bilimsel bir konumda ilerlemektedir.

Fakat tüm olumlu gelişmelere rağmen günümüzde Kütahya kendine has üslupları unutmuş, İznik desen ve formlarının taklidine devam etmektedir. Geleneksel Kütahya desenleri hemen hemen hiç yapılmamaktadır. Oysa naif ve kendine has yöresel tatları olan bu desenlerin unutulmaması gerekir. Şu an günümüzde İznik ve Kütahya arasında fark görülmemekte, aslında bu durum her iki çini merkezine zarar vermektedir. Diğer bir yandan Kütahya da çini üretimi yerine yoğun bir seramik üretimi yapılmaktadır. Üretimlerde ister çini, isterse seramik olsun Kütahya'nın kendi desenlerine yönelik çalışmalara ağırlık verilmelidir. Kütahya geçmişinde desenleri ile var olan özgün bir çini merkezidir ve bu özgünlüğünün korunarak devam ettirilmesi gereklidir.

Kütahya çinileri için, kendine has malzemeleri olan, desen anlayışları ve hitap ettikleri ile var olan, geçmişten günümüze inşili çıkışlı tüm dönemlerine rağmen günümüzde hala yaşayan “özgün” bir sanattır diyebilmek tüm umudumuzdur.

Kaynakça

- Akalın, Ş., & Yılmaz Bilgi, H. (1997). *Yadigâr-i Kütahya, Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonunda Kütahya Seramikleri*. Vehbi Koç Vakfı Suna ve İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yayını: 2.
- Arcasoy, A. (1983). *Seramik Teknolojisi*. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Anasanat Dalı Yayınları No: 1.
- Aslanapa, O. (1949). *Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Sanat Tarihi Enstitüsü, Üçler Basımevi, İstanbul.
- Aslanapa, O. (1981). “Kütahya Keramik Sanatı”. *Atatürk'ün 100. Yılına Armağan*, İstanbul.
- Bilgi, H. (2006). *Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu, Kütahya Çini ve Seramikleri*. Pera Müzesi Yayını: 2.
- Carswell, J. (1991). Sadberk Hanım Müzesi Türk Çini ve Seramikleri. *Kütahya Çini ve Seramikleri*. İstanbul.
- Demirsar, A. (2007). *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Demirsar Arlı, B., & Altun, A. (2008). *Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Osmanlı Dönemi*. Kale Grubu Kültür Yayınları.
- Kılıç Güvenateş, H. (2020). Tokat Seramikleri Üretiminde Son Ustalardan: Lütfü Biz. 5. *İksad Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*. 13-15 Mart, Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi.
- Kürkman, G. (2005). “Toprak, Ateş, Sır, Tarihsel Gelişimi, Atölyeleri ve Ustalarıyla Kütahya Çini ve Seramikleri. Suna ve İnan Kıraç Vakfı Yayını 1, İstanbul.
- Öney, G., & Çobanlı, Z. (2007). *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Öney, G. (1976). *Türk Çini Sanatı*. Binbirdirek Matbaacılık Sanayii A.Ş. Yayınları.
- Şahin, F. (1981). Kütahya- Çini- Keramik Sanatı ve Tarihinin Yeni Buluntular Açısından Değerlendirilmesi. *Sanat Tarihi Yıllığı*, Sayı: IX- X, İstanbul.
- Umar, B. (1993) “Türkiye'deki Tarihsel Adlar”. İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Yaman, Y. (1983). Kastamonu, Kırklareli, Kırşehir, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya. *Yurt Ansiklopedisi*. C. VII, ss. 735-1512, Anadolu Yayıncılık.
- <https://commons.wikimedia.org/> [05.11.2021].
- <https://tr.foursquare.com/v/hisar-bey-saray-camii/> [10.12.2021].
- <https://twitter.com/tarihkonya/status/> [12.12.2021].

https://twitter.com/seda_ozen/status/802116788871950338/ [02.02.2022].

<https://www.eyupsultan.bel.tr/tr/eyuppostasi/news/16/cicek-bahcesi-gibi-turbe-sultan-resad-turbesi/15043/> [13.03.2022].

Çatışma beyanı: Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Evrensel Temel Gelir ve Dünyada Örnek Uygulamalar

Pınar SALİH* & Süheyla ERİKLİ**

Özet

Covid-19 sürecinde virüsün yayılımını engellemeye yönelik alınan tedbirler pek çok kişinin işsiz kalmasına neden olarak gelir eşitsizliği sorununu derinleştirmiştir. Diğer yandan teknolojik gelişmelere paralel olarak mevcut işlerin yerini robot ve otomasyonun almasının toplumda refah kaybını arttıracığı öngörülmektedir. Dolayısıyla gerek pandemi gerekse teknolojik gelişmeler birçok ülkenin gündeminde temel gelir uygulamasının yeniden tartışılmasına yol açmıştır. Temel gelir en genel anlamı ile toplumdaki tüm bireylere, koşulsuz ve düzenli olarak sağlanan nakit ödemelerdir. Bu bakımdan insana yalnızca insan olmasından dolayı tanınmış bir vatandaşlık hakkı olarak nitelendirilmektedir.

Çalışmanın amacı Evrensel Temel Gelir konusunu sosyal adalet ve insan hakları bağlamında ele alarak vergi politikaları başta olmak üzere çeşitli araçların geliştirilmesi ile uygulanmasının mümkün olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Evrensel Temel Gelir uygulaması ile makro açıdan gelir adaletinin artmasının yanı sıra, mikro bağlamda bireylerin yoksulluğunun azalması ve işgücü piyasalarına erişimlerini kolaylaştıracağı vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Adalet, İnsan Hakları, Evrensel Temel Gelir, Yoksulluk, İşsizlik
Universal Basic Income and Best Practices in the World

Abstract

The measures taken to prevent the spread of the virus during the Covid-19 process have caused many people to be unemployed, deepening the problem of income inequality. On the other hand, it is predicted that the replacement of existing jobs by robots and automation in parallel with technological developments will increase the loss of welfare in society. Therefore, both the pandemic and technological developments have led to the re-discussion of basic income on the agenda of many countries. Basic income, in the most general sense, is the unconditional and regular cash payments provided to all individuals in society. In this respect, it is considered recognized citizenship right only because of being human.

The study aims to address the issue of Universal Basic Income in the context of social justice and human rights and states that it is possible to develop and implement various tools, especially tax policies. In addition, it is emphasized that the Universal Basic Income application will increase income justice in macro terms, as well as reduce the poverty of individuals in the micro context and facilitate their access to labour markets.

Keywords: Social Justice, Human Rights, Universal Basic Income, Poverty, Unemployment.

* Sorumlu yazar (Corresponding author), Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Politika Ana Bilim Dalı, Ankara / Türkiye, e-mail: pnrnsalih3506@gmail.com

ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-5817-6469>.

** Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Şereflikoçhisar Berat Cömertoğlu Meslek Yüksekokulu, Yerel Yönetimler Programı, Ankara / Türkiye, e-mail: serikli@ybu.edu.tr

ORCID : <https://orcid.org/0000-0003-1069-5777>.

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):

Erikli, S. & Salih, P. (2022). Evrensel Temel Gelir ve Dünyada Örnek Uygulamalar. *Küllüye*, 3(1), 56-73. DOI: 10.48139/aybukulluye.1056181.

Makale Bilgisi / Article Information

Geliş / Received	Kabul / Accepted	Türü / Type	Sayfa / Page
11 Ocak 2022	22 Mart 2022	Derleme Makale	56-73
11 January 2022	22 March 2022	Review Article	

Extended Abstract

The measures taken to prevent the spread of the Covid-19 virus have affected working life. In this process, there was a significant decrease in working hours and an increase in unemployment rates. On the other hand, the rapid development of technology and the widespread use of robotics and automation create important transformations in the labour market and cause concerns that it will increase unemployment rates. Unemployment and increasing income inequality with the globalization process lead to the importance of approaches to re-establish social welfare. In this context, discussions on universal basic income come to the fore as important social policy implementation.

This study aims to emphasize the importance of universal basic income in terms of ensuring human rights and social justice and to indicate that basic income can be applied through the provision of various financial resources such as tax policies. Basic income is the unconditional and regular payment of cash by the state to individuals. This is defined as a fundamental right of citizenship. The concept of universal basic income is closely related to basic income. Universal basic income is defined as a social right and includes a fair approach to social inequality. The concept of universal basic income, which is closely related to basic income, is defined as a social right and includes a fair approach to social inequality. Universal basic income practices were institutionalized in 1986 with the establishment of the Basic Income European Network/BIEN. As the basic income network became widespread in the world over the years, this institution was named the Basic Income Earth Network (BIEN) in 2004. Guy Standing, Philippe van Parijs, the founders of BIEN, are also the most important advocates of universal basic income. Universal basic income is an effective intervention method against problems such as poverty, unemployment caused by technology, and social inequality. Therefore, the universal basic income application is a system that should be offered to individuals as a right of citizenship to ensure social justice.

In this study, the most successful examples of universal basic income, Universal Basic Income Alaska Permanent Fund Dividend, Manitoba Guaranteed Annual Income, and India Pradesh Unconditional Cash Transfer applications are included. The Alaska Permanent Fund Dividend makes a positive contribution to reducing poverty and eliminating income inequality. Manitoba Guaranteed Annual Income was implemented as a social inclusion project in the face of rising poverty rates. The project provides cash transfers to poor, unemployed, elderly, and disabled individuals without the need for any income checks. India Madhya Pradesh Unconditional Cash Transfer, on the other hand, provided significant empowerment against social stigma and risks to the most disadvantaged segments of society, especially women, girls, the disabled, the elderly, and the unemployed. Pilot studies have made a significant contribution to individuals' access to economic opportunities.

The most important policy of Turkey in the fight against poverty is the social aid practices made by public institutions and organizations, local government, and non-governmental organizations. In Turkey, social assistance is applied as general assistance and non-contributory payments to the unemployed, without social security, poor, elderly, disabled, and needy individuals by the principle of the social state. In general, the fact that it consists of conditional cash transfers and is not based on individuals reduces the effectiveness of the aid. In addition, the fact that individuals in need are subject to income surveys exposes them to the risk of stigmatization. Individuals tend to unregistered employment due to the insufficient amount of social assistance. Therefore, it has a negative impact on the labour market and causes a loss in the tax revenues of the state in terms of the economy.

As a result of this study, social assistance in Turkey should be arranged in such a way as to create an opportunity to participate in social life and labour markets. The implementation of social assistance in a more centralized and regular system seems possible with a universal basic income.

With right-based and fair universal basic income support, it is possible to achieve significant developments in the level of social welfare.

Giriş

Kapitalist sistem; özel mülkiyetin, serbest piyasa rekabetinin ve üretimde kâr elde etmenin önemli olduğu ve emeğin ücretle ölçüldüğü ekonomik bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Dünya genelinde sanayi devrimi ile geçilen bu sistemle emek, alınıp satılabilen bir meta haline gelmiştir. Sanayi devriminden bu yana insanları hayatlarını sürdürülebilirlik için çalışmaya mecbur bırakan bu sisteme, küreselleşme ile artan boyutlarla ortaya çıkan işsizlik olgusunun eklenmesi, yeni yaklaşımların tartışılması ve yeni politikaların uygulanması ihtiyacını doğurmaktadır. Diğer yandan neo-liberal politikalar ile artan gelir eşitsizliği ve teknolojik gelişmeler ile birlikte mevcut işlerin yerini robotik veya otomasyona bırakması sonucu ortaya çıkan yapısal işsizlik, birçok ülkenin gündeminde temel gelir uygulamasının yer almasına yol açmıştır (Erdoğan & Akar, 2020, s. 907).

Temel gelir, toplumdaki tüm bireylere, koşulsuz ve düzenli olarak sağlanan nakit gelir anlamına gelmektedir (Standing, 2017, s. 19). Bireylerin sadece toplumun bir ferdi olmasından dolayı, haneye değil, bireye yapılan ödemelerdir. Evrensel Temel Gelir (Universal Basic Income/UBI) savunucularına göre temel gelir, vatandaşlara temel haklar gibi geri alınamaz nitelikte sağlanmalıdır. Bu durumda kişilerin temel gelirden faydalanması için herhangi bir koşul aranmaz ve kişilerin temel gelirden faydalanması için finansal durumları değişse dahi aynı ödemenin yapılmaya devam etmesi, herhangi bir davranış sorumluluğuna tabi olmamasını gerektirir (Erdoğan & Akar, 2020, s. 905). Bu bakımdan insana yalnızca insan olmasından dolayı tanınmış bir vatandaşlık hakkı olarak nitelendirilmektedir (Buğra & Keyder, 2019, s. 8). Marshall'a göre (1950) vatandaşların toplumun tam üyesi olduğu medeni bir yaşama hakkına sahip olması ve yükümlülüklerini yerine getirebilmesi olarak kavramsallaştırılan vatandaşlık, kişilerin tutumuna ya da davranışlarına bağlı değildir. Sosyal haklar kapitalist sistemde oluşan sınıf sistemine karşıdır. Dolayısıyla insanın emeğinin karşılığında elde edilen gelir piyasada sosyal sözleşme gereği pazarlık gündemi olamaz ve sosyal haklar sosyal adalete tabidir (Standing, 2014, s. 13).

Philippe van Parijs ve Guy Standing gibi iktisat düşünürlerin 1986 yılında oluşumunu sağladığı Avrupa Temel Gelir Ağı (Basic Income European Network/BIEN), Avrupa dışında da temel gelir çalışmalarına yönelik ilginin artmasıyla 2004 yılında Dünya Temel Gelir Ağı (Basic Income Earth Network/BIEN) adını almıştır (Buğra & Keyder, 2019, s. 8). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, modern refah devleti anlayışının üzerine kurulu sosyal politika uygulamaları vasıtasıyla vatandaşların barınma, beslenme, sağlık, eğitim, güvenlik ve gelirin korunması gibi temel hizmetleri sağlamayı amaçlamaktadır (Özdemir, 2010, s. 232-238). Evrensel Temel Gelir, refah devletlerinin küreselleşme ile karşı karşıya kaldığı sorunların çözümünde, gelirin devlet eliyle

yeniden dağılımı noktasında etkili bir araç olarak kullanılmaktadır (Beken, 2020, s. 181).

20. yüzyılda Milton Friedman'ın "negatif gelir vergisi" önerisine ilham veren temel gelir, Dünya Savaşları arasında İngiltere'de George Douglas Howard (C.D.H.) Cole ve James Meade gibi liberal akademisyenler tarafından oldukça tartışılmıştır (Van Parijs, 2000, October-November). İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişmiş ülkeler, yoksulluğun azaltılması ve toplumsal refahın sağlanması için vatandaşlarına sınıf ve statü ayrımı yapmaksızın eşit sosyal hizmetler sunmayı amaçlamışlardır. Bu dönemde refah devleti modelleri ile evrensel eşitlik ve sosyal dayanışma için piyasa aktörlerinin önemi ortaya koyulmuştur. Ancak refah devletlerinin ortaya çözüm olarak koymuş oldukları sosyal güvenliği esas alan uygulamaların toplumun her kesimini ele almadığı ve yoksulluğu ve sosyal dışlanmayı göz ardı ettiği belirtilmektedir (Buğra & Keyder, 2019, s. 10). Bu bağlamda Evrensel Temel Gelir, toplumu bütüncül bir şekilde ele alması ve aynı zamanda koşulsuz ve sürekli olması itibarıyla refah devletlerinin sağlamış olduğu sosyal koruma sistemlerinden farklılaşmaktadır (Beken, 2020, s. 184). Bir diğer ifade ile Evrensel Temel Gelir, tüm bireylere yönelik bir hak olarak görülmesi ve vatandaşların istedikleri yaşama erişebilmelerinde daha eşitlikçi ve adil bir yaklaşımı benimsemesi nedeniyle çok daha özgürlükçü bir anlayışa sahiptir.

Çalışmada öncelikle Evrensel Temel Gelir kavramının gelişim sürecine ve sosyal adalet ve insan hakları açısından önemine değinilmekte, ardından Evrensel Temel Gelir örnekleri olarak; Alaska Daimi Fon Temettüsü, Manitoba Garantili Yıllık Geliri: Mincome ve Hindistan Madhya Pradesh Koşulsuz Nakit Transferi uygulamalarına yer verilmektedir. Daha sonra Türkiye'de sosyal yardım uygulamaları kısaca belirtilmekte ve evrensel temel gelir uygulaması konusunda öneri sunulmaktadır.

Evrensel Temel Gelirin Tarihi

Temel gelir fikrinin ortaya atılması M.Ö. 461'de Antik Yunan dönemine kadar geriye gitmektedir. Demokratik olarak vatandaşların kentin siyasi yapısına katılım göstermesi ile elde ettikleri bir tür gelir uygulaması konusunda reformlara öncülük eden Efiates, "vatandaşlık geliri" fikrinin gerçek yaratıcısı kabul edilmektedir (Standing, 2017, s. 26).

Temel gelir fikrinin Ortaçağ dönemindeki yansımalarına bakıldığında, 1217 yılında Magna Carta ile birlikte imzalanan Orman Sözleşmesi karşımıza çıkmaktadır. 1215 yılında imzalanan Özgürlükler Sözleşmesinin bazı bölümleri çıkartılarak, bazı bölümleri genişletilerek revize edilmiş ve Orman Sözleşmesine aktarılmıştır. Daha sonra Magna Carta adını alan Özgürlükler Sözleşmesinde, temel olarak halkın geçimini sağlamak ve ihtiyaç duydukları yaşamı sürdürebilmek için ortak malların kullanım hakkının bulunduğu ifade edilmektedir. Yeniden düzenlenmiş hali ile Magna Carta'da ise dul kadınlara yiyecek, ısınma ve barınma

ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ödenmesi gereken temel bir gelir hakkından bahsedildiği görülmektedir (Standing, 2017, s. 26; Beken, 2020, s. 181).

Temel geliri yazılı olarak tasvir eden ilk kişi ise Thomas More'dır. More, 1516 yılında yazdığı "Ütopya" adlı eserinde, toplumun tüm üyelerine yapılacak bir ödemenin toplumda yoksulluktan kaynaklanan suç oranlarını azaltacağına ilişkin düşüncelerine yer vermektedir (Erdoğan & Akar, 2020, s. 907). Fransız yazar Montesquieu, 1748 yılında yazdığı "Kanunların Ruhü Üzerine" adlı kitabında, "devletin tüm vatandaşlarının temel ihtiyaçlarını karşılamakla ve vatandaşlarına iyi bir yaşam için güvence sağlamakla yükümlü olduğunu" belirtmektedir (Standing, 2017, s. 28).

Gerçek anlamda en kabul gören erken dönem temel gelir fikrinin Thomas Paine'e ait olduğu düşünülmektedir. "İnsan Hakları" kitabında "birilerinin merhametine dayalı bir sadaka niteliğinde değil, vatandaşlık hakkı olarak yapılacak nakit gelir desteğini" savunan görüşleri yer almaktadır (Paine, 2017, s. 123-127). Yine Paine'in temel gelire ilişkin dikkat çeken ifadeleri 1795 yılında kaleme aldığı "Tarımsal Adalet" yazısında görülmektedir. Paine'e göre, ortak toprağın mülkiyetinin belirli kimselerin elinde olması nedeniyle, toprak sahiplerine toprağın üretim imkânlarından mahrum kalan kesimlere karşı sorumluluk gereği yirmi bir yaşına erişen gençlere bir kereye mahsus ödenecek "reşit olma hibesi" ve elli yaş üzeri yaşlılara düzenli bir gelir ödemesi yükümlülüğü verilmelidir (Esenlikçi & Engin, 2021, s. 256).

Temel gelirin gelişimi açısından ilk dalga olarak tanımlanan grup, temel geliri sanayi devrimi kapitalizminin getirdiği olumsuz koşulların ortaya çıkardığı sorunların giderilmesine yönelik olarak savunmuşlardır. Düşünürler arasında Thomas Paine, Thomas Spence, Henry George, Charles Fourier, Joseph Charlier ve François Huet, William Morris gibi isimler yer almaktadır (Beken, 2020, s. 181). İkinci dalga savunucuları temel gelir düşüncesine I. Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda toplumsal adaletin sağlanması amacı ile yer vermişlerdir. Söz konusu isimler arasında Bertrand Russell, Mabel ve Dennis Miller, Bertram Pickard, G.D.H. Cole, Clifford H. Douglas yer almaktadır. Birinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan ekonomik çöküş ile işçilerin gelirleri ile alım güçleri arasında giderek derinleşen uçurum karşısında temel yaşam ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik üretilen malların üzerinden belirlenecek bir gelirin, toplum yararına çalışacak olan kişilere verilmesine yönelik sağlanacak bir temel gelir savunulmuştur. Ancak siyasi ortamda ücretli çalışma üzerinden gelir elde edilmesine bağlı "emek yanlısı" görüşlerin üstünlüğü ile temel gelir çalışmaları kesintiye uğramıştır (Standing, 2017, s. 29)

Temel gelir konusunda üçüncü dalga, özellikle ABD'de ortaya çıkan "yapısal" ve "teknolojik" işsizliğin oluşturduğu endişelere bağlı olarak 1960 yıllardan sonra gelişme göstermiştir. ABD Başkanı Richard Nixon tarafından

çalışan yoksullara yönelik bir çeşit “Negatif Gelir Vergisi” benzeri Aile Yardım Planı’nı içeren düzenleme sadece çalışanların desteklenmesi nedeniyle tam olarak temel geliri ifade etmese de temel gelir yolunda atılmış bir adım olarak kabul görülmüştür (Esenlikçi & Engin, 2021, s. 256). Bu dönem temel gelir benzeri gelir yoklamasına tabi bir asgari geliri savunan diğer iktisadi düşünürler arasında James Meade, Friedrich Hayek, Milton Friedman, Jan Tinbergen, James Tobin, Paul Samuelson ve Nobel Ödülü kazanmış iktisatçı Gunnar Myrdal gibi kişiler bulunmaktadır (Standing, 2017, s. 32).

Dördüncü dalga ise 1986 yılında Belçika’nın Louvain-la-Neuve kentinde yapılan bir toplantıyla Avrupa Temel Gelir Ağı’nın (Basic Income European Network/BIEN) kurulmasıyla başlamıştır (Beken, 2020, s. 181). Temel gelir çalışmalarının tekrar gündeme gelmesinin nedeni işlere yönelik güvencesizliğin ortaya çıkması, gelir eşitsizliğinin artması, işgücünün yerini robot teknolojisinin, otomasyonun ve yapay zekânın alacağına dair oluşan endişenin ciddi oranlara yükselmesidir. Günümüz 4.0 Sanayi Devrimi nedeniyle ortaya çıkan sorunlara yönelik herkese belirli bir gelir düzeyini garanti edecek “Evrensel Temel Gelir” sisteminin oluşturulması güncelliğini ve artan önemini gün geçtikçe korumaktadır. Guy Standing ve Philippe van Parijs’in kurucu üyelerinden olduğu Avrupa Temel Gelir Ağı (Basic Income European Network/BIEN) hareketinin öncüleri arasında, Claus Offe, Nobel Ödülü alan James Buchanan, Herbert Simon, Angus Deaton, Christopher Pissarides ve Joseph Stiglitz; akademisyenler Tony Atkinson ve Robert Skidelsky, Robert Reich; ekonomi habercileri Sam Brittan ve Martin Wolf yer almaktadır. Temel gelir fikrine yakın hisseden iktisatçı, akademisyen ve uzmanların savunduğu bu dalga, değişmeyen bir çizgide ilerlemeye devam etmiştir. 2007-2008 yıllarında yaşanan ekonomik krizin ardından ivme kazanan bu oluşum, teknolojik işsizlik, büyüyen eşitsizlik ve yüksek işsizlik oranlarından kaynaklanan endişeler nedeniyle temel gelir fikrini desteklemiştir. Dünyanın pek çok farklı ülkesinden üyesi bulunan BIEN’e bağlı otuz dört ağ bulunmaktadır ve temel gelir uygulamalarını yaygınlaştırmak için çalışmaktadırlar. En önemli faaliyetlerinden biri iki yılda bir düzenlenen BIEN kurultaylarıdır. (Standing, 2017, s. 32).

Geçmişten bugüne Evrensel Temel Geliri savunanlar bireysel özgürlüklerin ve ekonomik güvencenin sağlanması durumunda bireylerin yapabilirliğinin artacağını; bunun yanında yoksulluğun, toplumsal eşitsizliğin azalacağını savunmuşlardır. Bu görüşlerin aksine olumsuz yaklaşanlar ise, karşılıksız elde edilecek gelirin insanları tembelleştireceği ve iş gücüne katılım oranlarının düşmesine sebep olacağını belirtmektedirler (Esenlikçi & Engin, 2021, s. 258).

Sosyal Adalet ve İnsan Hakları Bağlamında Evrensel Temel Gelir

Standing’in “özgürlük hibesi” olarak da adlandırdığı Evrensel Temel Gelir, ırk ayrımcılığına ve daha birçok eşitsizliğe karşı çıkan bir sistemdir (Standing, 2017, s. 36). Van Parijs’e göre, sosyal adaleti sağlamanın bir aracı olarak kabul

edilen Evrensel Temel Gelir, devlet ve vatandaş arasında özgürlüğü sunan bir sözleşme niteliğindedir. Gerçek özgürlüğün toplumun üyelerinin bireyselliğini ve mülkiyet haklarını içeren iyi uygulanmış yasal haklar ve gerçek özgürlüğün sadece bireysel hakların korunması değil, bu haklara ilişkin güvencelerin getirilmesi şeklinde adalet anlayışına dayandığını ileri sürmektedir (Van Parijs, 2000, October-November).

Sosyal sigorta sistemlerine ters düşen bir sisteme sahip olan Evrensel Temel Gelir, alışıl gelmiş prim ödeme usulü ile hakların kazanıldığı sisteme de karşı çıkmaktadır. Refah devletlerin sosyal güvenlik üzerine oluşturulmuş politikaları çalışmaya gücü yetmeyen engelli, çocuk, yaşlı ve kadınlar gibi dezavantajlı kesimleri dışarıda bırakan bir yapıda ilerlemiştir. Buna ilişkin van Parijs'in işsizliğin yüksek oranlarda olduğu bir ekonomide çalışmanın da bir ayrıcalık olduğu düşüncesine yönelik "istihdam kirası" temel gelir için kaynak oluşturarak adaletin sağlanmasında rol oynayacaktır (Standing, 2017, s. 46).

Sosyal adalet konusunda akla gelen sosyal liberal John Rawls, "Bir Adalet Teorisi" adlı eserinde toplumdaki en dezavantajlı grupların ekonomik ve toplumsal eşitsizliğinin giderilmesine "Farklılık İlkesi" ile çözüm sunmaktadır. Rawls, "hakkaniyet olarak adalet" fikri ile herkesin eşit haklara sahip olmasını mümkün kılan adalet ilkelerini ortaya koymuştur. Rawls, başlangıç durumunda olan tüm bireylerin "bilgisizlik peçesi/cehalet perdesi" ardından (kendilerinin hangi gelir basamağında yer aldığını bilmeden) tercih ettikleri gelir dağılımı sisteminin adaletli olduğunu savunmaktadır (Rawls, 1999, s. 89-144). Buna ilişkin yapılan çalışmalar temel gelir için öne sürülen adaleti destekler nitelikte sonuçlanmıştır.

Temel gelir, farklı yaş gruplarında ya da kadın ve erkek arasında sosyal adaletin sağlanmasında önemli bir araç olarak görülmektedir. Yapılan sosyal yardımların çoğu haneyi temel alarak aile reisi ya da ailedeki sorumlu kişi adına yapılmaktadır. Bu durumda ailede kişilerin güç dengesi arasında dengesizlik devam etmektedir. Ailede ekonomik bağımlılığı olan kadın ya da çocuk bireylerin temel gelir ödemesi ile aile içindeki yapısal eşitsizliğinin ortadan kaldırılması ve bireysel olarak güçlendirilmesi noktasında daha adil bir yaklaşım sunmaktadır. Aynı zamanda ekonomik eşitsizliklerin bireyler arasında giderilmesi kolektif olarak toplumda eşitliğin sağlanması ile daha demokratik bir yapılaşmayı meydana getirmektedir (Standing, 2017, s. 50).

Klasik liberal ve liberteryen düşünceye sahip olanlar devletin sınırlı müdahalesi anlayışı ile bireysel özgürlüklerin herhangi bir kısıtlamaya tabi olmamasını, bir diğer ifade ile negatif özgürlüğü savunmaktadırlar. Ancak vergilendirme sisteminin bireysel özgürlükleri ihlal ettiğini iddia eden ve yeniden dağıtıma karşı çıkan liberteryenlerin aksine van Parijs, hayatta kalmak için gerekli olan temel kaynaklara erişimi olmadan bireyin kendini gerçekleştiremeyeceğini savunmaktadır. Bunun da ancak vergilendirme yolu ile finanse edilen Evrensel

Temel Gelirin bireylerin özgürlüğe ulaşmalarında bir araç olarak görülmesi ile gerçekleşeceğine inanmaktadır (Bidadanure, 2019, s. 486). Temel gelirin öncülerinden Paine'nin (1796) "Bu bir hayır değil, haktır; ödül değil, adalettir" açıklaması böyle bir gelirin koşulsuz doğasının temellerini aramayı haklı kılmaktadır. Haklar sosyal kurumlardan önce gelir ve ancak buna saygı duyulduğunda gerçekleşmektedir. Liberteryenlere göre ancak gönüllü dağıtım vardır. Ancak gönüllü dağıtım adaletin sağlanmasına belirli bir düzen getirmez. Dolayısıyla temel geliri hak olarak sağlamaya yönelik girişimleri zorunlu hale getirmektedir (Paine, 1796, s. 612-617, aktaran Van Parijs, 1992, s. 9).

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde (1948) herkesin kendisi ve ailesi için temel ihtiyaçlarını karşılayacak, refahını garanti edecek bir yaşam standardına ulaşması için sahip olduğu çalışma hakkına yer verilmektedir. Bununla birlikte bireyin dezavantajlı bir duruma düştüğü ya da kendi iradesi dışında geçim imkânlarından mahrum kaldığı halde de güvenlik hakkı bulunduğu belirtilmektedir (UDHR, md.25/1). Yine Birleşmiş Milletler'in İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve 1966 yılında kabul edilen Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ile tüm insanların hakları ve özgürlükleri kesin olarak belirtilmiştir. Ancak evrensel olan bu haklar, devletlerin ya da yönetimlerin sınırlandırmasına bağlı kalmaktadır. Anayasalarda güvence altına alınan temel hak ve özgürlükler yazılı olmaktan öteye gidememektedir. Temel gelirin anayasal güvence altına alınması eşitsizliklerin giderilmesi bakımından önemlidir. Nitekim kişilerin çalıştıkları işlerden elde ettikleri gelirleri herhangi bir ödenmemiş borcu bulunduğu takdirde devlet eliyle kesintiye uğrayabilmektedir. Temel gelirin bu noktada el koyulamaz ve geri alınamaz oluşu gerçek bir hak niteliğindedir (Standing, 2017, s. 73-74).

Harvey, beyannamede belirtilen hakların sağlanmasına yönelik gelir desteği için hedeflenen doğrudan iş yaratma programları ve gelir transferleri hakkında temel gelir ya da negatif gelir vergisi gibi alternatif uygulamaların maliyetinin karşılaştırmasını yapmıştır. Negatif gelir vergisinin geri ödeme koşulları düşünüldüğünde daha büyük maliyetli bir sosyal politika uygulaması olduğu, temel gelirin bu büyüklükte uygulanması ile yoksulluğun azaltılmasında daha olumlu sonuçlara ulaşılacağı görüşüne yer vermektedir (Harvey, 2006, s. 20-23).

Evrensel Temel Gelir, bir hak olarak vatandaşlara istemediği halde gelir elde etmek için düşük ücretli ve kendi niteliklerine uygun olmayan bir işi kabul etmeme özgürlüğü vermektedir. Elde ettiği temel gelirle küçük girişimlerde bulunma özgürlüğü ya da yetenek ve becerilerine uygun bir işte çalışmayı göze alma özgürlüğü vermektedir. Bununla beraber toplumsal cinsiyet adaletinin gerçekleşmesine önemli katkı sağlamaktadır. Kadınlara istemedikleri ama herhangi bir geliri olmadığı için sürdürmek zorunda kaldığı evliliği bitirme özgürlüğüne sahip olabileceği bir gelir desteği vermektedir. Bunun yanı sıra aile içinde düşük ücret aldığı ve çocuk bakımını karşılayamadığı için işini bırakma eğilimine giden

kadınlara yaşamını yönetme fırsatı sunmaktadır. Evrensel Temel Gelir, kadın istihdamını kayıtlı istihdama teşvik eden, eşit hak ve ücretler elde etmelerine yardımcı olan bir modeli oluşturmaktadır (Bidadanure, 2019, s. 492-494).

Dünyada Evrensel Temel Gelirin Uygulama Örnekleri

Çalışmanın bu bölümünde dünyada Evrensel Temel Gelir örnekleri olarak; Alaska Daimi Fon Temettüsü, Manitoba Garantili Yıllık Geliri: Mincome ve son olarak Hindistan Madhya Pradesh Koşulsuz Nakit Transferi uygulamalarına yer verilmektedir.

Alaska Daimi Fon Temettüsü

Alaska Daimi Fon Temettü Programı evrensel temel gelirin benzersiz bir örneği olarak değerlendirilmektedir. Alaska eyaleti ekonomisi, federal hükümet tarafından petrol gibi doğal kaynak üretimi ile yönetilmektedir. Özel mülkiyetin neredeyse çok az olduğu eyalette arazilerden sağlanan gelir üzerinden vergilerin bir kısmı kaldırılarak bir tasarruf hesabı olan Alaska Daimi Fon, eyalet anayasasına dayanak gösterilen bir değişiklik ile 1976'da kurulmuştur (Dorsett, 2020, s. 181). Kolektif servetten alınan sosyal bir kâr payı olarak düşünülen fona petrol üretiminden elde edilen gelirlerin sekizde biri aktararak oluşturulmuştur (Standing, 2017, s. 149).

Söz konusu Fon, 1970'lerden itibaren mevcut ekonomik durgunluğun atlatılmasında etkili olmuştur. Bölgede avcılık ve balıkçılık ile geçinen düşük gelirli halkın ekonomik geleceğini kontrol altına almak için önemli bir araç haline gelmiştir. Sadece ikamet şartı ile evrensel, bireysel, koşulsuz, düzenli ve nakit ödemelerinden oluşmaktadır. Anayasal koruma altına alınan fon, düşük faizli kredilerden faydalanan birçok gruba verilmiştir (Goldsmith, 2010, s. 1-24).

İşgücüne katılım oranları ve kişisel gelişim değişikliklerinde önemli fırsat alanları oluşturulmuş ve nüfusun gelir dağılımının alt kesimlerinde olan halk için yapabilirliğin artırılmasında önemli gelişmeler kaydedilmiştir ve böylece yoksulluk oranları önemli seviyede düşmüştür (Goldsmith, 2002, s. 1-17).

1982 yılından itibaren Alaska'da ikamet eden her vatandaşa bir temettü olarak ödenmeye başlanan uygulama ile evrensel temel gelir transferinin istihdam üzerinde önemli bir etkisinin bulunmadığı ancak yarı zamanlı çalışmayı arttırdığı belirlenmiştir. Diğer yandan tüketim üzerindeki etkileriyle işgücü talebini attırdığı tespit edilmiştir. Küreselleşme ile gelir eşitsizliğinin arttığı, teknolojik gelişmelerin geleneksel işleri ortadan kaldırma riski ile işsizliğin en önemli sorunlardan biri haline geldiği bir dünyada, Alaska örneği, gelir güvenliğini teşvik etmek için evrensel temel gelire artan ilgiyi göstermektedir. Aynı zamanda sosyal refah programlarının önemli bir uygulaması olarak tanımlanmaktadır (Jones & Marinescu, 2018, s. 28). Nitekim ulusal refah fonunu benimseyenlerden biri olan Peter Barnes, Alaska Daimi Fonu modelinden yola çıkarak "Sky Trust" isimli bir

fon oluşturma önerisinde bulunmuştur. Barnes'in hesaplamalarına göre, şirketler, hava, su, maden ve diğer kaynaklar gibi doğal kaynakların kullanımı doğrultusunda tabi olacakları çevre kirliliği vergisi, doğal kaynak çıkarma vergisi, finansal işlem vergisi, telif hakkı ve fikri mülkiyet lisansı vergileri gibi ödemelerden elde edilen finansal kaynakla, ABD'de yaşayan herkese yılda 5 bin dolarlık bir kâr payı sağlanabileceğini ileri sürmüştür (Standing, 2017, s.150).

Manitoba Garantili Yıllık Geliri: Mincome

1960 ile 1970 yılları arası Kanada'da birçok sosyal programın yeniden ele alındığı bir dönem olmuştur. 1970'lere kadar evrensel sağlık sigortası sistemine sahip Manitoba'da, ABD'de meydana gelen değişiklikler ile yoksulluğun boyutunun artması ve refah sınırlarında belirgin bir düşüş yaşanması sonucu yeni politikalar ele alınmak zorunda kalmıştır (Forget, 2015, s. 18-23).

“Yoksulluğa karşı savaş” ve çeşitli önerilerle ortaya çıkan gelişmeler sonucu Amerika'da ilk kez garantili gelir deneyine ilişkin çalışmalar başlatılmıştır. Manitoba Hükümeti Ed Schreyer'in başkanlığında garantili gelir projesini uygulamayı kabul etmiş, Kanada Manitoba bölgesindeki Dauphin kentinde hayata geçirilen deney, düşük gelirliler veya işsiz bireylere uygulanmıştır. Siyasi ve ekonomik iklimi etkileyeceğine dair yapılan deneyde, bireylerin gelir yoklaması gibi yıpratıcı prosedürlerle uğraşmak zorunda kalmaması faydalı sonuçlar elde edilmesini sağlamıştır. Uygulama, temel yıllık gelir ya da negatif gelir vergisini “pozitif gelir” olarak entegre etmeyi hedeflemektedir. Bu nedenle çalışmayanlara daha yüksek ödemeler, düşük gelirliler için gelirlerini artıracakları bir kısım ödeme ve nüfusun geri kalan kısmına vergi iadesi olarak üç seviyede destek uygulanmıştır. Ayrıca aile ek gelir elde etmeye başladığında evrensel gelirin faydası “vergi” oranında azaltılmaktadır. Bir diğer ifadeyle ek olarak çalışarak kazanılan her bir dolar ödenen yıllık gelirden kesilmiştir. Çalışmayı teşvik eden yapısına rağmen düşük vergi iadeleri ile daha maliyetli olduğu belirtilmiştir (Hum & Simpson, 2001, s. 78-82).

Mincome, beklendiği kadar olumlu sonuçlar çıkarmamasına rağmen, sosyal içerme anlamında aile ve refah sistemlerinin geleceğine yönelik önemli bir örnek oluşturduğu belirtilmektedir. Sosyal politikaların yoksullukla mücadelede yaşlılar ve engellileri de içine alan başarılı bir uygulaması olmuştur (Calnitsky, 2016, s. 70). Rawls'ın (1999, s. 426) “özsaygı ve kişinin kendi değeri anlamında kesin bir güven belki de en önemli şeydir” ifadesine göre damgalanmanın önlenmesi ve bireylerin iyiliğini temel aldığı için önemli bir reform olarak görülmektedir.

Hindistan Madhya Pradesh Koşulsuz Nakit Transferi

Yoksulluğun ortadan kaldırılması Hindistan'da sosyal politikaların başlangıcından bu yana kalkınma politikasının önemli bir hedefi olmuştur. Çok az çalışabilen ya da çalışamayacak durumda olan insanlar geçimlerini karşılamada zorlanmakta ve yoksulluk döngüsünün içinde sıkışıp kalmaktadır. Dul, engelli,

yaşlı ya da genç işsiz olmak, bireylerin ekonomik alanlara erişimlerini sınırlamakta ve sosyal damgalanmaya karşı savunmasız bırakmaktadır. Bu sebeple sosyal, ekonomik haklardan ve vatandaşlık haklarından mahrum oldukları ve sosyal risklere karşı savunmasız kaldıkları belirtilmektedir (Mishra & Kar, 2015, s. 2).

Hindistan’da 2009-2013 yılları arası, Serbest Meslek Sahibi Kadınlar Birliği (SEWA) aracılığı ile evrensel temel gelir uygulamaları yürütülmüştür. Finansmanı Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) tarafından sağlanmıştır (Erdoğan & Akar, 2020, s. 911).

Yoksulluğun azaltılması için uygulanan üç pilot çalışmadan birincisi için ailelere gıda yardımı ve nakit desteği olarak iki seçenek sunulmuştur. Çoğunluk halk nakit desteklere alışkın değildir ancak temel gelirden faydalananlara; beslenme, yeme alışkanlıkları, sağlık ve birikim anlamında olumlu sonuçlar vermiştir. İkinci pilot uygulama Madhya Pradesh’te yürütülmüştür. On iki köyde yapılan uygulamada düşük gelirli ailelerin gelirlerinin yüzde otuz arttığı ve tasarruf etme konusunda daha başarılı olabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Temel gelirin sonuçları genel olarak, refah düzeylerinde önemli iyileşmeler olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Engelli vatandaşlara, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik sağladığı faydalar itibarıyla sosyal adaletin artması sağlanmıştır. Ekonomik faaliyetlerin ve kalkınmanın artması ile beraber özgürleşme oranında daha fazla olumlu bir etki oluşturduğu görülmüştür (Standing, 2017, s. 222-226).

Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamaları

Kamunun sosyal nitelikli hizmetlerinin finansmanı için ayırdığı kaynak ve kaynakların büyüklüğü, devletin sosyal niteliğini belirlemektedir. Ayrıca ülkelerin sosyal harcamalarının GSYH içerisindeki payı, gelişmişlik düzeyini ortaya koyan önemli bir göstergedir (Koray, 2020, s. 73-104). Devletin Anayasal zeminde sosyal politikaları üstlenmesi “sosyal bir hukuk devleti” ilkesine dayanmaktadır. Buna bağlı olarak toplumun güçlendirilmesi ve refahının sağlanması, güçsüzlüklerin ve risklerin ortadan kaldırılması beklenmektedir (Taşçı, 2017, s. 28).

Türkiye’de yoksullukla mücadelede önemli işlevi olan sosyal yardımlar öncelikle çalışamayan ve bu nedenle sosyal güvencesi olmayan veya çok düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışanlara yönelik uygulanmaktadır. Sosyal yardımlar kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılırken, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri tarafından desteklenmektedir. Bir diğer ifade ile Türkiye’de sosyal yardımlar, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla sağlanan sosyal yardımlar ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanan Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) programı gibi programlar aracılığı ile desteklenmektedir. Sosyal politikaların kurumsallaşması ile sosyal yardımlara ayrılan pay yıllar geçtikçe artarak yoksulluğun azalmasında önemli bir dönüşümü ortaya koymuştur (Karagöl & İpek, 2018, s. 93).

Türkiye’de genel yardımlar ve primsiz ödemeler olarak uygulanan sosyal yardımlar, genel olarak çoklu mevzuatlara dayanarak yapılmaktadır. Örneğin 1976 yılında uygulamaya konulan 222 sayılı “65 Yaşını Doldurmuş, Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” ile yapılan sosyal yardımlar, engelli bireylere belirli şartlar ile aylık bağlanması ve 1986 yılında yürürlüğe giren “Sosyal Dayanışmayı ve Yardımlaşmayı Teşvik Kanunu” bu kapsamda yer almaktadır (Bulut, 2011, s. 62-63). Sosyal yardım kapsamında çerçeve bir kanun bulunmaması hak oluşturmada eksiklik meydana getirmektedir (Uyan, 2021, s. 89).

Türkiye’de genel yardımlar ve primsiz ödemeler olarak uygulanan sosyal yardımlar, genel olarak çoklu mevzuatlara dayanarak yapılmaktadır. Örneğin 1976 yılında uygulamaya konulan 222 sayılı “65 Yaşını Doldurmuş, Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” ile yapılan sosyal yardımlar, engelli bireylere belirli şartlar ile aylık bağlanması ve 1986 yılında yürürlüğe giren “Sosyal Dayanışmayı ve Yardımlaşmayı Teşvik Kanunu” bu kapsamda yer almaktadır (Bulut, 2011, s. 62-63). Sosyal yardım kapsamında çerçeve bir kanun bulunmaması hak oluşturmada eksiklik meydana getirmektedir (Uyan, 2021, s. 89).

Tablo 1’de görüleceği üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2018 yılı verilerine göre,¹ toplam sosyal yardım harcamalar 43 milyardır, sosyal yardımların Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) içindeki payı ise yüzde 1,15 olarak görülmektedir (AÇSHB, 2020, s. 136; Mülga AÇSHB, 2021, s. 148). 2019 yılına ait toplam sosyal yardım harcamaları 55 milyar, sosyal yardımların GSYH içindeki payı ise yüzde 1,24 olarak gerçekleşmiştir (Mülga AÇSHB, 2020, s. 136). Bununla beraber 2020 yılı verileri incelendiğinde, toplam sosyal yardım harcamalarına ayrılan bütçe 69 milyar, sosyal yardımların GSYH içindeki payı ise yüzde 1,42 olarak gerçekleşmiştir (Mülga AÇSHB, 2021, s. 148, bkz. Tablo-1). Türkiye’nin sosyal yardım harcamalarına ayırmış olduğu bütçe yıldan yıla artış gösteriyor olsa da, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) Dünya Sosyal Koruma Raporu’na göre Türkiye, ülke gelir seviyelerine göre yüksek-orta gelirli ülkeler grubunda yer almakta olup, bu grupta bulunan ülkelerin sosyal koruma harcamaları (GSYH payı) (%8) yüksek gelirli ülkelerin (%16.4) yarısı kadardır. Bu bakımdan Türkiye’nin Avrupa ülkelerine kıyasla geride kaldığı görülmektedir. Raporla göre, toplam nüfusta yalnızca bir sosyal koruma programından yararlanan oranı %79.8, engelli bireyler %5.6, işsizler %18.3, iş kazası geçirmiş çalışanlar %60.3, emekliler %32.3, evrensel sağlık sisteminden yararlananlar %74.0 olarak görülmektedir. Yalnızca sosyal koruma programından yararlanan yaşlıların oranı %100 olarak yer

¹ Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesi ile 2018 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birleştirilmiş, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı oluşturulmuştur. 21 Nisan 2021 yılında yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmet Bakanlığı ikiye bölünmüş, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı adıyla hizmetlerine devam etmektedir.

almaktadır. Bununla beraber çocuklar, yeni doğum yapan anneler ve dezavantajlı bireyler sosyal koruma altında görülmemektedir. Covid-19 salgınının neden olduğu sosyo-ekonomik kriz göz önüne alındığında derinleşen yoksulluk ve eşitsizlikler sosyal koruma sistemlerinin hak temelli olarak yeniden düzenlenmesini zorunlu hale getirmektedir (ILO, 2021: 274).

Tür	2018	2019	2020
Toplam Sosyal Yardım Harcaması Tutarı (TL)	43 Milyar	55 Milyar	69 Milyar
Toplam Sosyal Yardımların GSYH İçindeki Payı	1,15%	1,24%	1,42%
Sosyal Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	3.494.932	3.282.975	6.630.682
Düzenli Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	2.588.969	2.501.106	2.450.080
Geçici /Sürelî Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	2.383.492	2.106.961	2.733.721
SYDTF Kaynaklarıyla Yapılan Yardımlara Aktarılan Tutar (TL)	5.957.458.367	7.371.671.702	16.802.348.539
2022 Yaşlılık ve Engelli Maaşı Fayda Sahibi Sayısı	1.412.857	1.510.293	1.527.019
2022 Yaşlılık ve Engelli Maaşı Toplam Aktarılan Kaynak (TL)	6.270.340.586	10.191.085.026	11.595.559.763
GSS Primi Devlet Tarafından Ödenen Kişi Sayısı(*)	6.945.909	7.524.138	7.810.588
GSS Prim Desteği (SGK'ya Ödenen) (TL)	8.973.991.904	12.118.762.128	14.454.882.659
Kişi Başı Günlük Harcaması SGP'ye Göre 2,15 Dolar Altında Kalan Fert Oranı	0,06%	0,06%	0,06%
Kişi Başı Günlük Harcaması SGP'ye Göre 4,30 Dolar Altında Kalan Fert Oranı	1,58%	1,58%	1,58%
Nakdi Yardımların Tüm Yardımlar İçindeki Payı	86%	93%	96%
Düzenli Yardımlara Aktarılan Kaynağın Tüm Yardımlara Oranı	86%	85%	83%

Tablo-1 2018-2019 Yılları Türkiye'de Sosyal Yardım Harcamaları

Canatan 2020 yılında, 2003-2015 yılları TÜİK Hanehalkı Bütçe Anketi mikro veri setinden yararlanarak yaptığı kantil regresyon analizi ile hane halklarının aldığı ayni ve nakdi yardımların sosyo-ekonomik belirleyicilerini incelemiştir. Çalışma sonucunda elde ettiği bulgular, eğitim seviyesi artıkça sosyal yardıma duyulan ihtiyacın azaldığı ancak bireylerin yaşları artıkça sosyal yardıma daha çok ihtiyaç duydukları yönündedir. Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç ise kadınların erkeklerden, bekâr bireylerin ise evli bireylerden daha fazla sosyal yardım aldığıdır.

Uyan (2021), Türkiye’de sosyal yardımlara aracılık eden kuruluşlar kapsamında 2013-2019 yıllarına ait Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığı ile yapılan sosyal yardımların iktisadi etkinliğini araştırmıştır. Sonuç olarak sosyal yardımların etkinliğinde yıllar bazında giderek azalma eğiliminin ortaya çıktığından bahsetmektedir.

Gitmez (2020), Türkiye’deki sosyal yardım uygulamalarının farklı kurum çatıları altında karmaşık yapıya sahip olması ve sadeleştirilmiş bir kanuni dayanağının olmamasının eksikliğinden yola çıkarak, sosyal yardımların etkinliğini artıracak yeni bir liberal sosyal yardım modeli tasarlamıştır. Tasarladığı bu modelde bireyin özgürlüğünü ve faydasını esas alan hak temelli bir yaklaşıma ilişkin beş önerge sunmaktadır; Buna göre ilk olarak sosyal yardımların olağanüstü durumlar hariç nakdi yapılması gerekmektedir. İkinci önerge, sosyal yardım uygulamalarının etkinliğinin artması için yardım sisteminin tek bir çatı altında birleşmesi ve tüm süreçlerin bu kapsamda gerçekleştirilmesidir. Üçüncü önergeye göre, muhtaçlığı tespit edilen vatandaşlara herhangi bir şart aranmadan asgari gelir desteği sağlanmasıdır. Dördüncü önerge, yardım miktarının belirlenmesinde ailenin temel alınmasıdır. Son olarak, bölgeler arası sosyo-ekonomik durumların farklılığının değişkenlik göstermesinden dolayı yapılan yardımların bölge ve il bazında miktarlarının belirlenmesi ihtiyaçların giderilmesini ve kıt kamu kaynaklarının verimli kullanılmasını sağlayacaktır.

Değerlendirme

Küreselleşme sürecinin yol açtığı toplumsal eşitsizlikler Covid-19 süreci ile derinleşmiş, bu dönemde sosyal refahın sağlanması amacıyla sosyal harcamalar pek çok ülkede artmıştır. Bu süreçle birlikte temel gelir tartışmaları yeniden gündeme gelmiş, bireylerin refahının artırılmasında çeşitli mekanizmaların geliştirilmesi gerektiği tartışılmıştır. Hâlihazırda Türkiye’de, dezavantajlı konumda olan yoksullara sosyal devlet olmanın gereği olarak sosyal yardım uygulanmaktadır. Ancak yardımların gelir yoklaması aracılığıyla sağlanması, yardım alan bireylerin toplum tarafından “etiketlenmelerine” neden olarak sosyal dışlanmışlık içine sürüklenme ihtimali taşımaktadır. Bu sisteme göre yardım alan kişiler düşük ücretli bile olsa bir işe girdiklerinde yardım kesilmektedir. Dolayısıyla söz konusu bireylerin istihdam edildikleri işten sağladıkları gelir, sosyal yardımlar ile elde ettikleri kazanımları telafi eder nitelikte olmayabilmektedir. Bu nedenle bazı bireyler yardımların kesilmesini engellemek için kayıt dışı istihdam yöntemine başvurmakta, bu durum ise devletin vergi gelirlerinin azalmasına yol açmaktadır.

Türkiye’de nakdi yardımların büyük kısmı şartlara dayanmaktadır. Eğitim için yapılan Şartlı Nakit Transferleri, çocukların okula devamlılığının sağlanması ve düzenli sağlık kontrollerinin yapılması şartıyla; gebe ve lohusa kadınların temel sağlık hizmetlerinden yararlanması düzenli doktor kontrollerine gitmeleri koşuluyla sağlanmaktadır. Bireylerin başvuruları dâhilinde sistemde kayıtlı mal

varlıkları ve gelir durumları incelenerek muhtaçlık durumları tespit edilmekte ve buna bağlı olarak gelir desteği, genel sağlık sigortası ve prim ödemeleri yapılmaktadır. Ancak yardım programlarının parçalı bir sisteme sahip olması nedeniyle yapılan yardımların maliyetleri yüksek olsa dahi sistemin bölünmüşlüğünden dolayı istenilen iyileştirme seviyesine erişilmediği görülmektedir.

Sosyal koruma sistemlerinin sürdürülebilir olması için iyi uyarlanmış, hak temelli ve herkes için yeterli düzeyde fayda sağlaması gerekmektedir. Yoksulluk ve sosyal dışlanmanın önüne geçebilmek için daha adil ve daha kapsayıcı sosyal politikaların üretilmesi ülke ekonomilerinin daha sağlam bir zeminde ilerlemesine yardımcı olabilir. Bu açıdan temel gelir uygulamasında bireyin özgürlüğünü ve faydasını esas alan bir hak olduğu anlayışı ortaya koyularak bireyin gelirinden veya çalışma durumundan bağımsız olarak ödeme yapılması nedeniyle önemli bir araç olarak görülmektedir. Ayrıca toplumdaki bireyleri güçlü kılan yaklaşımların Alaska, Manitoba ve Madhya Pradesh örneklerinde olduğu gibi sosyal yaşama ve istihdama katılımı daha aktif rol almalarına yardımcı olduğu görülmektedir. Türkiye açısından düşünüldüğünde bütünlük bir sosyal refah programı olarak temel gelirin uygulanması, bireylerin ihtiyaç duyduğu sağlık ve eğitim alanlarında sosyal refahın sağlanması bakımından daha olumlu sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir. Asgari ücretten düşük miktarda ödenecek bir temel gelir ile işgücüne katılımı olumsuz etkilemeden, bireylerin fırsatlara erişimine kolaylık sağlayacak bir destek mekanizmasının oluşturulabileceği düşünülmektedir. Nitekim bireyler temel ihtiyaçlarının karşılandığı noktada bireysel gelişimlerini destekleyecek fırsatlara erişim özgürlüğüne sahip olacaklardır. Türkiye’de yapılan yardımların hak temelli görülmemesi, bireyleri dışlanmışlık içine sürüklerken, içinde buldukları olumsuz şartlardan kurtulabilmelerine ve toplumsal katılımı artırmayı desteklemeye yeterli gelmemektedir. Bu nedenle, daha iyi bir gelecek hedefiyle eşitsizliklerin ortadan kaldırılması, yoksulluğun giderilmesi ve sosyal adaletin sağlanması için hak temelli ve adil bir gelir desteği mekanizmasının hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Hak temelli bir yaklaşımla uygulanacak temel gelirin toplumun dezavantajlı ve yoksul kesimlerine daha adil erişim sağlanmasında etkili olacağı düşünülmektedir. Evrensel temel gelirin dağıtımının yapılacağı dezavantajlı kesimler ve miktarı sistematik bir düzende olacağından erişim kolaylığı sunacağı söylenebilir. Kamu sosyal harcamalarının önemli bir değişim göstermeyeceği düşünülmekle beraber temel gelir uygulandığı takdirde toplumsal refah bakımından olumlu sonuçların elde edileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Mülga Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020, Şubat). *2019 Yılı Faaliyet Raporu*.
https://www.aile.gov.tr/media/49934/acshb_2019_yili_faaliyet_raporu.pdf .
- Mülga Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021, Şubat). *2020 Yılı Faaliyet Raporu. Strateji Geliştirme Başkanlığı*.
<https://www.aile.gov.tr/media/73627/2020-faaliyet-raporu.pdf> .
- Beken, H. G. (2020). 21. Yüzyılda (Evrensel) Temel Gelir Tartışmaları. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Aralık 2020, 42(2), 180-201.
- Bidadanure, J.U. (2019). The Political Theory of Universal Basic Income. *Annual Review of Political Science*, March 5, 2019.
<https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev-polisci-050317-070954> .
- Buğra, A. & Keyder, Ç. (2019). *Bir Temel Hak Olarak Vatandaşlık Gelirine Doğru*. İletişim Yayıncılık.
- Bulut, M. (2011). Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Sosyal Yardım Yaklaşımı ve Türkiye’de Durum. *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, 2(3), 57-64.
- Calnitsky, D. (2016). “More Normal than Welfare”: The Mincome Experiment, Stigma, and Community Experience. *Canadian Review of Sociology*, 53(1), 26-71. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/cars.12091>.
- Canatan, B. (2020). *Türkiye’de Hanehalklarına Yapılan Sosyal Yardımların Belirleyicileri*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=zW-5JpBpHGXZBmKkVxUqIw&no=jpDcVXiQd8yJNxm_PS6lsw (626615).
- Dorsett, R. (2020). A Bayesian Structural Time Series Analysis of the Effect of Basic Income on Crime: Evidence from the Alaska Permanent Fund. *Journal of the Royal Statistical Society: Series A (Statistics in Society)*, Volume 184, Issue 1 p. 179-200. <https://rss.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/rssa.12619>.
- Erdoğan, M. M. & Akar, S. (2020). Dördüncü Sanayi Devrimi Çerçevesinde Koşulsuz Temel Gelir: Türkiye İçin Bir Değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Aralık 2020, 15(3), 903-924.
- Esenlikçi, A. C. & Engin, M. A. (2021). Sosyal Demokrat Refah Devletlerinde Evrensel Temel Gelir: Finlandiya Örneği. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 252-266.
- Forget, E.L. (2015). Reconsidering a Guaranteed Annual Income: Lessons from Mincome. *University of Manitoba*.
<https://www.researchgate.net/profile/Evelyn->

Forget/publication/282878565_Reconsidering_a_Guaranteed_Annual_Income_lessons_from_MINCOME/links/5621459c08ae70315b58cb74/Reconsidering-a-Guaranteed-Annual-Income-lessons-from-MINCOME.pdf .

Gitmez, E. (2020). *Bir Liberal Sosyal Yardım Sistemi Önerisi: Katılımcı Sosyal Yardım Modeli*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi. <http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11616/42167/653604.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (653604).

Goldsmith, O. S. (2002). The Alaska Permanent Fund Dividend: an experiment in wealth distribution. 9th International Congress, BIEN, Geneva, 2002, September 12(14), 1-17. <https://base.socioeco.org/docs/2002goldsmith.pdf>.

Goldsmith, O. S. (2010). The Alaska Permanent Fund Dividend: A Case Study in Implementation of a Basic Income Guarantee. Institute of Social and Economic Research, University of Alaska Anchorage, 2010. <https://scholarworks.alaska.edu/handle/11122/4170>.

Harvey, P. (2006). The Relative Cost of a Universal Basic Income and a Negative Income Tax. *Basic Income Studies: An International Journal of Basic Income Research*, December 2006, 1-2 (6), 1-23.

Hum, D. & Simpson, W. (2001). A Guaranteed Annual Income? From Mincome To The Millennium. *Options Politiques*, 2001, 78-82. <https://policyoptions.irpp.org/wp-content/uploads/sites/2/assets/po/2001-our-space-odyssey/hum.pdf>.

International Labour Organization (ILO). (2021). *World Social Protection Report 2020–22: Social Protection at the Crossroads – in Pursuit of a Better Future*. Geneva: ILO, 1 September 2021. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_817572.pdf.

Jones, D. & Marinescu, I. (2018). The Labor Market Impacts of Universal and Permanent Cash Transfers: Evidence from the Alaska Permanent Fund. *NBER Working Paper Series*, 1-72. <https://www.nber.org/papers/w24312>.

Karagöl, E. T. & İpek, E. (2018). Sosyal Politikaların Yeniden Dizaynı: Küreselleşmeyle Beraber Gelen Yerelleşme. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(4), 87-97.

Kaya, Ş. M. (2019). Türkiye’de Bir Sosyal Harcama Olarak Evrensel Temel Gelir Uygulaması. *Politik Ekonomik Kuram*, 2019, 3(1), 129-149.

Koray, M. (2020). *Sosyal Politika*. İmge Kitabevi.

Marshall, T. H. & Bottomore, T. (2000). *Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar*. Gündoğan Yayıncılık.

- Mishra, A. K. & Kar, A. (2015). Are Targeted Unconditional Cash Transfers Effective? Evidence from a Poor Region in India. *Social Indicators Research*. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-015-1187-z>.
- Özdemir, S. (2010). Sosyal Gelişim Düzeyleri Farklı Refah Devletlerinin Sınıflandırılması Üzerine Bir İnceleme. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 49, 232-266. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusskd/issue/897/10024>.
- Paine, T. (2017). *İnsan Hakları*. (Çev. M. O. Dostel). 1. Baskı (2017). İletişim Yayınları.
- Rawls, J. (1999). *Bir Adalet Teorisi*. 3. Baskı (2020). Siyasal Kitabevi.
- Sen, A. (2004). *Özgürlükle Kalkınma*. (Çev. Y. Alogan). Ayrıntı Yayınları.
- Standing, G. (2014). *Prekarya Bildirgesi: Hakların Kısıtlanmasından Yurttaşlığa*. Çev. S. Çınar, S. Demiralp, İletişim Yayıncılık.
- Standing, G. (2017). *Temel Gelir*. (Çev. C. Demirdöğdü). Can Sanat Yayınları.
- Şenkal, A. & Doğan, M. (2012). Sosyal Politika ve Sosyal Haklar; Vatandaşlık Haklarının Yeniden Kavramsallaştırılması Arayışı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (17), 63–80.
- Taşçı, F. (2017). Türkiye’de Sosyal Politika ve Dönüşüm: Zihniyet, Aktörler ve Uygulamalar. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Merkezi (SETA).
- Universal Declaration of Human Rights, (UDHR). <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/UDHRIndex.aspx>.
- Uyan, Z. (2021). *Türkiye’de Sosyal Yardım Sisteminin Analizi Ve Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıflarının İktisadi Etkinliği*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Çorum: Hitit Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (671436).
- Van Parijs, P. (1992). Arguing for Basic Income: Ethical Foundations for a Radical Reform; Competing justifications of basic income. 3–43. Verso.
- Van Parijs, P. (2000). A Basic Income for All. *Boston Review a Political and Literary Forum*, October, November 2000. <https://bostonreview.net/forum/ubi-van-parijs/>.

Katkı Oranı Beyanı: Makalenin yazarları, makaleye eşit oranda (%50) katkı yapmışlardır.

Çatışma beyanı: Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

el-Müfredü'l-'Alem fi Resmi'l-Kalem

Osman AKTAŞ*

Özet

Yazı, insanların kullandığı bir iletişim aracı olmaktan öte binlerce yıllık dünya bilim ve kültür mirasının kuşaktan kuşağa aktarılmasında en önemli rolü yerine getirmiştir. Yazıyla duygu, düşünce ve inançların kayıt altına alınıp aktarılması olanaklı olmuştur. İslamiyetten sonra Arap toplumunda yazılı edebiyat yaygınlaşmış ve daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. Kur'an-ı Kerim'i ezberleyenlerin savaşlarda şehit düşmeleriyle birlikte Kur'an'ın yazılı olarak kayıt altına alınması ihtiyacı doğmuştur. Kur'an-ı Kerim'in yazılan ilk nüshalarının noktasız bir şekilde yazılmış olması Müslümanlar arasında okuyuş farklılıklarının ortaya çıkmasına etki eden unsurlardan biri olmuştur. Okuyuş farklılıklarının ve yanlış okumaların önüne geçmek için Kur'an-ı Kerim'in noktalanmasına başlanmıştır. Kur'an-ı Kerim'in noktalanmasıyla Arap dilinde imlâ kurallarının tespiti çalışmaları başlamıştır. Seyyid Ahmed el-Hâşimî tarafından kaleme alınan *el-müfredü'l-'alem fi resmi'l-kalem* adlı eser, Arap dilinde imlâ kuralları ile ilgili temel eserlerden biridir. Eserde bazı harflerin kelimelerin başında, ortasında ve sonunda nasıl yazılacağını belirleyen kurallar ele alınmaktadır. Ayrıca kelimelere eklenen ve kelimelerden çıkarılan harfler, bazı harflerin yazılış şekilleri, ayrı ve bitişik yazılan harfler de kitapta işlenen konular arasında yer almaktadır. Kitapta aktarılan yazım kuralları ile ilgili yüzlerce okuma parçası bulunmaktadır. Çalışmanın konusu ve amacı, kitabın Arap dil bilimlerindeki yeri ve önemine işaret etmek, eserle ilgili eleştirel değerlendirme yapmaktır.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili, Yazı, Yazım Kuralları.

al-Mufrad al-'Alam fi Rasm al-Qalam

Abstract

Writing has achieved the most significant role in transferring the thousands of years of world science and cultural heritage from generation to generation. It has been possible to record and transfer emotions, thoughts, and beliefs with writing. After Islam, written literature became widespread in Arab society and began to gain more importance. With the martyrdom of those who memorized the Quran in the wars, there was a need to record the Quran in writing. The first copies of the Qur'an were written without punctuation was one of the factors that influenced the emergence of reading differences among Muslims. To prevent different reciting's, the punctuation of the Qur'an was started. With the punctuation of the Qur'an, studies for the determination of orthographic rules in the Arabic language began. Al-mufrad al-alam fi rasm al-qalam, written by Al-Hashimî, is one of the basic works related to the rules of spelling in the Arabic language. The work includes the rules that determine how certain letters are written. There are hundreds of passages related to the spelling rules quoted in the book. The subject and purpose of this review are to point out the place and importance of the reviewed book in Arabic linguistics and to assess it critically.

Keywords: Arabic Language, Writing, Spelling Rules.

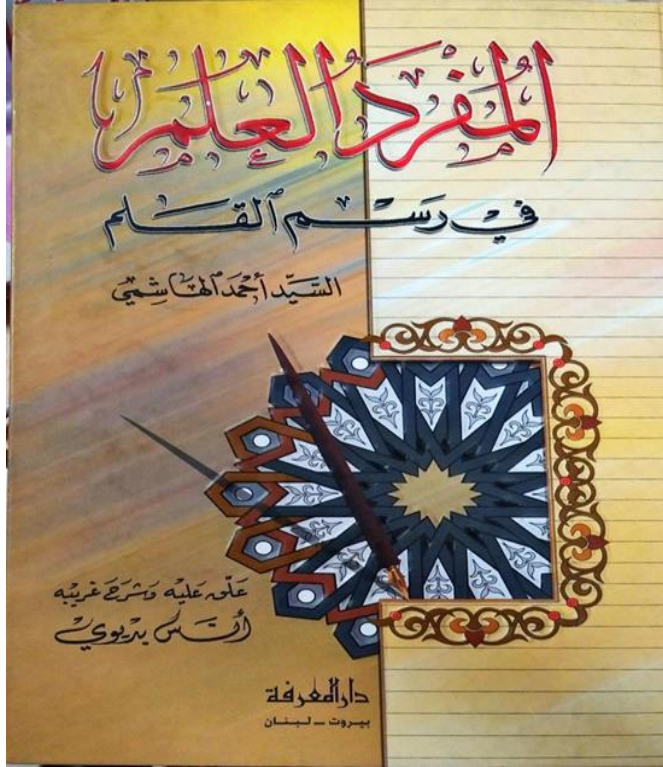
* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Arap Dili ve Belagatı Ana Bilim Dalı, Ankara / Türkiye, e-mail: osmanaktas02@gmail.com

ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-9217-6171>.

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):
Aktaş, O. (2022). el-Müfredü'l-'Alem fi Resmi'l-Kalem. *Küllüye*, 3(1), 74-81.

Makale Bilgisi / Article Information

Geliş / Received	Kabul / Accepted	Türü / Type	Sayfa / Page
09 Ocak 2022	07 Mart 2022	Kitap İncelemesi	74-81
09 January 2022	07 March 2022	Book Review	

Hâşimî, S. A. (2004). *el-Müfredü'l-'Alem fi Resmî'l-Kalem* (1. bs). Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 204 s.

Toplumsal bir varlık olan insan, doğası gereği diğer insanlarla iletişim kurma ihtiyacı hisseder. İletişimin temel amacı ise meramın muhataba iletilmesi ve bunun muhatap tarafından doğru ve eksiksiz bir şekilde anlaşılmasıdır. İletişimin birçok yöntem ve şekli bulunmaktadır. Bu yöntemlerden biri de yazılı iletişimdir. Yazılı iletişim tek yönlü olabildiği gibi çift

yönlü de olabilmektedir. Tek yönlü iletişimde dönüt bulunmaz. Kitap, makale, köşe yazısı ve televizyon yayını tek yönlü iletişime birer örnektir. Mektuplaşma, mesajlaşma veya sosyal medya yoluyla iletişim kurma ise çift yönlü iletişim kapsamına giren iletişim yollarındandır. Yazılı iletişimin tek yönlü türünde muhatabın mesajı doğru algılayıp algılamadığı çoğu zaman ölçülemediği için yazının açık ve anlaşılır olması son derece önemlidir. Bu doğrultuda yazının birden fazla anlama gelebilme ihtimallerini barındırmama özelliğine sahip olması gerekir. Bunun için de yazının imlâ kurallarına göre yazılması büyük önem arz etmektedir.

İmlâ kuralları, diğer dillerde olduğu gibi Arapçada da önemli bir yere sahiptir. İmlâ yanlışlıklarının etkisi anlamı farklılaştırma noktasına kadar gidebilmektedir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'in yanlış okunmasının önüne geçmek için Ebu'l-Esved ed-Düelî (öl. 69/688) tarafından başlatılan Kur'ân'ın noktalanması faaliyetleri Arap nahvinin başlangıcı veya nahiv çalışmalarıyla eş zamanlı gerçekleştiği kabul edilmektedir (Çıkar, 2017, s. 32; Hassân, 2000, ss. 23-25; Yerinde, 2016, ss. 216-217).

Kur'ân'ın noktalanmaya başlanmasından sonra Arap yazı biçiminde birtakım değişiklikler meydana gelmiştir. Harflerin noktalanmasından sonra uzatma işaretleri, hemzenin yazılış biçimi, şedde ve tenvin işaretleri dâhil olmak üzere yazının biçiminde ve yazı ile ilgili sembollerde değişimler ve yenilikler ortaya çıkmıştır. Arapça imlâ kurallarıyla ilgili klasik dönemde bazı eserler telif edilmiştir. Bunlar, Zeccâcî (ö. 337/949) tarafından kaleme alınan *Kitâbu'l-hat*, İbn Dürüsteveyh (ö. 347/958) tarafından telif edilen *Kitâbu'l-kitâb* ve İbnu'd-Dehhân tarafından yazılan *Bâbu'l-hicâ* adlı eserlerdir. Bunlardan ayrı olarak bazı nahiv

âlimlerinin nahivle (kendi alanlarıyla) ilgili telif ettikleri eserlerinde imlâ konusuna bölüm tahsis ettikleri görülmektedir. Bunlardan bir kısmı İbn Kuteybe (ö. 276/889) tarafından telif edilen *Edebül'l-kâtib*, Zeccâcî tarafından kaleme alınan *el-Cümel fi'n-nahv*, İbn Mâlik (672/1274) tarafından yazılan *et-Teshîl*, İbnu'l-Hâcib tarafından telif edilen *eş-Şâfiye* ve Suyûtî (ö. 911/1505) tarafından kaleme alınan *Cem'u'l-cevâmi'* adlı eserlerdir. Modern döneme geldiğinde ise Mısırlı Arap dil bilginlerinin Arapça imlâ konusuyla ilgilendikleri ve bu sahada eserler telif ettikleri görülmektedir. Ebu'l-Vefâ Nasr el-Hûrînî'nin (ö. 1291/1874) telif ettiği *el-Metâli'u'n-nasriyye*, Hüseyin Vâlî (1868-1936) tarafından yazılan *Kitâbu'l-implâ'* ve Seyyid Ahmed el-Hâşimî'nin (1878-1943) kaleme aldığı *el-Müfredü'l-'alem fi resmi'l-kalem* adlı eserler modern dönemde Arapça imlâ kurallarıyla ilgili telif edilen eserlerdendir.

el-Müfredü'l-'alem fi resmi'l-kalem adlı eser ile ilgili inceleme ve değerlendirme çalışması yapılmasının birkaç nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki müellifin Arap Dili alanında klasik dönemden modern döneme geçiş sürecinin önemli isimlerinden biri oluşudur. Müellif Arap Dili ve Belagatı alanında birçok eser telif etmiştir. Nahivle ilgili kaleme almış olduğu *el-Kavâ'idu'l-esâsiyye li'l-luğati'l-'arabiyye* ve belâgat ile ilgili telif ettiği *Cevâhiru'l-belâğa fi'l-me'ânî ve'l-beyân ve'l-bedî'* adlı eserleri müellifin en fazla tanınan eserlerindedir. İncelemeye konu edinilen *el-Müfredü'l-'alem fi resmi'l-kalem* adlı eserinin ise bahsi geçen eserler kadar bilinmediği ve tanınmadığını düşünmekteyiz. İkinci neden ise eserin çağdaşı sayılabilecek *el-Metâli'u'n-nasriyye* ve *kitâbu'l-implâ'* adlı eserlerden yöntem ve üslup olarak farklı olduğunu düşünmemizdir. Öyle ki *el-Metâli'u'n-nasriyye* adlı eserin konuları çok ayrıntılı ve uzun bir şekilde, *Kitâbu'l-implâ'* adlı eserin ise aksine konuları kısmen daha yüzeysel ele aldığı düşünülmektedir, hatta *Kitâbu'l-implâ'* adlı eserin imlâ kuralları ile ilgili bazı konuları ele almadığı da görülmektedir. Seyyid Ahmed el-Hâşimî'nin konuları çok sayıda kısa okuma parçalarıyla zenginleştirmesinin eserini özgün kıldığı ve sıkılmadan okunabilecek bir eser hüviyetine büründürdüğü söylenebilir. Eserin Arapça imlâ kuralları ile ilgili lisans ve lisansüstü düzeyde ders kitabı olarak okutulabileceği de düşünüldüğünden böyle bir eserin tanıtılması gerektiği kanaati hâsıl olmuştur.

Mısırlı Arap dil bilgini Seyyid Ahmed el-Hâşimî'nin kaleme aldığı *el-Müfredü'l-'alem fi resmi'l-kalem* adlı eser Arapça imlâ kuralları alanında modern dönemde yazılmış bir eserdir. Eser giriş ve sonuç bölümleri hariç sekiz ana bölümden oluşmaktadır. İlk beş bölüm kendi içinde alt başlıklara ayrılmıştır. Ana bölümler *bâb* (البَاب), alt başlıklar ise *mebhas* (المَبْحَث) olarak isimlendirilmiştir. Giriş bölümünde klasik eserlerde görüldüğü gibi müellif, sanatlı bir üslup kullanmıştır. Yaklaşık yarım sayfalık giriş kısmıyla diğer bazı kitaplarda görüldüğünün aksine yazar, giriş bölümünü çok kısa tutmuştur.

Birinci bölüm hemzenin yazılış şekliyle ilgilidir. Bu bölüm altı alt başlığa ayrılmıştır. Birinci alt başlıkta ister vasl hemzesi ister kat' hemzesi olsun kelimenin

başında elif olarak yazılan hemzenin yazılışı ele alınmıştır. Vasl ve kat' hemzesinin ne olduğu ise açıklanmamıştır. Eserin yazıldığı dönem dikkate alındığında bu durum normal olabilir. Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte dünyanın herhangi bir yerinde basılan bir kitap dünyanın her yerine ulaştırılabilir. Bu doğrultuda Arap Dili alanında yazılmış bir eserin sadece ana dili Arapça olanlara hitap ettiğini düşünmek doğru olmayabilir. Bundan dolayı dipnotlarla eserle ilgili yorum yapan ve eserde anlamının bilinmemesi muhtemel olan *ğarîb* kelimeleri açıklayan Enes Bedîvî, kitapta günümüz şartlarına göre eksik bulunan bazı yönleri tamamlamış sayılabilir. Müellifin açıklamadığı vasl ve kat' hemzeleri, muhakkik tarafından dipnotlarla açıklanmıştır.

Birinci bölümün ikinci alt başlığında kelimenin ortasında elif olarak yazılan, üçüncü başlıkta kelimenin ortasında vâv olarak yazılan, dördüncü alt başlıkta ise kelimenin ortasında yâ olarak yazılan hemzenin yazılışı ele alınmıştır. Üçüncü ve dördüncü alt başlıklarda kuralların zikrinden sonra kuralların özetlendiği özet bölümü yer almaktadır. Aynı durum birinci ve ikinci alt başlıklarda yer almamaktadır. Üçüncü ve dördüncü bölümdeki kuralların birinci ve ikinci bölümdeki kurallara nazaran daha çok olmasının bu durumu ortaya çıkardığı tahmin edilmektedir.

Beşinci alt başlıkta kelimenin ortasında müfred olarak (ء) yazılan hemzenin yazılışı ele alınmıştır. Beşinci alt başlıktan sonra kelimenin ortasında yazılan hemzenin halleriyle ilgili örnek cümlelerin yer aldığı bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümde yer alan ifadeler hadis-i şerifler, âyetler, hikmetli sözler ve şiir alıntısı şeklindedir. Âyet ve hadisler için özel bir işaret ya da قَالَ اللهُ تَعَالَى (Allah Teâlâ buyurdu ki) ve قَالَ النَّبِيُّ (Peygamber s.a.s. buyurdu ki) gibi ifadeler bulunmamaktadır. Alıntıların âyet ve hadislerden yapıldığının belirtilmesinin daha isabetli olacağı düşünülmektedir.

Altıncı alt başlıkta kelimenin sonunda bulunan hemzenin yazılış kuralı ele alınmıştır. Daha sonra bununla ilgili örnek cümlelerin yer aldığı bir okuma parçası yer almaktadır. Akabinde hemzenin yazılış kuralları ile ilgili yedi maddelik uyarı bölümü gelmektedir. Bu bölümde altı alt başlıkta zikredilen hemzenin yazılış kuralları ile ilgili dikkat edilmesi gereken hususlara işaret edilmektedir. Uyarı bölümünün bütün kuralların zikrinden sonra gelmesinin yöntem açısından yararlı olduğu düşünülmektedir.

Birinci bölümle ilgili kural, özet ve uyarıların yer aldığı kısım elimizdeki nüshaya göre yedi sayfaya tekabül etmektedir. Hemzenin yazılış kurallarına ayrılan birinci bölüm yedi sayfaya sınırlı değildir. Kuralların zikrinden sonra bir nevi kuralların tabiki sayılabilecek 158 okuma parçası yer almaktadır. Bu bölümdeki okuma parçaları 77 sayfalık bir yer kaplamaktadır. Okuma parçaları daha çok ahlaki öğretilerin yer aldığı, nasihat ağırlıklı metinlerdir. Metinlerde âyet, hadis ve şiirlerden alıntılar yer almaktadır. Ayrıca ağırlıklı olarak Emevî ve Abbasî halifeleri

olmak üzere halife ve sultanların başından geçen hikâyelerden de alıntılar yapılmaktadır. Bu bölümde alıntıların âyet ve hadislerden yapıldığı belirtilmektedir. Âyetler (﴿ ﴾) şekline benzer ve Arapçada الْأَفْوَاسُ الْمَرْهَرَةُ (çiçekli parantez) olarak isimlendirilen parantez içerisinde ve harekeli bir şekilde verilmiştir. Âyetlerden önce genellikle قَالَ تَعَالَى [(Allah) Teâlâ buyurdu ki], hadislerden önce ise قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ [(Peygamber) Aleyhisselâm buyurdu ki] ifadeleri yer almaktadır. Âyetlerin aksine hadis-i şeriflerin harekelenmediği görülmektedir. Bu durum muhakkik kaynaklı da olabilir. Ayrıca metinlerde geçen şiirlerin de harekelenmediği dikkat çekmektedir.

Seyyid Ahmed el-Hâşimî Arap Dili, Edebiyatı ve Belagatı alanında birçok eser kaleme almış bir dil bilimcidir. Nahivle ilgili telif ettiği *el-Kavâ'idu'l-esâsiyye li'l-luğati'l-arabiyye* adlı eserinde konulardan sonra kısa da olsa alıştırma bölümü yer almaktadır. İncelemeye konu edinen bu eserinde ise alıştırma yerine okuma parçalarıyla kuralların pekiştirilmesini amaçladığı düşünülmektedir. Birinci bölümde yer alan 158 okuma parçası her ne kadar sayıca çok görünse de okuma parçaları kısa metinler olduğu için okuyucuya metinleri farklı zamanlarda okuma fırsatı vermektedir. Ayrıca hikâyelerden alıntılar olması, kitaba okuma zevki kazandırmaktadır. Çünkü sadece kurallar ve sorulardan oluşan bir kitap sıkıcı olabilmektedir. Müellifin okuma parçalarıyla eserine okuma zevki kazandırmayı amaçladığı kanaatindeyiz.

İkinci bölüm elif-i leyyine'nin (ل) yazılışı ile ilgilidir. Bu bölüm beş alt başlıktan oluşmuştur. Birinci alt başlıkta elif-i leyyine'nin tanımı yapıldıktan sonra kelimenin ortasında nasıl yazılacağı ele alınmıştır. Birinci bölümde vasl ve kat hemzesinin tarifinin yapılmamasının eksiklik olduğu belirtilmişti. Bu bölümde ise elif-i leyyine'nin yazılış kurallarına geçmeden tanımının yapılmış olmasının isabetli olduğu düşünülmektedir.

İkinci alt başlıkta kelimenin sonunda bulunup elif (ل) olarak yazılan, üçüncü alt başlıkta ise kelimenin sonunda bulunup yâ (ي) olarak yazılan elif-i leyyine'nin yazılışı ele alınmaktadır.

Dördüncü alt başlıkta bazı isimlerin tekellerindeki elif-i leyyine'nin elif (ل) veya yâ (ي) olarak yazılışının, isimlerin ikil ve çoğullarından bilinmesinin mümkün olduğundan bahsedilmektedir. Aynı zamanda fiillerdeki elif-i leyyine'nin nasıl yazılacağından masdarlarından, harekeli ref' zamirine isnadından veya tesniye elifine isnadından bilinmesinin imkânından bahsedilmektedir. Beşinci alt başlıkta ise beş durumun sülâsî fiil ve isimlerin elifinin yâ harfinden dönüştüğüne delil olduğu ele alınmaktadır.

Birinci bölümde görülen kuralların aktarılmasından sonra kurallarla ilgili okuma parçaları, ikinci bölümde görülmemektedir. İkinci bölüme beş alt başlığı ile

¹ Yâ ile elif-i maksure kastedilmektedir.

birlikte sadece üç buçuk sayfalık bir yer ayrılmıştır. Bu durum, iki bölüm arasında uyumsuzluk olduğunu gözler önüne sermektedir. Birinci bölümde konuyla ilgili 158 okuma parçasına yer verilmişken ikinci bölümde okuma parçasının olmaması, okuyucuda ikinci bölümdeki konunun çok da önemli olmadığı kanaatinin oluşmasına yol açabilir.

Üçüncü bölümde bitişik ve ayrı yazılması gereken kelimelerle ilgili kurallar ele alınmıştır. Üçüncü bölüm beş alt başlıktan oluşmaktadır. Alt başlıklara geçilmeden önce bitişik ve ayrı yazılması gereken kelimelerden ne kastedildiği açıklanmaktadır. Bu durum ise konunun anlaşılmasını daha da kolaylaştırmaktadır.

Üçüncü bölümün birinci alt başlığı kendisiyle başlanabilir üzerinde vakfe yapılamayan ve kendisinden sonrasına bitişik yazılan kelimelere ayrılmıştır. İkinci alt başlıkta kendisiyle başlanamayıp üzerinde vakfe yapılabilen ve kendisinden öncesine bitişik yazılan kelimeler ele alınmıştır. Üçüncü, dördüncü ve beşinci alt başlıklarda ise اِنْ، اَنْ، مِنْ، مَا gibi bazı kelimelerin bazı durumlarda başka kelimelere bitiştiği, bazı durumlarda ise bitişmediğinden bahsedilmektedir.

Üçüncü bölüme toplamda altı buçuk sayfalık bir yer ayrılmıştır. İkinci bölümde olduğu gibi üçüncü bölümde zikredilen kurallarla ilgili okuma parçalarına yer verilmemiştir. İkinci bölümde bu hususla ilgili yapılan değerlendirmeler üçüncü bölüm için de geçerlidir.

Dördüncü bölüm kelimelere eklenen harflerle ilgilidir. Bu bölüm üç alt başlıktan oluşmaktadır. Birinci alt başlıkta kelimenin başına, ortasına ve sonuna eklenen elif harfiyle ilgilidir. Bu alt başlıkta şiirde kafiyenin getirdiği zaruretten dolayı kelimenin sonuna eklenen elif harfinin kavramsal anlamının elif-i itlâk (ألف الإطلاق) olduğuna da temas edilmiştir.

İkinci alt başlıkta kelimenin sonuna eklenen hâ-i sâkine'den (هاء ساكنة), üçüncü alt başlıkta ise kelimenin ortasına ve sonuna eklenen vâv (و) harfinden bahsedilmektedir.

Dördüncü bölüme toplamda yaklaşık üç buçuk sayfa ayrılmış olup ikinci ve üçüncü bölümde olduğu gibi bu bölümde de kuralların pekiştirilmesine yardımcı olabilecek okuma parçalarına yer verilmemiştir.

Beşinci bölümde kelimelerden hazfedilen harfler konusu ele alınmıştır. Bu bölüm sekiz alt başlıktan oluşmaktadır. Birinci alt başlıkta vasl hemzesinin hazfî, ikinci alt başlıkta hem vasl hem de kat' hemzesinin hazfî ele alınmıştır. Üçüncü, dördüncü ve beşinci alt başlıklarda kelimelerden hazfedilen elif-i leyyine konusu işlenmiştir. Altıncı alt başlıkta bir kelimedede iki vâv harfinin yan yana gelmesi durumunda hazif yapılacak ve yapılmayacak durumlardan bahsedilmiştir. Yedinci alt başlıkta yâ (ي) harfinin hazfî ele alınmıştır. Sekizinci alt başlıkta ise tâ (ت), lâm (ل) ve nûn (ن) harflerinin hazfî meselesi işlenmiştir.

Beşinci bölüm yedi sayfada işlenmiştir. Birinci bölüm hariç diğer bölümlerde olduğu gibi bu bölümde de bahsi geçen kurallarla ilgili okuma parçaları bulunmamaktadır.

Altıncı bölümde tâ harfinin hangi hallerde kapalı (ة) ve hangi hallerde açık (ت) yazılacağı ile ilgilidir. Bu bölüm için yaklaşık bir buçuk sayfa ayrılmıştır.

Yedinci bölümde yâ harfinin ne zaman noktalı (ي) ve ne zaman noktasız (ى) yazılacağı konusu ele alınmıştır. Bu bölüm bir sayfada işlenmiştir.

Sekizinci bölümde iki konu ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi harfin vâv veya yâ olarak yazılıp vasledildiğinde hemze olarak telaffuz edilmesidir. İkincisi ise harfin yâ olarak yazılıp vasledildiğinde vâv olarak telaffuz edilmesidir. Bu bölüm için yaklaşık bir sayfa ayrılmıştır.

Altıncı, yedinci ve sekizinci bölümlerde kurallarla ilgili okuma parçaları bulunmamaktadır. Kurallarla ilgili okuma metinleri sadece birinci bölümde bulunmaktadır. Arap dilinde imlâ ile ilgili en fazla zorluk çekilen konuların başında hemzenin yazım kuralları gelmektedir. Müellifin bundan dolayı hemzenin yazım kurallarına ayırdığı birinci bölümü olabildiğince etraflı ele almaya çalıştığını düşünmekteyiz. Bu doğrultuda konuyla ilgili 158 okuma parçasına yer vermesi, hemzenin yazım kurallarının çok önemli olduğuna işaret etmektedir.

Sekizinci bölümden sonra sonuç kısmı yer almaktadır. Bu şekilde kitapta yazım kurallarının işlendiği bölümler sona ermektedir. Sonuç bölümünün akabinde ise 134 okuma parçası bulunmaktadır. Bu okuma parçaları kitapta yer alan bütün bölümlerdeki kurallarla ilgilidir. Bu şekilde birinci bölümün haricindeki bölümlerle ilgili de okuma parçalarına kitapta yer verildiği görülmektedir. Konu çeşitliliği bakımından kitabın sonunda yer alan ve bütün bölümlerle ilgili olan 134 okuma parçasının birinci bölümdeki okuma parçalarından daha kapsamlı olduğu söylenebilir. Son okuma parçalarında da âyet, hadis ve şiirlerden alıntılar bulunmaktadır.

Kitabın genelinde müellif anlaşılır, sade ve akıcı bir üslup kullanmıştır. Konuları çok sayıda okuma parçasıyla pekiştirmiştir. Müellifin üslubunun klasik dönem üslubundan modern dönem üslubuna geçiş döneminin özelliklerini yansıttığı söylenebilir. Kitabın daha çok ana dili Arapça olanlara hitap etmek üzere telif edildiğini düşünmekteyiz. Yazıldığı dönem göz önüne alındığında bu durum gayet olağan karşılanabilir. Eserin Arapça imlâ kuralları alanında telif edilmiş kaynak eserlerden olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte eserde eksik bulduğumuz bazı yönler de bulunmaktadır. Örneğin şemsî ve kamerî harfler ve bunların okunuşlarından bahsedilmemiş olması imlâ ile ilgili telif edilen bir eser için eksiklik olarak görülebilir. Tenvin ve uzatmaların yazılış kurallarına ayrıntılı olmasa da olsa bir bölüm tahsis edilebilirdi. Hemzenin yazılış kuralları bahsinde vasl ve kat' hemzeleri ile ilgili bilgi verilmemiş olması yine eksiklik olarak değerlendirilebilir. Altıncı, yedinci ve sekizinci bölümlerin çok kısa bir şekilde ele

alındığı görülmektedir. Altıncı bölümün başlığı **تاء التأنيث** (müenneslik tâ'sı) şeklindedir. Bu başlık ve içerik müenneslik tâ'sı yerine genel olarak tâ harfinin yazılış kuralları olabilirdi. Yine çok kısa bir şekilde ele alınan bu konu birçok alt başlık altında daha ayrıntılı bir şekilde işlenebilirdi. Alt başlıklar ise kapalı tâ harfi (tâ-i marbûta) ve açık tâ harfi şeklinde iki ana konuya taksim edilebilirdi. Eserde ele alınsaydı daha iyi olurdu denilebilecek bir diğer konu ise noktalama işaretleridir. Noktalama işaretleri ve kullanımı ile ilgili özet de olsa bilgi verilmiş olması eseri içerik bakımından daha zengin kılardı.

Eserin Arapça imlâ kuralları ile ilgili telif edilen eserlerde özgün bir yere sahip olduğu, ders kitabı olarak tercih edilebilecek nitelikleri hâiz olduğu ve daha fazla tanınmayı hak ettiği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Çıkar, M. Ş. (2017). Nahivciler ile Mantıkçılar Arasındaki Tartışmalar (2. bs). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Hassân, T. (2000). El-Usûl. 'Âlemu'l-Kutub.
- Yerinde, A. (2016). "Nahiv" Kavramının Tarihi Arka Planı ve Terimleşme Süreci. Şarkiyat Mecmuası, 29, 193-238.